

INTERNATIONAL JOURNAL OF SPORT, EXERCISE & TRAINING SCIENCES

ISSN: 2149-8229

VOLUME 5, ISSUE 3, SEPTEMBER 2019

CİLT 5, SAYI 3, EYLÜL 2019

INTERNATIONAL JOURNAL OF SPORT, EXERCISE & TRAINING SCIENCES

This journal has been indexed by **DOAJ** (Directory of Open Access Journal), **Tubitak Ulakbim**, **Google Scholar**, **Eurasian Scientific Journal Index**, **Index Copernicus (ICV 2016, 69.46)**, **Turkish Citation Index**, **ASOS Index**, **Turkish Education Index**, **Academic Resource Index**, **Scientific World Indexing**, **SOBIAD**, **Cosmos Impact Factor**, **Academic Keys**, **Erih Plus**, **CrosReff**, **Root Indexing**, **Science Library Index**, **InfoBase Index (IBI Factor 2017, 2.8)**, **U.S. National Library of Medicine - National Institutes of Health**, **Electronic Journals Library**, **WorldCat**, **MIAR**, **Arastirmax Scientific Publication Index**, **Akademik Dizin (Akademik Türk Dergileri İndeksi)**, **CABI Abstracts**, **IdealOnline**, **Turk Medline**, **ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources)**, **BASE (Bielefeld Academic Search Engine)**, **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)**, and **Genamics JournalSeek**.

Bu dergi **DOAJ** (Directory of Open Access Journal), **Tubitak Ulakbim**, **Google Scholar**, **Eurasian Scientific Journal Index**, **Index Copernicus (ICV 2016, 69.46)**, **Turkish Citation Index**, **ASOS Index**, **Turkish Education Index**, **Academic Resource Index**, **Scientific World Indexing**, **SOBIAD**, **Cosmos Impact Factor**, **Academic Keys**, **Erih Plus**, **CrosReff**, **Root Indexing**, **Science Library Index**, **InfoBase Index (IBI Factor 2017, 2.8)**, **U.S. National Library of Medicine - National Institutes of Health**, **Electronic Journals Library**, **WorldCat**, **MIAR**, **Arastirmax Scientific Publication Index**, **Akademik Dizin (Akademik Türk Dergileri İndeksi)**, **CABI Abstracts**, **IdealOnline**, **Turk Medline**, **ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources)**, **BASE (Bielefeld Academic Search Engine)**, **International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)**, and **Genamics JournalSeek** tarafından indekslenmektedir.

IJSETS
112EL2

<http://dergipark.gov.tr/useeabd>

ISSN: 2149-8229

INTERNATIONAL JOURNAL OF SPORT, EXERCISE & TRAINING SCIENCES

VOLUME 5, ISSUE 3, SEPTEMBER 2019

CİLT 5, SAYI 3, EYLÜL 2019

Owner / Sahibi

On the behalf of the International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences / Uluslararası Spor, Egzersiz & Antrenman Bilimi Dergisi adına
İbrahim ERDEMİR

Editors in Chief / Baş Editörler

PhD. R. Gül Tiryaki SÖNMEZ
PhD. İbrahim ERDEMİR

Editors / Editörler

PhD. Ahmet Şadan ÖKMEN
PhD. Brad SCHOENFELD
PhD. Bülent GÜRBÜZ
PhD. Cem KURT
PhD. Cevdet CENGİZ
PhD. İlhan ADILOĞULLARI
PhD. Mustafa Levent İNCE
PhD. Özcan SAYGIN
PhD. Ratko PAVLOVIĆ
PhD. Zafer ÇİMEN

Publishing Coordinator / Yayın Koordinatörü

Recep Fatih KAYHAN

Editing / Yazım Kontrol

Murat KASAP
Sercan YILMAZ

Official Languages / Yayın Dili

English – Turkish

International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences / Uluslararası Spor, Egzersiz & Antrenman Bilimi Dergisi
Published Electronically 4 times a year / Yılda 4 kez elektronik olarak yayınlanır.

Copyright © 2015 - İbrahim ERDEMİR

IJSETS
I12E12

<http://dergipark.gov.tr/useeabd>

ISSN: 2149-8229

INTERNATIONAL JOURNAL OF SPORT, EXERCISE & TRAINING SCIENCES

EDITORIAL BOARD / YAYIN KURULU (2019)
(ALPHABETICAL ORDER / ALFABETİK SIRA)

Abdurrahman AKTOP	<i>Akdeniz Univ. Turkey</i>	Kerem Yıldırım ŞİMŞEK	<i>Anadolu Univ., Turkey</i>
Abdussalam KANIYAN	<i>Univ. of Calicut, Kerala, Indian</i>	Kıvanç SEMİZ	<i>Giresun Univ., Turkey</i>
Adela BADAU	<i>Univ. of Med. & Pharm. of Tirgu Murees, Romania</i>	Kubiyal ÖCAL	<i>Muğla Sıtkı Koçman Univ., Turkey</i>
Adil Deniz DURU	<i>Marmara Univ., Turkey</i>	Kürşat KARACABEY	<i>Aydın Adnan Menderes Univ. Turkey</i>
A. Haktan SİVRİKAYA	<i>Balıkesir Univ., Turkey</i>	Levent ATALI	<i>Kocaeli Univ., Turkey</i>
Ahmet YAPAR	<i>Çanakkale Onsekiz Mart Univ., Turkey</i>	Manolya AKIN	<i>Mersin Univ., Turkey</i>
Aksel Çelik	<i>Dokuz Eylül Univ., Turkey</i>	Marko VIDNJEVIĆ	<i>Univ. of Primorska, Koper, Slovenya</i>
Ali KIZILET	<i>Marmara Univ., Turkey</i>	Mehmet Akif ZİYAGİL	<i>Mersin Univ., Turkey</i>
Ali TEKİN	<i>Bitlis Eren Univ., Turkey</i>	Mehmet DEMİREL	<i>Kütahya Dumlupınar Univ., Turkey</i>
Alpay GÜVENÇ	<i>Akdeniz Univ., Turkey</i>	M. Fatih KARAHÜSEYİNOĞLU	<i>Fırat Univ., Turkey</i>
Amin AZIMKHANI	<i>Univ. of International Imam Reza, Iran</i>	Mehmet YANIK	<i>Balıkesir Univ., Turkey</i>
Antonio DAMASIO	<i>Polytechnic Institute of Coimbra, Portugal</i>	Mehmet Zeki ÖZKOL	<i>Ege Univ., Turkey</i>
Aysegül YAPICI	<i>Pamukkale Univ., Turkey</i>	Melike ESENTAŞ	<i>Batman Univ., Turkey</i>
Barış GÜROL	<i>Anadolu Univ., Turkey</i>	Metin ARGAN	<i>Anadolu Univ., Turkey</i>
Birgül ARSLANOĞLU	<i>İstanbul Technical Univ., Turkey</i>	Müberra ÇELEBİ	<i>Abant İzzet Baysal Univ., Turkey</i>
Cem Sinan ASLAN	<i>Mehmet Akif Ersoy Univ., Turkey</i>	Murat KANGALGİL	<i>Cumhuriyet Univ., Turkey</i>
Deniz İnal İNCE	<i>Hacettepe Univ., Turkey</i>	Murat TEKİN	<i>Karamanoğlu Mehmet Bey Univ., Turkey</i>
Eda AĞAŞCIOĞLU	<i>Çankaya Univ., Turkey</i>	Mümine SOYTÜRK	<i>Celal Bayar Univ., Turkey</i>
Ekim PEKÜNLÜ	<i>Ege Univ., Turkey</i>	Nuran Kandaz GELEN	<i>Sakarya Univ., Turkey</i>
Ender ŞENEL	<i>Muğla Sıtkı Koçman Univ., Turkey</i>	Oğuz ÖZBEK	<i>Ankara Univ., Turkey</i>
Erdinç ŞIKTAR	<i>Atatürk Univ., Turkey</i>	Oya ERKUT	<i>Marmara Univ., Turkey</i>
Erhan DEVRİLMEZ	<i>Karamanoğlu Mehmet Bey Univ., Turkey</i>	Ozan ATALAG	<i>University of Hawai'i, Hilo – USA</i>
Erman ÖNCÜ	<i>Karadeniz Technical Univ., Turkey</i>	Önder DAĞLIOĞLU	<i>Gaziantep Univ., Turkey</i>
Ertan TÜFEKÇIOĞLU	<i>King Fahd Univ. of Pet. and Miner, Saudi Arabia</i>	Önder ŞEMŞEK	<i>Abant İzzet Baysal Univ., Turkey</i>
Esen Kızıldağ KALE	<i>Nişantaşı Univ., Turkey</i>	Özden Tepeköylü ÖZTÜRK	<i>Pamukkale Univ., Turkey</i>
Evren Tercan KASS	<i>Akdeniz Univ., Turkey</i>	Özhan BAVLI	<i>Çanakkale Onsekiz Mart Univ., Turkey</i>
Faik VURAL	<i>Ege Univ., Turkey</i>	Pawel TOMASZEWSKI	<i>Józef Pilsudski Univ. of Phys. Educ., Poland</i>
Faruk TURGAY	<i>Ege Univ., Turkey</i>	Recep GÖRGÜLÜ	<i>Uludağ Univ., Turkey</i>
Fatma Çelik KAYAPINAR	<i>Mehmet Akif Ersoy Üniv., Turkey</i>	Rıdvan ÇOLAK	<i>Ardahan Univ., Turkey</i>
Fatma ÇEPIKKURT	<i>Mersin Univ., Turkey</i>	Robert C. SCHNEIDER	<i>The Coll. at Brockport, State Univ. of NY, US</i>
Fatma Saçlı UZUNÖZ	<i>Hacı Bektaş Veli Univ., Turkey</i>	Romuald STUPNICKI	<i>Józef Pilsudski Univ. of Phys. Educ., Poland</i>
Ferman KONUKMAN	<i>Qatar Univ., Doha, Qatar</i>	Rüchan İRİ	<i>Ömer Halis Demir Univ., Turkey</i>
Funda KOÇAK	<i>Ankara Univ., Turkey</i>	Sadettin KİRAZCI	<i>Middle East Technical Univ., Turkey</i>
Francisco CAMPOS	<i>Polytechnic Institute of Coimbra, Portugal</i>	Sema Alay ÖZGÜL	<i>Marmara Univ., Turkey</i>
Gabriel L. TALAGHIR	<i>"Dunărea de Jos" University of Galați, România</i>	Serap MÜNGANAY	<i>Marmara Univ., Turkey</i>
Gönül İREZ	<i>Muğla Sıtkı Koçman Univ., Turkey</i>	Serkan HACİCAFEROĞLU	<i>Recep Tayyip Erdogan Univ., Turkey</i>
Gül BALTACI	<i>Hacettepe Univ., Turkey</i>	Settar KOÇAK	<i>Middle East Technical Univ., Turkey</i>
Gülten ÖKMEN	<i>Muğla Sıtkı Koçman Univ., Turkey</i>	Sırrı Cem DİNÇ	<i>Neveşehir Hacı Bektaş Veli Univ., Turkey</i>
Hakan SUNAY	<i>Ankara Univ., Turkey</i>	Stevo POPOVIC	<i>University of Montenegro, Montenegro</i>
Halil SAROL	<i>Kırıkkale Univ., Turkey</i>	Şahin ÖZEN	<i>Marmara Univ., Turkey</i>
Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ	<i>Celal Bayar Univ., Turkey</i>	Şerife VATANSEVER	<i>Uludağ Univ., Turkey</i>
Hatice ÇAMLIYER	<i>Celal Bayar Univ., Turkey</i>	Tameka BATTLE	<i>Laguardia Community Coll., NY, US</i>
Hayriye Çakır ATABEK	<i>Anadolu Univ., Turkey</i>	Tennur Yerlİsu LAPA	<i>Akdeniz Univ., Turkey</i>
Hüseyin GÜMÜŞ	<i>Mersin Univ., Turkey</i>	Tolga AKŞİT	<i>Ege Univ., Turkey</i>
Hüseyin ÜNLÜ	<i>Aksaray Univ., Turkey</i>	Turgay BİÇER	<i>Marmara Univ., Turkey</i>
İbrahim CİCİOĞLU	<i>Gazi Univ., Turkey</i>	Ümid KARLI	<i>Abant İzzet Baysal Univ., Turkey</i>
Jan GAJEWSKI	<i>Józef Pilsudski Univ. of Phys. Educ., Poland</i>	Volga Bayrakçı TUNAY	<i>Hacettepe Univ., Turkey</i>
Kadir YILDIZ	<i>Celal Bayar Univ., Turkey</i>	Yüksel SAVUCU	<i>Fırat Univ., Turkey</i>
Kemal GÖRAL	<i>Muğla Sıtkı Koçman Univ., Turkey</i>	Zekai PEHLİVAN	<i>Mersin Univ., Turkey</i>

INTERNATIONAL JOURNAL OF SPORT, EXERCISE & TRAINING SCIENCES

CONTENTS **İÇİNDEKİLER**
VOLUME 5, ISSUE 3 September 2019 **CİLT 5, SAYI 3, Eylül 2019**

	<u>PAGE / SAYFA</u>
SCIENCE OF RECREATION & LEISURE	
Investigation the Level of Individuals' Perceived Health Outcomes of Recreation and Life Satisfaction <i>Bireylerin Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi</i> Gürkan Elçi, Mehmet Doğan, Bülent Gürbüz	93–106
The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S): The Study Of Validity and Reliability in Turkish <i>Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ): Türkçe Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması</i> Sırrı Cem Dinç, Mustafa Demircan	107–118
SCIENCES OF SPORT EDUCATION	
Development of Coaches' Use of Teaching Methods Scale – Athlete Perception Version (CUTEMS – ATHLETE) <i>Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı Sürümünün (AKÖY – SPORCU) Geliştirilmesi</i> Koray Kılıç, Mustafa Levent İnce	119–128
SCIENCES OF EXERCISE AND SPORT PSYCHOLOGY	
Turkish Adaptation Study of The Inventory of Tactical Skills in Sports <i>Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri'nin (STBE) Türkçe Uyarlama Çalışması</i> Yunus Emre Yarayan, Oğuz Kaan Esentürk, Levent İlhan	129–137
The Effect of Narcissism and Neuroticism on Physical Education and Sports Teacher Candidates of Real and Self-Estimated Exam Grades <i>Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarında Narsisizm ve Nörotisizmin Gerçek ve Tahmin Edilen Ders Notuna Etkisi</i> Nihal Dal	138–142

IJSETS
112E12

<http://dergipark.gov.tr/useeabd>

ISSN: 2149-8229

INTERNATIONAL JOURNAL OF SPORT, EXERCISE & TRAINING SCIENCES

Determination of the Levels of Team Image, Team Loyalty and Team Identification of Sports Fans

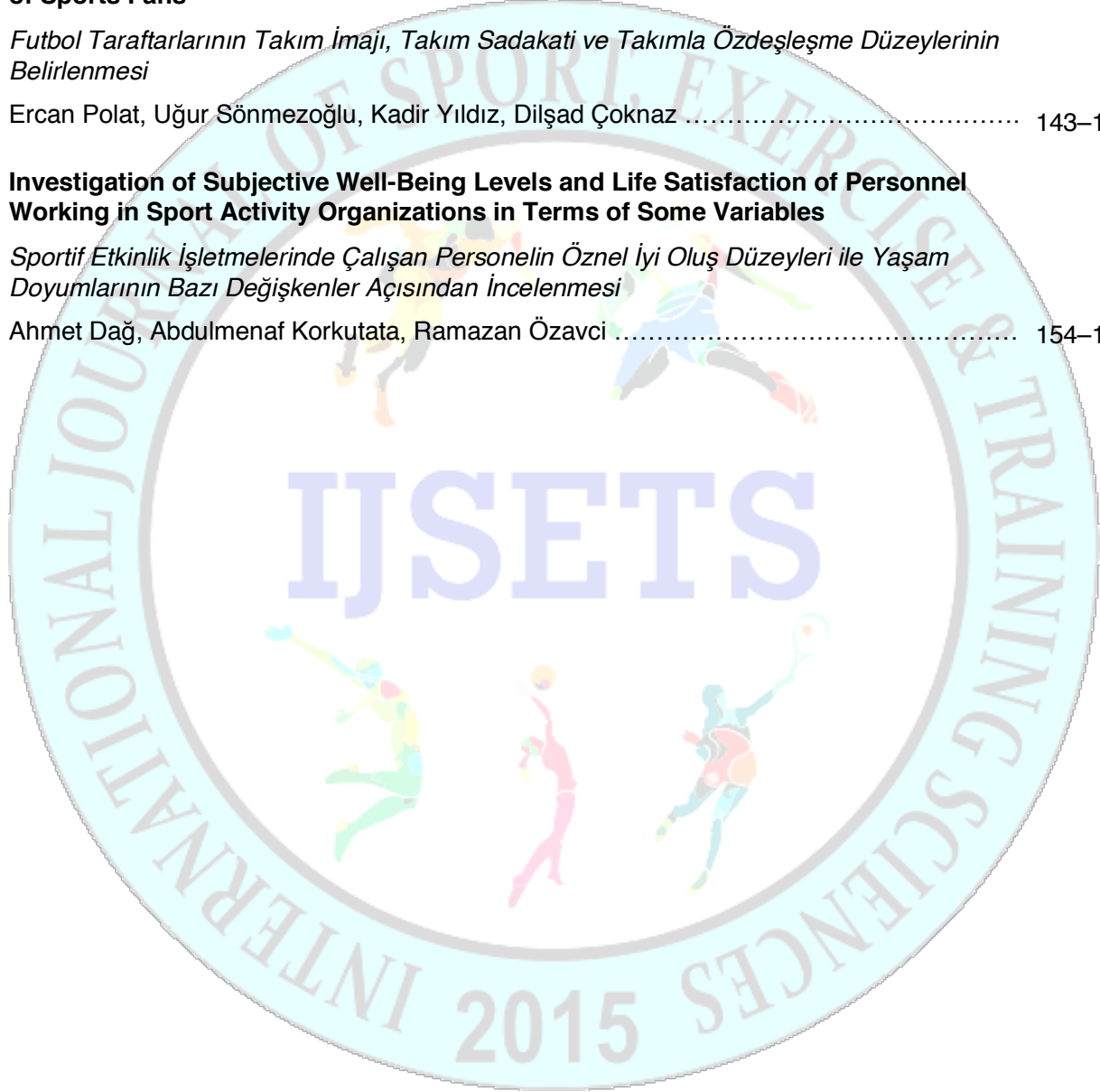
Futbol Taraftarlarının Takım İmaji, Takım Sadakati ve Takımla Özdeşleşme Düzeylerinin Belirlenmesi

Ercan Polat, Uğur Sönmezoglu, Kadir Yıldız, Dilşad Çoknaz 143–153

Investigation of Subjective Well-Being Levels and Life Satisfaction of Personnel Working in Sport Activity Organizations in Terms of Some Variables

Sportif Etkinlik İşletmelerinde Çalışan Personelin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ahmet Dağ, Abdulmenaf Korkutata, Ramazan Özavci 154–162

IJSETS
112E12

<http://dergipark.gov.tr/useeabd>

ISSN: 2149-8229

Bireylerin Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları ve Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi

Gürkan ELÇİ¹, Mehmet DOĞAN², Bülent GÜRBÜZ³

Öz

Amaç: Bu çalışmada rekreasyonel amaçlı etkinliklere katılan bireylerin rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ve yaşam doyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması ve bu iki bağımlı değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Çalışmanın örneklem grubunu farklı rekreasyonel etkinliklere katılan 229 erkek, 98 kadın toplam 327 birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bireylere “Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği (RASÇÖ)” (Yerlisu Lapa ve diğ. 2017) ve “Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)” (Yetim, 1993) uygulanmıştır. Verilerin analizi aşamasında t-testi ve MANOVA yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca, RASÇÖ’nün üç alt boyutu ve YDÖ arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular: Yapılan t-testi analizi sonuçları, cinsiyet ve medeni hal değişkenlerine göre katılımcıların “RASÇÖ’nün tüm alt boyutları ve “YDÖ’deki ortalama puanları arasında anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir. Rekreasyon etkinlik alan tercihi değişkenine göre yapılan analizler katılımcıların “RASÇÖ’nün tüm alt boyut ve “YDÖ’nin ortalama puanlarının anlamlı farklılaşmadığını göstermektedir. MANOVA sonuçları, serbest zamanda fiziksel aktiviteye katılım durumu değişkeninin “RASÇÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla ANOVA yapılmıştır. Fiziksel aktiviteye katılma durumu değişkeni ana etkisi açısından sadece “Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi” alt boyut ortalama puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği bu boyutta fiziksel aktiviteye katılanların ortalama puanı, katılmayanların ortalama puanından daha yüksektir. Ayrıca, “RASÇÖ” alt boyutları ile “YDÖ” ortalama puanları arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Sonuç: Serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye katılan bireylerin, “Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi”ne ilişkin sağlık algılarının diğerlerinden yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, katılımcıların yaşam doyum düzeylerinin artmasıyla birlikte rekreasyonda algılanan sağlık çıktılarının arttığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Rekreasyon,
Sağlık,
Yaşam Doyumu

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 07.03.2019

Kabul Tarihi: 19.08.2019

Online Yayın Tarihi: 15.09.2019

DOI: 10.18826/useeabd.536833

Investigation the Level of Individuals' Perceived Health Outcomes of Recreation and Life Satisfaction

Abstract

Aim: It was aimed to investigate the differences in perceived health outcomes of recreation and life satisfaction levels of leisure participants with regard to some variables and to examine the relationship between these two independent variables.

Methods: The sample group of this study is 229 male and 98 females, totally 327 individuals who are participating different leisure activities. Participants were asked to fill "Perceived Health Outcomes of Recreation Scale (PHORS)" (Yerlisu Lapa et al., 2017) and "Life Satisfaction Scale (LSS)" (Yetim, 1993). Independent Samples t-test and MANOVA were used to analyze the data. Pearson correlation coefficient was also calculated to test the relationship between the sub-dimensions of "PHORS" and "LSS".

Results: The t-test analysis indicated that there was no significant difference between the mean scores of "PHORS"s sub-dimensions and "LSS" with regard to gender and marital status. There was no significant difference between the mean scores of "PHORS"s sub-dimensions and "LSS" according to leisure activity preference field variable ($p>.05$). MANOVA results indicated that the main effect was statistically significant. ANOVA was conducted to test which dependent variable contributed to the multivariable significance. In terms of the main effect of physical activity participation status, there were significant differences in "Realization of Psychological Experience" sub-dimension. Physical activity

Keywords

Recreation,
Health,
Life Satisfaction

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules “**Criteria for Authorship**” is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, final approval of the version to be published paper; **3. Author:** Statistical analysis, interpretation of the data and final approval of the version to be published paper;

¹School of Physical Education and Sport, Bartın Üniversitesi, Bartın/Turkey, **ORCID ID:** 0000-0002-8889-9692

²Military Academy, National Defence University, Ankara/Turkey, **ORCID ID:** 0000-0002-0373-0047

³**Sorumlu Yazar:** Faculty of Sports Sciences, Ankara University, Ankara/Turkey, bulentgurbuz@gmail.com **ORCID ID:** 0000-0003-2424-2111

participants reported higher mean scores than non-participants in this sub-dimension. In addition, there was statistically significant positive correlation between the "PHORS" sub-dimension and "LSS" mean scores.

Conclusion: Perceived health outcomes of physical activity participants were higher than the others in "Realization of Psychological Experience". As a result, it could be concluded that individuals' perceived health outcomes of recreation increases with the life satisfaction scores of the participants.

Article Info

Received: 07.03.2019

Accepted: 19.08.2019

Online Published: 15.09.2019

DOI: 10.18826/useeabd.536833

GİRİŞ

Günümüzde, hızlı kentleşme ve teknolojik gelişmelerden kaynaklı olarak zaman içinde beden gücü ile yapılan birim iş sayısında azalma meydana gelmiştir. Buna bağlı olarak bireylerin serbest zamanlarında bir artış gözlemlense de fiziksel aktivite düzeylerindeki düşüşün sağlık yönünde etkileri önem arz etmektedir (Ding, Rogers, van der Ploeg, Stamatakis ve Bauman, 2015). Rekreatif etkinliklere katılım bağlamında sınırlılıklar ve engeller ile karşılaşılan günümüz kentlerinde (Demirel ve Harmandar, 2009) kırsal kesimlerdeki yaşam koşullarına göre daha az hareket ve fiziksel aktivite gerektiren yaşam koşulları ile karşılaşmaktadır. Mevcut çalışma koşullarının, bireylerin yüzyıl öncesine göre daha az enerji harcamalarına olanak sağladığı gözlemlenmektedir (James, 1995). Applebaum'a (1997) göre, modern dünya'ya bakıldığında serbest zamanın değerlendirilmesi hususu bir soruna dönüşmüştür. Özellikle bu dönüşüm bireylerin çalışma zamanı düzenlemelerinin sorgulanmasına, daha fazla ücret kazanmaktansa, daha fazla serbest zaman talep eden güçlü bir toplumsal hareket şeklinde ortaya çıkmaktadır. Serbest zaman eğitimlerinin temel amacı olarak da sosyalleşmenin tüm yönlerini sağlıklı biçimde yaşamak olduğunu yapılan araştırmalarda da görmekteyiz (Carbonneau ve Freire 2017; Gürbüz, 2017; Sivan, Tam, Siu, ve Stebbins, 2019). Değerli olanın benimsenmesi ve onaylanma hissini yaşamaya bireyleri ekonomik ilişkiler içinde tanımlayan bir varlık olmanın dışında psiko-sosyal açıdan güçlü ve ideal olanı yakalamaya çalışan toplumsal kimlikle algılanmasını sağlayacaktır (Wallace ve Wolf, 2012). Çocukluktan itibaren sosyal ilişkilerin belirli statülere ulaşma hedefi, toplum içinde sürekli gelişen bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu statülerin kazanılmasındaki en önemli unsur eğitimler ve deneyimlerle gerçekleşebileceği görüşüdür (Laidley ve Conley, 2018). Serbest zaman ortamının bu statü algısını özgür bir alanda daima canlı tutacak ve stresli iş ilişkilerinin haricinde kişiye daha sempatik gelen uğraşlarla yenilenmesine olanak sağlayabileceği bilinmektedir. Yüz yüze insan ilişkilerine dayalı olması ayrıca suça ve madde kullanımına yönelmenin yanında internet ve kitle iletişim araçlarının kişiyi pasifleştirici, toplumdaki diğer kişilerden soyutlayıcı olumsuz etkilerini de en aza indirmesi beklenmektedir (Çelik, 2018; Stodolska, 2018).

Yaşam boyu gelişim süreçlerine yönelik destek unsuru olarak kabul edilen Gürbüz ve Henderson (2014) serbest zaman kavramını Harris (2005), bir özgürlük alanı, bireyin özgürce seçme hakkının olduğunu ve kendini gerçekleştirme yanında zevk alma veya memnuniyet gibi duygu durumlarına etki eden bir olgu şeklinde ifade etmektedir. Serbest zamanın, artık bir zaman olarak görülemeyeceği, aksine bireyler için yaşamın temel bir parçası olduğu belirtilmektedir (Broadhurst, 2001). Veblen (2015), serbest zamanı tembellik karşıtı bir kavram olduğunu belirtmiş ve bu kavramın tembelliği ya da dinlenmeyi değil, aksine bir etkinliği, aktiviteyi gerektirdiğini ifade etmiştir. Serbest zaman kavramı hakkında, bireylerin serbest zamanı tanımlamaları ve algıları ile ilgili olarak, memnuniyet (bir arzunun veya ihtiyacın karşılanması veya yerine getirilmesi), motivasyon (Henderson, 2009), duygular ve tutumlar (Parr ve Lashua, 2004) gibi boyutlardan ele alınabileceğini aynı zamanda çok yönlü anlamlar içerdiği düşüncesi ile incelenebilir olduğunu belirtmişlerdir (Gürbüz ve Henderson, 2013).

Sağlık ve Serbest Zaman: Literatürde yer alan bir çok çalışmada (Sebastião ve diğ., 2018; Chemtob ve diğ., 2019), bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımı, fiziksel aktivite düzeylerinin yüksek olması, yaşam doyumları ve toplum sağlığı arasındaki ilişkiye güçlü vurgu yapılmaktadır. Toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi için bireylerin yaşadıkları ortamlarda rekreatif etkinliklere katılımlarını kolaylaştıracak park ve benzeri tesis olanaklarının iyileştirilmesi ve artırılması için şehircilik politikalarının oluşturulmasının önemine vurgu yapılmaktadır (WHO, 2010, a). Sağlığın korunması ve geliştirilmesine yönelik yaşam standartları ile beraber sosyal gelişimin sağlanabilmesinin yolu olarak bilimsel ve sanatsal etkileşim olması gerekliliğine dikkat çekilmektedir (İnfal, 2016). Bireylerin gündelik ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, sağlıklı bir yaşam sürmeleri ve hatta başarılı yaşlanmaları için düzenli serbest zaman etkinliklerine ve düzenli olarak fiziksel aktiviteye

katılımın önemi yapılan birçok çalışmada ifade edilmiştir (Gürbüz, 2017; Mutlu, Yılmaz, Güngörmüş, Sevindi ve Gürbüz, 2011; Rhodes ve Dean, 2009; Sarol, Gürbüz, Çimen ve Emir; 2016; Schaller, Dejonghe, Alayli-Goebbels, Biallas ve Froboese, 2016).

Günümüzden geçmiş kırk yıllık sürece kadar geleneksel beceri temelli beden eğitiminden, sağlık temelli rekreasyonel etkinlikler ile yaşam boyu fiziksel aktiviteye doğru anlamlı bir değişim meydana geldiği birçok bilimsel çalışmada değinilen bir konudur (Bocarro, Kanters, Casper ve Forrester, 2008; Jago ve diğ., 2009; McKenzie ve Khan, 2008). Kronik psikiyatrik hastalığı olan bireylerin, serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye katılarak, ruhsal açıdan kendilerini daha iyi hissettikleri, ilaç tedavisine ve terapötik uygulamalara daha uyumlu oldukları, fiziksel benlik algılarının güçlendiği, sosyal işlevselliklerinin artırdığı, gündüz uykusunu azaltıp gece uykusunu daha kaliteli hale getirdiği gibi olumlu sonuçları olduğu çalışmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda gözlenmektedir (Cassilhas ve diğ., 2015; Ho ve diğ., 2016; Loh, Abdullah, Bakar ve Jaafar, 2015).

Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %10'unun, koroner kalp hastalığı nedeniyle ölmekte olduğu ve bu durumun ise tüm ölüm oranlarının yaklaşık %12'sini oluşturduğu gözlemlenmektedir (WHO, 2015). Avrupa ülkelerinde koroner kalp hastalığı sonucu yıllık ölüm oranlarının, 45 ile 74 yaş aralığındaki erkeklerde binde 2 ile 8 olduğu, kadınlarda ise yaklaşık olarak binde 1 ile 3 arasında olduğu gözlemlenmektedir. Ülkemizde ise bu durumun aynı yaş aralıklarında, erkeklerde yaklaşık olarak binde 7, kadınlarda binde 3 olarak bulunmuştur (Onat, 2017). Koroner kalp hastalığının sebepleri olarak yaş ve cinsiyete bağlı olarak değişmekte olduğu ayrıca düzenli serbest zaman alışkanlıkları eksikliğinin (Arem ve diğ., 2015) ve yetersiz fiziksel aktiviteye bağlı olarak ilerleyen her on yaşta hastalığa yakalanma riski artmakta olduğu gözlemlenmektedir (Gonzalez-Sicilia, Briere ve Pagani, 2019; Schmalz ve Pury, 2018). Kardiyovasküler hastalıklardan kaynaklanan ölümlerin %40,6'sında yüksek kan basıncı, %13,7'sinde sigara kullanımı, %13,2'sinde düzensiz beslenme, %11,9'undan fiziksel aktiviteye katılım yetersizliği ve %8,8'inde anormal kan glikoz düzeyinin sebep olduğu belirtilmiştir (Amsterdam ve diğ., 2014). Bireylerin yaşam koşullarına bağlı olarak, fiziksel aktiviteye katılım oranlarının, gelişmiş ülkelerde yaklaşık %70 ile %80, gelişmekte olan ülkelerde ise %40 ile %50 düzeyinde olması, ortaya çıkan hastalıklardan kaynaklanan ölüm oranlarının artıyor olması sebebiyle konuya yönelimin giderek artmasının önemini ortaya koymaktadır (WHO, 2015).

Yaşam Doymu ve Serbest Zaman: Dünya Sağlık Örgütü'nün bireylerin sağlıklarına ve yaşam doyumlarına yönelik yürüttüğü araştırmalar sonucunda, serbest zaman etkinliklerine katılım durumunun etkili olduğu belirtilmiştir (WHO, 2010, b). Son yıllarda yaşam doymu ve serbest zaman etkinliklerine katılım ile fiziksel aktivite arasındaki ilişki, birçok araştırmaya konu olmuştur (Gabrielle, Rodrigo, Cassiano ve Pedro, 2012; Genç, Şener, Karabacak ve Üçok, 2011; Heesch, van Gellecum, Burton, Van Uffelen ve Brown, 2015; Husson, Mols, Ezendam, Schep ve van de Poll-Franse, 2015; Vural, Eler ve Atalay-Güzel, 2010). Bu araştırmaların birçoğu fiziksel ya da psikolojik rahatsızlıkları olan bireylerin, serbest zamanlarında katıldıkları düzenli aktivitenin yaşam doymu üzerine etkisini incelemek olmuştur (Heesch ve diğ., ; Husson ve diğ.,).

Pozitif psikoloji alanının kavramlarından biri olan yaşam doyumunu, iyi oluş kavramı ve pozitif akıl sağlığı ile genel mutluluğu açıklayan temel bir kavram olarak tanımlanabilmektedir (Dursun, 2012). Öznel iyi oluş kavramının bilişsel yönü olarak açıklanan bu kavram, bireyin beklentilerine karşılık sahip oldukları ile karşılaştırmasına yönelik yaşamıyla ilgili vardığı yargı şeklinde açıklanmaktadır (Neugarten, Havighurst ve Tobin, 1961; Yetim, 1993). Ayrıca, yaşamın bütününe ilişkin zihinsel yargılamaları ve değerlendirmeleri de kapsamaktadır. Yaşam doymu ifadesi, bir duruma ya da olguya ilişkin doyum olmadığı, en genel anlamı ile tüm yaşantıda algılanan doyum anlaşılmaktadır (Diener, 1985; Özer ve Karabulut, 2003). Neugarten, ve diğ. (1961) yaşam doymu yüksek olan bireylerin, yaşamlarındaki etkinliklerinden zevk almakta olduğunu, yaşamlarını anlamlı bulmakta ve geçmişleriyle barışık, geleceklerine dönük umutlu olmakta olduğunu belirtmiştir Ayrıca serbest zaman aktivitelerine katılımı odaklanma problemi yaşayan ya da aktivitelere katılımı ilgi düşüklüğü yaşayan bireylerin sosyal ilişkilerinde kendilerini başarılı göremedikleri söylenebilmekte ve bireylerin var olan sosyal iletişim becerilerini kullanabilme potansiyellerinin aktivitelere katılımı etkileneyeceği belirtilmiştir (Kara, Gürbüz ve Sarol, 2018). Düzenli serbest zaman etkinlikleri ile bireylerin amaçlarına ulaşmaya yönelik ilerleme gösterdikleri düşünülmekte, olumlu bir benlik algısına sahip olup kendilerini değerli hissetmekte ve yaşama ilişkin daha iyimser bir tutum sergilemekte oldukları belirtilmiştir (Nimrod, 2007; Riddick, 1985).

Düzenli serbest zaman etkinliklerinin yaşam boyu sağlık için önemli olduğu ve kişinin yaşam tarzını etkilediği belirtilmektedir (Thomas, Silverman ve Nelson, 2015; Veal, 2017). İlgili çalışmalarda, serbest zaman etkinliklerinin tipi ve yoğunluğu, etkinliğe katılan kişinin amacına, ilgisine ve bireysel özelliklerine göre farklılık gösterebileceği (Shin ve You, 2013; Sivan, Tam, Siu ve Stebbins, 2019) gibi sosyal olma ihtiyacına yönelik ve sağlıklı olma amacına da vurgu yapıldığı görülmektedir (Coleman, 1993; Glover, 2018; Walker ve Kono, 2018). Genel anlamda sağlıklı bir yaşama yönelik, yetişkin bir bireyin haftada en az 3 gün, günde en az yaklaşık 40 dakika serbest zamanını fiziksel aktiviteye zaman ayırması gerekliliğine değinilmektedir (Beebe ve diğ., 2013; Chodzko-Zajko, 2014; Loh ve diğ., 2015).

Özellikle çocuk ve gençler arasında, hareketsizlikten kaynaklanan fazla kilolu olmanın veya obeziteye yakalanmanın tüm dünyada temel bir sağlık problemi olduğuna değinilmektedir (IOTF, 2009; WHO, 2010, a). Çocuklukta geliştirilen davranış örüntülerinin yetişkin yaşamına taşıyor olduğu yapılan araştırmalar sonucunda belirlenmiştir (Freedman, Mei, Srinivasan, Berenson ve Dieta, 2007). Çocuk ve gençler arasında obezitenin salgın hastalık şekline dönüşmesi, gelecekte yer edinecek yetişkin topluluklar için kaygı verici olmaktadır. Gelecek nesillerin sağlığı geliştirme ve korunması ile ilgili mücadele etme durumu karmaşık olmakla beraber, bu problemi çözmek için bütüne ait ve disiplinler arası mantıkla düşünmek gerektirmektedir. Sağlık bilimleri ve spor bilimleri uzmanlarının problemin çözümü için gerekli stratejilerin formüle edilmesinde kilit role sahiptirler (Edginton, Chin ve Demirhan, 2010).

Ayrıca çocukların ve gençlerin sağlık algıları ve fiziksel uygunlukları, birçok araştırmanın temel ilgi odağı olmuştur. Yetişkin bireylerde görülen kronik hastalıkların ve obezite oluşmasının kökenleri hakkında, yaşamın ilk yıllarına dayandığına dikkat edilecek olursa, düzenli serbest zaman etkinliklerine katılım ile fiziksel aktivite düzeyleri ve sağlıklı olma yönünden özellikle çocukluk dönemlerinde bireylerin fiziksel uygunluk durumlarının incelenmesi ve düzenli serbest zaman etkinliklerine yönlendirilmesi daha da büyük önem kazanmaktadır (Carbonneau ve Freire 2017; Sivan, 2017).

İlgili araştırmalarda (Changa, Yub ve Jeng 2015; Goodrum, Brusseau, Shaw ve Burns, 2018; Jordan, Gagnon, Anderson ve Pilcher, 2018), düzenli serbest zaman etkinliklerine katılım ile fiziksel aktivitenin, bireylerin yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde olumlu etkilerini yaşayabilmeleri için, çocukluk ya da ergenlik döneminden itibaren özen gösterilmesinin önemi belirtilmektedir (Fallahpoura, Borella, Luborsky ve Nygard, 2016; Schaller ve diğ., 2016; Schlag, Yoder ve Sheng, 2015). Ayrıca, yaşam boyu gelişim içerisinde bazı farklılıklara bakıldığında, kadınların düzenli fiziksel aktiviteye katılım düzeylerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu (Cengiz, 2009; Kin-İşler, Aşçı, Altınta ve Güven-Karahan, 2009), yetişkinliğin devamı olarak yaşlılık dönemine yönelik yaşam süresinin ilerleyen dönemde fiziksel, ruhsal ve sosyal alanlarda değişim ve gerilemenin olduğu bir dönem olarak nitelendirilmektedir (Hamer ve Chida, 2009). Yaşam süresinin uzaması ile birlikte yaşlılığa özgü hastalıklarında görülme sıklığı artmaktadır. Yaşlılık döneminde sık görülen hastalıklar arasında özellikle bilişsel işlevlerin gerilemesi ile karakterize demans gelmektedir (Colbert, Matthews, Havighurst, Kim ve Scholler, 2011; Çalık ve Algun, 2013). Bilindiği gibi yaşlılık dönemi emekliliğin olduğu, sosyal hayattan ve günlük işlerden bireylerin kendini çektiği, daha az hareket ettiği bir dönem olarak bilinmektedir. Fakat düzenli serbest zaman etkinliklerine katılım sağlayarak, aktif bir yaşam sürmek her yaş grubunda olduğu gibi yaşlılık döneminde de önemlidir. Yapılan çalışmalarda fiziksel yönden aktif olmanın bireyleri kronik hastalıklardan da koruduğu bildirilmiştir (Dishman ve diğ., 2006). Aktif yaşam, yaşlı bireylerin bilişsel işlevlerini geliştirerek, sağlıklarını etkileyebilecek risk faktörlerini azaltır, sosyal etkileşimlerini artırır ve bireylerin olabildiğince bağımsızlığını güçlendirmesine destek olmaktadır. Böylece yaşlı bireylerin fiziksel açıdan aktif olmalarına devam ettiği sürece hastalıklara yakalanma riski ve hastalıklardan ortaya çıkan tıbbi harcamalarda önemli ölçüde azaltılmış olacaktır (Lök ve Lök, 2016).

Sunulan bilgilerden görüldüğü üzere düzenli serbest zaman etkinliklerinin sağlığı koruma ve geliştirme hususundaki etkisinin açıklanması ve bireylerin yaşam doyumu düzeylerinin bu sürece etkisinin araştırılması önemlidir. Bu bağlamda, bu çalışmada rekreasyonel amaçlı etkinliklere katılan bireylerin algıladıkları sağlık çıktıları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma kapsamında, katılımcıların görüşlerinin, ilgi veya becerilerinin, yetenek ve tutum gibi özelliklerinin belirlendiği tarama yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğ., 2012). Tarama yöntemi, geçmişte ya da mevcut durumun var olduğu şekliyle betimlenebildiği gibi ayrıca araştırmaya konu olan durumu, bireyi ya da olguyu kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlayabilmek ve mevcut durumu değiştirmeden gözlemleyebilmektir, şeklinde açıklanmaktadır (Karasar, 2012).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, çeşitli serbest zaman etkinliklerine (sosyal, kültürel, fiziksel vb.) katılan bireylerden kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen, 229 erkek ($Ort_{yaş}=23,41\pm5,83$), 98 kadın ($Ort_{yaş}=26,67\pm10,05$) toplam 327 birey ($Ort_{yaş}=24,39\pm7,49$) gönüllü birey oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, “Kişisel Bilgi Formu”, “Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği” ve “Yaşam Doyumu Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen ‘Kişisel Bilgi Formu’; araştırmaya konu olan serbest zaman etkinliklerine katılan bireyler hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmada inceleme konusu olan cinsiyet, yaş, medeni hal, rekreasyonel etkinlik tercih alanı ve fiziksel aktiviteye katılma durumu bağımsız değişkenleriyle ilgili sorulardan oluşturmaktadır.

Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği: Bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılım ile algıladıkları sağlık çıktılarının neler olduğunu ortaya koymak amacıyla Gomez, Hill, Zhu ve Freidt (2016) tarafından geliştirilen ve Yerlisu Lapa ve diğ., (2017) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ‘Rekreasyonda Algılanan Sağlık Çıktıları Ölçeği’ (RASÇÖ) kullanılmıştır. RASÇÖ 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; ‘Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi’, ‘Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi’ ve ‘İyileştirilmiş Durum’dur. 7’li Likert tipinde hazırlanmış olan ölçeğin puanlanmasında ise seçenekler olan “1 – Kesinlikle Beni İfade Etmiyor” ile “7 – Tamamen Beni İfade Ediyor” şeklinde sıralanmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışmasında alt boyutlara ilişkin hesaplanan iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,89, 0,89 ve 0,81 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada toplanan veriler üzerinden ölçeğin alt boyutları için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları ise “Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi, 0,80”, “Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi, 0,91” ve “İyileştirilmiş Durum 0,87” dir.

Yaşam Doyum Ölçeği: Bireylerin, yaşam doyum düzeylerini belirlemede, Diener ve diğ., (1985) tarafından geliştirilen, Yetim (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan ‘Yaşam Doyum Ölçeği’ kullanılmıştır. 5 maddeden oluşan ölçek; 7’li Likert tipinde hazırlanmış, puanlama da buna göre yapılmıştır. Likert seçenekleri “Kesinlikle Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kısmen Katılmıyorum (3)”, “Kararsızım (4)”, “Kısmen Katılıyorum (5)”, “Katılıyorum (6)” ve “Kesinlikle Katılıyorum (7)” şeklinde sıralanmıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan ise 35’dir. Ölçeğin uyarlama çalışmasında 0,86 olarak bulunan iç tutarlılık katsayısı, bu araştırmada toplanan veriler üzerinde hesaplanan iç tutarlılık katsayısı ise 0,89’dur.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının katılımcılara uygulaması ise dijital yol ile hazırlanan ölçek sorularının mobil cihazlar aracılığı ile cevaplandırılmaları istenmiştir. Yönergede, araştırmanın amacı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak veri toplama aracının doldurulması hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Veri toplama aracını, serbest zamanlarında çeşitli etkinliklere katılan bireyler tarafından gönüllü olarak doldurulmuştur. Araştırmacı tarafından toplanan formlar, kontrol edilerek eksik veya yanlış doldurulanlar araştırma dışında tutulmuş, daha sonra veri toplama araçlarının geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları, değerlendirilmek üzere bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler, SPSS 20 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde istatistikî yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız örneklemler için t testi, tek faktörlü MANOVA, ANOVA ve Pearson Korelasyon testleri kullanılmıştır. Verilerin parametrik testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Skewness ve Kurtosis (verilerin normal dağılım durumu) değerleri (Kline, 2011) ve Levene (varyansların eşitliği) testi sonuçları incelenerek karar verilmiştir. Varyansların eşitliği için hesaplanan anlamlılık değeri $p<0,05$ ’den büyük bulunmuştur (Büyüköztürk, 2012). Ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek için de Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır.

BULGULAR**Tablo 1.** Katılımcıların cinsiyetlerine göre bağımsız örneklem için t-testi sonuçları

Ölçekler	Kadın (n=98)	Erkek (n=229)	P	
	Ort.±Ss	Ort.±Ss		
YDÖ	4,86±1,06	4,92±1,24	0,718	
RASÇÖ	Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	5,94±1,07	6,01±0,91	0,583
	Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	5,82±1,24	5,81±1,19	0,922
	İyileştirilmiş Durum	6,27±1,14	6,38±0,82	0,356

Yapılan t-testi analizi sonuçları, bireylerin YDÖ'ne ilişkin ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur ($p>0.05$). Benzer şekilde, RASÇÖ'nin alt boyutları olan "Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi", "Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi" ve "İyileştirilmiş Durum" ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre ise, kadın ve erkeklerin ortalama puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0.05$).

Tablo 2. Katılımcıların medeni hallerine göre bağımsız örneklem için t-testi sonuçları

Ölçekler	Bekar (n=289)	Erkek (n=38)	P	
	Ort.±Ss	Ort.±Ss		
YDÖ	4,92±1,19	4,76±1,18	0,450	
RASÇÖ	Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	5,99±0,96	5,96±0,97	0,847
	Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	5,82±1,19	5,74±1,35	0,687
	İyileştirilmiş Durum	6,37±0,88	6,19±1,22	0,260

Analizlerde, katılımcıların YDÖ'ne ilişkin ortalama puanlarının ($p>0,05$) ve RASÇÖ alt boyutları "Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi", "Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi" ve "İyileştirilmiş Durum" ortalama puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını görülmektedir ($p>0,05$). Bu bulgulara göre YDÖ'ne ilişkin ortalama puanlarının ve RASÇÖ alt boyut ortalama puanlarının, medeni hal değişkenine ilişkin evli ve bekar katılımcıların ortalama puanları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Tablo 3. Katılımcıların serbest zaman etkinlik alan tercihlerine göre bağımsız örneklem için t-testi sonuçları

Ölçekler	Açık Alan (n=193)	Kapalı Alan (n=134)	P	
	Ort.±Ss	Ort.±Ss		
YDÖ	4,84±1,19	4,98±1,19	0,290	
RASÇÖ	Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	6,02±1,01	5,93±0,88	0,383
	Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	5,84±1,25	5,77±1,14	0,603
	İyileştirilmiş Durum	6,35±0,93	6,34±0,92	0,950

Yapılan bağımsız örneklemde t-test analiz sonuçları (Tablo 3), katılımcıların YDÖ ortalama puanları ($p>0,05$) ve RASÇÖ alt boyutları "Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi", "Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi" ve "İyileştirilmiş Durum" ($p>0,05$) ortalama puanlarının serbest zaman etkinliklerinde alan tercihleri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların fiziksel aktiviteye katılım durumlarına göre MANOVA sonuçları

Ölçekler	Evet (n=282)	Hayır (n=45)	P	
	Ort.±Ss	Ort.±Ss		
YDÖ	4,89±1,17	4,95±1,29	0,784	
RASÇÖ	Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	6,04±0,93	5,65±1,05	0,010*
	Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	5,80±1,22	5,88±1,13	0,705
	İyileştirilmiş Durum	6,36±0,92	6,27±0,98	0,543

Tablo 4’te katılımcıların, serbest zamanda fiziksel aktiviteye katılma durumu değişkeninin “RASÇÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir [$\lambda=0,990$, $F_{(4,322)}=3,158$; $p<0,05$]. Hangi bağımlı değişkenin çok değişkenli anlamlılığa katkı sağladığını anlamak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre de fiziksel aktiviteye katılma durumu değişkeni ana etkisi açısından sadece “Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi” [$F_{(1, 325)}=6,628$; $p<0,05$], alt boyut ortalama puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği bu boyutta fiziksel aktivitelere katılanların ortalama puanı, katılmayanların ortalama puanından daha yüksektir.

Tablo 5. Katılımcıların RASÇÖ ile YDÖ ortalama puanları arasındaki korelasyon analizi sonuçları

		RASÇÖ		
		Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi	Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi	İyileştirilmiş Durum
YDÖ	r	0,238	0,144	0,117
	p	0,000**	0,009**	0,035*

YDÖ ve RASÇÖ alt boyutları ortalama puanları arasındaki ilişkiyi test etmek amacı ile yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, YDÖ ile, “Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi” ($r=0,23$; $p<0,05$), “Daha Kötü Bir Durumun Önlenmesi” ($r=0,14$; $p<0,05$) ve “İyileştirilmiş Durum” alt boyutları ($r=0,11$; $p<0,05$) arasında da pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Bu durumda, araştırmaya katılan bireylerin rekreasyondan algıladıkları sağlık çıktıları düzeyleri arttıkça, yaşam doyumlarının da arttığı söylenebilir.

TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, RASÇÖ alt boyutlarına ilişkin puanların, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde bu çalışmada kullanılan RASÇÖ’nün literatüre yeni kazandırılan bir ölçek olması dolayısıyla yapılan çalışmaların konunun çeşitliliği ve kavram sınırları bakımından yetersiz kaldığı söylenebilir. Ayrıca, YDÖ’nden aldıkları puanlarda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuç literatürde bazı araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Chow, 2005; Gündoğar, Sallan Gül, Uskun, Demirci ve Keçeci, 2007; Hampton ve Marshall, 2000; Huebner, 2004; Pala, Biner, Öncen ve Kargün, 2015). Cinsiyet değişkenine ilişkin birçok çalışmada ise (Aydiner, 2011; Gençay, 2009; Köker, 1991; Lepp, 2018; Ulucan, Kılınç, Kaya ve Türkçapar, 2011; Walker ve Kono, 2018) yaşam doyumunun kadınların lehine farklılaştığı belirlenirken, erkeklerin daha yüksek yaşam doyum düzeyine sahip olduğu (Bai, Guo ve Fu, 2018; Gandelman ve Piani, 2013; Oerbeck, 2019) çalışmalara da rastlanmaktadır. İlgili çalışmaların bulgularından elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkenine yönelik özellikle kültürel açıdan kendilerine yüklenen farklı toplumsal rollerin, yaşam doyumunu etkilediği yer almaktadır (Kara ve diğ., 2018; Öztürk ve Koca, 2019).

Çalışma grubundan elde edilen verilerden elde edilen bulgulardan bir diğeri ise, medeni hal değişkenine göre katılımcıların YDÖ puanları incelendiğinde anlamlı farklılığın olmadığı ek olarak RASÇÖ alt boyutları puanlarında da anlamlı bir farklılığın oluşmadığı tespit edilmiştir. Uyumlu bir evliliğe bağlı olarak yaşam doyumunun ve rekreasyonda algılanan sağlık çıktılarının insan yaşamında beklenen yönde ve olumlu etkilerinin olabileceği ileri sürülebilir. Moss ve Willoughby’e (2018) göre evli olmak; bireylerin genel sağlık durumunu iyileştirmekte olduğu, yaşamlarından doyum almalarını da destekleyen sosyal bir kurum şeklinde açıklaması mevcuttur. Araştırmaya katılan bireylerin yaşam doyum düzeyleri ile rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları etkileyen bir değişken olmaması diğeri araştırma bulguları ile paralellik göstermemektedir.

Araştırmanın bulguları arasında, katılımcıların YDÖ’nden aldıkları puanlar serbest zaman etkinlik alanı tercihleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Açık alan ya da kapalı alanda etkinlik yapmanın araştırmaya katılan bireylerin YDÖ ortalama puanları üzerinde anlamlı bir farklılığının olmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ek olarak, RASÇÖ alt boyutlarının her biri için etkinlik alanı tercihinine göre anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir. İbrahim ve Cordes (2002) bireylerin açık alan rekreasyon etkinliği gereksinimlerinin yanı sıra fizyolojik, psikolojik ve sosyal unsurların olumlu yönde etkilenebileceğini savunmaktadır. Çalışmanın bulgularına yönelik olarak yaşam doyumunu ve rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları bulgularının açık veya kapalı alanda etkinlik tercihinine göre herhangi bir farklılığın bulunmaması ilgili bulgularla örtüşmemektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin, serbest zamanda fiziksel aktiviteye katılım durumu değişkenine göre “RASÇÖ” alt boyutları üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Fiziksel aktiviteye katılma durumu değişkeni ana etkisi açısından RASÇÖ alt boyutlarından “Psikolojik Deneyimin Gerçekleşmesi”, alt boyut ortalama puanının anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği bu boyutta fiziksel aktiviteye katılanların ortalama puanı, katılmayanların ortalama puanından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Genç ve diğ., (2011) yaptığı çalışmada, fiziksel aktiviteye katılım ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi araştırmış, fiziksel aktivite arttıkça yaşam doyumunun da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Rekreatyonel etkinlikler açısından fiziksel aktivite alternatifini olarak doğa sporu yapanlar ve yapmayanların yaşam doyumları karşılaştırılmış ve dağcılık, kaya tırmanışı ve doğa yürüyüşü gibi doğa sporu aktivitelerine katılan bireylerin yaşam doyumlarının katılmayanlarınkine göre arttığı tespit edilmiştir (Mert ve Ardahan, 2014). Konunun önemine binaen araştırma sonuçlarıyla ilgili olarak, serbest zamanda düzenli yapılan fiziksel aktivitenin, sağlıklı bireylerde olduğu gibi kanser tedavisi görmüş bireylerde de yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği belirlenen oldukça fazla çalışmaya rastlanmaktadır (Courneya ve Friedenreich, 2007; Irwin ve diğ., 2008; Monninkhof ve diğ., 2007; Mutrie ve diğ., 2007).

Araştırmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, katılımcıların RASÇÖ alt boyutları ortalama puanları ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki korelasyon katsayılarının pozitif yönde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Rousseau ve Vallerand (2008) yetişkin bireylerin katıldıkları aktivitelere olan bağlılıkları ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada; yaşam doyum ile fiziksel aktivite düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki tespit etmişlerdir. Bu çalışma sonuçları ile ilişkilendirilebilecek olan Cirhinlioğlu ve Ok (2010)’un araştırmalarında yaşam doyum ile intihar eğilimi ve depresyon arasındaki tespit edilen negatif yöndeki ilişki düzeyleri serbest zamanda fiziksel aktiviteye katılımın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca Köker (1991) ise olumsuz psikolojik belirtileri yüksek olan bireylerin yaşam doyumlarının düşük olduğunu ifade etmektedir. İlgili araştırma bulguları ile yaşam doyum düzeyleri ve rekreasyonda algılanan sağlık çıktılarının pozitif yönde bir ilişki yönünün olması bulguları birbirini destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Serbest zaman etkinliklerine katılan bireylere ilişkin kesitsel bir araştırma olarak olgular arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacı ile yapılan araştırma sonucunda, yaşam doyumları ve rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları alt boyutlarına ilişkin cinsiyet, medeni hal ve etkinlik tercih alanı değişkenlerine göre herhangi bir fark yoktur. Serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye katılan bireylerin rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ölçeği alt boyutlarından psikolojik deneyimin gerçekleşmesi alt boyutunda serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye katılanlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Ayrıca yaşam doyum ve rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları alt boyutları arasında da pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, serbest zaman etkinlik tercihlerine ilişkin fiziksel aktiviteye katılımın, bireylerin psikolojik deneyimin gerçekleşmesi alt boyutunda elde edilen farklılığa yönelik sağlıklarını koruma ve geliştirmesi hususunda önemli bir unsur olduğuna vurgu yapmak gerekmektedir. Ek olarak rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki pozitif yönde elde edilen bulguya dayanarak, bireylerin serbest zamanlarını nasıl etkin ve verimli kullanacaklarına dair çalışmaların yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Özellikle küçük yaşta ve ergenlik dönemindeki çocukların, gençlik ve beliren yetişkinlik dönemindeki genç bireylerin bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi ve uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bireylerin serbest zamanlarında fiziksel aktiviteye yönlendirilmelerinin sağlık çıktılarının olumlu biçimde algılanabilmesi için daha yaygın politikalar izlenerek takip edilmesi ve bu uygulamaların önemini daha fazla vurgulayacak bilimsel çalışmaların yapılması hususu araştırmanın önerileri arasına yer almaktadır.

KAYNAKLAR

Amsterdam, E. A., Wenger, N. K., Brindis, R. G., Casey, D. E., Ganiats, T. G., Holmes, D. R., ... and Levine, G. N. (2014). 2014 AHA/ACC guideline for the management of patients with non-ST-elevation acute coronary syndromes: a report of the American College of Cardiology/American

- Heart Association Task Force on Practice Guidelines. *Journal of the American College of Cardiology*, 64(24), e139-e228.
- Applebaum, H. (1997). İş ve Serbest Zaman, çev. N. Saatçioğlu, Cogito Dergisi, 12.
- Arem, H., Moore, S. C., Patel, A., Hartge, P., De Gonzalez, A. B., Visvanathan, K., ... and Linet, M. S. (2015). Leisure time physical activity and mortality: a detailed pooled analysis of the dose-response relationship. *JAMA internal medicine*, 175(6), 959-967.
- Aydiner, B. B. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Bai, X., Guo, Y. and Fu, Y. (2018). Self-image and intergenerational relationships as correlates of life satisfaction in Chinese older adults: Will gender make a difference? *Ageing and Society*, 38(7), 1502-1519. doi:10.1017/S0144686X17000113
- Beebe, L. H., Smith, K. D., Roman, M. W., Burk, R. C., McIntyre, K., Dessieux, O. L., Tavakoli, A. and Tennison, C. (2013). A pilot study describing physical activity in persons with schizophrenia spectrum disorders (SSDS) after an exercise program. *Issues Ment Health Nurs.*, (34), 214-219
- Bocarro, J., Kanters, M. A., Casper, J. and Forrester, S. (2008). School physical education, extracurricular sports and lifelong active living. *Journal of Teaching of Physical Education*, (27), 155-166
- Broadhurst, R. (2001). *Managing environments for leisure and recreation*. 1st Edition. London: GBR Routledge.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carbonneau, H. and Freire, T. (2017) Leisure experience, health, and positive development, *Loisir et Société / Society and Leisure*, 40(3), 307-309, DOI: 10.1080/07053436.2017.1378507
- Cassilhas, R. C., Attux, C., Cordeiro, Q., Gadelha, A. L., Telles, B. A., Bressan, R. A., Ferreira, F. N., Rodstein, P. H., Daltio, C. S., Tufik, S. and de Mello, M. T. (2015). A 20-week program of resistance or concurrent exercise improves symptoms of schizophrenia: results of a blind, randomized controlled trial. *Rev Bras Psiquiatr*, (37), 271-279.
- Cengiz, C., İnce, M. L. and Çiçek, Ş. (2009). Exercise stages of change in Turkish university students by sex, residence, and department, *Perceptual and Motor Skills*, (108), 411-421.
- Changa L. C.; Yub, P. and Jeng, M. Y. (2015). Effects of leisure education on self-rated health among older adults. *Psychology, Health & Medicine*, 20(1), 34-40, <http://dx.doi.org/10.1080/13548506.2014.897914>
- Chemtob, K., Rocchi, M., Arbour-Nicitopoulos, K., Kairy, D., Fillion, B. and Sweet, S.N. (2019). Using tele-health to enhance motivation, leisure time physical activity, and quality of life in adults with spinal cord injury: A self-determination theory-based pilot randomized control trial. *Journal of Psychology of Sport and Exercise*, (43), 243-252. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2019.03.008>
- Chodzko-Zajko, W. J. (2014). Exercise and physical activity for older adults. *Kinesiol Rev. (Champaign)*. (3), 101-106.
- Chow, H. P. H. (2005). Life satisfaction among university students in a canadian prairie city: A multivariate analysis. *Social Indicators Research*, 70(2), 139-150.
- Cirhinlioğlu, F. G. ve Ok, Ü. (2010). İnanç ya da dünya görüşü biçimleri ile intihara yönelik tutum, depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 1-8.
- Colbert, L. H., Matthews, C. E., Havighurst, T. C., Kim, K. and Schoeller, D. A. (2011). Comparative validity of physical activity measures in older adults. *Med. Sci. Sports Exerc.*, (43), 867-872. DOI: 10.1249/MSS.0b013e3181fc7162
- Coleman, D. (1993). Leisure based social support, leisure dispositions and health, *Journal of Leisure Research*, 25(4):350-361, DOI: 10.1080/00222216.1993.11969933

- Courneya, K. S. and Friedenreich, C. M. (2007). Physical activity and cancer control. *Seminars and Oncology Nursing*; 23(4), 242-52.
- Çalık, İ. ve Algun, C. (2013). Yaşlılarda fiziksel aktivite ile uyku kalitesi arasındaki ilişki. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*.; (24), 110-117.
- Çelik, E. (2018). Modern toplumda serbest zamanın işlevi ve planlanması. *Akademik Hassasiyetler*, 5(9).
- Demirel, M., ve Harmandar, D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 838-846.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R. J. and Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale, *Journal of Personality Assessment*, 49:1, 71-75, DOI: [10.1207/s15327752jpa4901_13](https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4901_13)
- Ding, D., Rogers, K., van der Ploeg, H., Stamatakis, E. and Bauman, A.E. (2015). Traditional and emerging lifestyle risk behaviors and all-cause mortality in middle-aged and older adults: Evidence from a large population-based Australian cohort. *PLoS Med.*, 12, e1001917.
- Dishman, R. K., Berthoud, H. R., Booth, F.W., Cotman, C. W., Edgerton, V. R., Fleshner, M. R., Gandevia, S. C., Gomez-Pinilla, F., Greenwood, B. N., Hillman, C. H., Kramer, A. F., Levin, B. E., Moran, T. H., Russo-Neustadt, A. A., Salamone, J. D., Van Hoomissen, J. D., Wade, C. E., York, D. A. and Zigmond, M. J. (2006) *Neurobiology of exercise*. *Obesity (Silver Spring)*; (14), 345-356.
- Dursun, P. (2012). The role of meaning in life, optimism, hope, and coping styles in subjective well-being. Unpublished Doctoral Dissertation, Middle East Technical University, Ankara.
- Edginton, C. R., Chin, M. ve Demirhan, G. (2010). Beden eğitimi ve sağlık: yeni bir küresel görüş birliği, *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 21(3), 122-128.
- Fallahpoura, M., Borella, L., Luborskya, M. and Nygard, L. (2016). Leisure-activity participation to prevent later-life cognitive decline: a systematic review. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 23(3), 162–197. <http://dx.doi.org/10.3109/11038128.2015.1102320>
- Freedman, D. S., Mei, Z., Srinivasan, S. R., Berenson, G. S. and Dieta, W. H. (2007). Cardiovascular risk factors and excess adiposity among overweight children and adolescents: the bogalusa heart study. *Journal of Pediatrics*, 150, 12-17
- Gabrielle, P., Rodrigo, S. R., Cassiano, R. R. and Pedro CH. (2012). Quality of life and physical activity among adults: population-based study in Brazilian adults. *Qual Life Res*. DOI 10.1007/s11136-011-0083-5.
- Gandelman, N. and Piani, G. (2013). Quality of life satisfaction among workers and non-workers in Uruguay. *Social Indicators Research*, 111, 97-115.
- Genç, A., Şener, Ü., Karabacak H. ve Üçok, K. (2011). Kadın ve erkek genç erişkinler arasında fiziksel aktivite ve yaşam kalitesi farklılıklarının araştırılması. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 12, 145-150.
- Gençay, S. (2009). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının umutsuzluk ve yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 380-388.
- Glover, T. D. (2018). All the lonely people: Social isolation and the promise and pitfalls of leisure, *Leisure Sciences*, 40(1), 25-35, DOI: 10.1080/01490400.2017.1376017
- Gómez, E., Hill, E., Zhu, X. and Freidt, B. (2016). Perceived health outcomes of recreation scale (PHORS): reliability, validity and invariance, *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 20(1), 27-37. DOI: 10.1080/1091367X.2015.1089245
- Gonzalez-Sicilia, D., Brière F. N. and Pagani, L. S. (2019). Prospective associations between participation in leisure-time physical activity at age 6 and academic performance at age 12. *Preventive Medicine*. 118, 135-141.
- Goodrum, S. A.; Brusseau, T. A.; Shaw, J. M. and Burns, R. D. (2018). Relationship between after-school physical activity and dietary habits with cardio-metabolic risk in low-income children. *Journal of Physical Activity Research*, 3(1), 28-34.

- Gündoğar, D., Sallan Gül, S., Uskun, E., Demirci, S. ve Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Gürbüz, B. (2017). The conception and perception of leisure in Turkey. In K. Henderson, & A. Sivan (Eds), *Leisure from International Voices*, Champaign, IL: Sagamore Publishing.
- Gürbüz, B. and Henderson, K. (2013). Exploring the meanings of leisure among Turkish university students, *Croatian Journal of Education*. 15(4), 927-957.
- Gürbüz, B. and Henderson, K. (2014). Leisure activity preferences and constraints to leisure: perspectives from Turkey”, *World Leisure Journal*, 56(4), 300-316.
- Hamer, M. and Chida, Y. (2009). Physical activity and risk of neurodegenerative disease: a systematic review of prospective evidence. *Psychol Med*; 39, 3-11.
- Hampton, N. Z. and Marshall, A. (2000). Culture, gender, self-efficacy and life satisfaction: A comparison between americans and chinese people with spinal cord injuries. *Journal of Rehabilitation*, 66(3), 21-28.
- Harris, D. (2005). *Concepts in leisure studies*. London: Sage Publications.
- Heesch, K. C., van Gellecum, Y. R., Burton, N. W., van Uffelen, J. G. and Brown, W. J. (2015). Physical activity, walking, and quality of life in women with depressive symptoms. *Am J Prev Med*. pii: S0749-3797(14)00567-4. doi: 10.1016/j.amepre.2014.09.030.
- Henderson, K. A. (2009). Expanding the meanings of leisure in a both/and world. *Loisir & Societe*, 31(1), 15-30.
- Ho, R. T., Fong, T.C., Wan, A. H., Au-Yeung, F. S., Wong, C. P., Ng, W. Y., Cheung, I. K., Lo, P. H., Ng, S. M., Chan, C. L. and Chen, E. Y. (2016). A randomized controlled trial on the psychophysiological effects of physical exercise and Tai-chi in patients with chronic schizophrenia. *Schizophr Res*, 171, 42-49.
- Huebner, E. S. (2004). Research on assessment of life satisfaction of children and adolescents. *Social Indicators Research*, 66, 3-33.
- Husson, O., Mols, F., Ezendam, N.P., Schep, G. and van de Poll-Franse, L. V. (2015). Healthrelated quality of life is associated with physical activity levels among colorectal cancers survivors: a longitudinal, 3-year study of the PROFILES registry. *J Cancer Surviv* 9, 472. <https://doi.org/10.1007/s11764-014-0423-x>.
- International Obesity Task Force (2009). *Obesity: understanding and challenging the global epidemic. 2009-2010 report*. Retrieved February 13, 2011, from http://www.iaso.org/Site_Media/Uploads/IASO_Summary_Report_2009.Pdf
- Irwin, M. L., Smith, A. W., McTiernan, A., Ballard Barbarsh, R., Cronin, K., Gilliland, F. D., Baumgartner, R. N., Bumgartner, K. B. and Bernstein, L. (2008). Influence of pre- and postdiagnosis physical activity on mortality in breast cancer survivors: the health, eating, activity, and lifestyle study. *J Clin Oncol*. 26(24), 3958-64.
- İbrahim, H. and Cordes, K.A. (2002). *Outdoor recreation, Enrichment for a lifetime*. Second Edition, Sagamore Publishing, IL.
- İnfal, S. (2016). Halk sağlığı esenlik ölçeği: Türkçe versiyonu geçerlik ve güvenilirlik çalışması ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Jago, R., McMurray, R. G., Bassin, S., Pyle, L., Bruceker, S., Jakicic, J. M., Moe, E., Murray, T. and Volpe, S. L. (2009). Modifying middle school physical education: Piloting strategies to increase physical activity. *Pediatric Exercise Science*, 21(2), 171-185.
- James, W. P. T. (1995). A Public health approach to the problem of obesity, *International Journal Of Obesityand Related Metabolic Disorders*, 19, 37-45
- Jordan, K. A., Gagnon, R. J., Anderson D. M. and Pilcher J. J. (2018). Enhancing the college student experience: outcomes of a leisure education program. *Journal of Experiential Education*, Vol. 41(1), 90-106.

- Kara, F.M., Gürbüz, B., ve Sarol, H. (2018). Yetişkinlerde serbest zamanda sıkılma algısı, algılanan sosyal yetkinlik ve benlik saygısı düzeyinin incelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi - USEABD*, 4(4), 113-121. doi:10.18826/useeabd.473994.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kin-İşler, A., Aşçı, F. H., Altıntaş, A. ve Güven-Karahan, B. (2009). Physical activity levels and patterns of 11-14-year-old Turkish adolescents, *Adolescence*, 44(176), 1005-15.
- Kline, R.B. (2011) *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press, New York.
- Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek lisans tezi*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Laidley, T. and Conley, D. (2018). The effects of active and passive leisure on cognition in children: Evidence from exogenous variation in weather, *Social Forces*, 97(1), 129–156, <https://doi.org/10.1093/sf/soy020>.
- Lepp, A. (2018). Correlating leisure and happiness: the relationship between the leisure experience battery and the Satisfaction with Life Scale, *Annals of Leisure Research*, 21(2), 246-252, DOI: 10.1080/11745398.2017.1325759
- Loh, S. Y., Abdullah, A., Bakar, A. K. A. and Jaafar, N. R. N. (2015). Structured walking and chronic institutionalized schizophrenia inmates: apilot RCT study on quality of life. *Glob J Health Sci*, 8, 238-248.
- Lök, N., ve Lök, S. (2016). Yaşlıların fiziksel aktivite düzeyleri ile bilişsel durumları arasındaki ilişki, *Yeni Symposium*. 54(2), 21-24.
- McKenzie, T. and Kahan, D. (2008). Physical activity, public health, and elementary schools. *The Elementary School Journal*, 108(3), 171-179.
- Mert, M. ve Ardahan, F. (2014). Yaşam doyumu duygusal zeka ve rekreatif doğa sporları yapmanın bireylerin ekolojik algısı üzerine etkisi: Türkiye örneği, *Uluslararası Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 12(4), 50-69.
- Monninkhof, E. M., Elias, S. G., Vlems, F. A., van der Tweel, I., Schuit, A. J., Voskuil, D., van Leeuwen, W. and Flora, E. (2007). TFPAC. Physical activity and breast cancer a systematic review. *Epidemiology*;18(1), 137-57.
- Moss, E. and Willoughby, B. J. (2018). Associations between beliefs about marriage and life satisfaction: the moderating role of relationship status and gender, *Journal of Family Studies*, 24(3), 274-290, DOI: 10.1080/13229400.2016.1187658
- Mutlu, İ., Yılmaz, B., Güngörmüş, H. A., Sevindi, T. ve Gürbüz, B. (2011). Bireyleri rekreasyonel amaçlı egzersize motive eden faktörlerin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 54–61
- Mutrie, N., Campbell, A. M., Whyte, F., McConnachie, A., Emslie, C., Lee, L., Kearney, N., Walker, A. and Ritchie, D. (2007). Benefits of supervised group exercise programme for women being treated for early stage breast cancer: pragmatic randomised controlled trial. *BMJ*; 334(7592), 517.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. and Tobin, S. S. (1961). The measurement of the life satisfaction, *Journal of Gerontology* 16, 134-143.
- Nimrod, G. (2007). Retirees' leisure: activities, benefits, and their contribution to life satisfaction, *Leisure Studies*, 26(1), 65-80, DOI: 10.1080/02614360500333937.
- Oerbeck, B., Overgaard, K., Pripp, A. H., Aase, H., Reichborn-Kjennerud, T. and Zeiner, P. (2019). Adult ADHD symptoms and satisfaction with life: Does age and sex matter? *Journal of Attention Disorders*, 23(1), 3–11. <https://doi.org/10.1177/1087054715612257>
- Onat, A. (2017). *Tıp dünyasının kronik hastalıklara yaklaşımına öncülük*. İstanbul, Logos Yayıncılık.
- Özer, M. ve Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatric Dergisi* 6, 72-74.
- Öztürk, P. and Koca, C. (2019). Generational analysis of leisure time physical activity participation of women in Turkey, *Leisure Studies*, 38:2, 232-244, DOI:10.1080/02614367.2019.1569112

- Pala, A., Biner M., Öncen, S., ve Kargün M. (2015). Futboltenisi sporcularının boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*. Cilt 1, Sayı 2, 77-82.
- Parr, M. and Lashua, B. D. (2004). What is leisure? The perceptions of recreation practitioners and others. *Leisure Sciences*, 26, 1-17.
- Rhodes, R. E. and Dean, R. N. (2009). Understanding Physical Inactivity: Prediction of Four Sedentary Leisure Behaviors. *Leisure Sciences*; 31(2), 124-135.
- Riddick, C.C. (1985). Life satisfaction determinants of older males and females, *Leisure Sciences*, 7(1), 47-63, DOI: 10.1080/01490408509512107.
- Rousseau, F. L. and Vallerand, R. J. (2008). An examination of the relationship between passion and subjective well-being in older adults. *Int. J. Aging and Human Development*, 66(3), 195-211.
- Sarol, H., Gürbüz, B., Çimen, Z., and Emir, E. (2016). Perceived constraints and motivation to physical activity participation. 14th International Sports Sciences Congress, 299, 1-4 November, Antalya, Turkey.
- Schaller, A., Dejonghe, L., Alayli-Goebbels, A., Biallas, B. and Froboese, I. (2016). Promoting physical activity and health literacy: study protocol for a longitudinal, mixed methods evaluation of a crossprovider workplace-related intervention in Germany (The AtRisk study). *BMC Public Health*, 16, 626, DOI 10.1186/s12889-016-3284-6
- Schlag, P. A., Yoder, D. G. and Sheng, Z. (2015). Words matter, *SCHOLE: A Journal of Leisure Studies and Recreation Education*, 30(1), 25-38, DOI: 10.1080/1937156X.2015.11949724
- Schmalz, D. L. and Pury, C. L. S. (2018). Leisure and positive psychology: Complementary science for health and well-being, *The Journal of Positive Psychology*, 13(1), 1-3, DOI: 10.1080/17439760.2017.1374446
- Sebastião, E., Bobitt, J., Papini, C. B., Nakamura, P. M., Kokubun, E. and Gobbi, S. (2018). Sedentary Behavior Is Associated with Low Leisure-Time Physical Activity and High Body Fatness in Older Brazilian Adults. *American Journal of Lifestyle Medicine*. DOI:10.1177/1559827617753355
- Shin, K. and You, S. (2013). Leisure type, leisure satisfaction and adolescents' psychological Wellbeing. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 7(2), 53-62. doi:10.1017/prp.2013.6
- Sivan, A. (2017). Leisure education in schools: challenges, choices and consequences, *World Leisure Journal*, 59(1), 15-21, DOI: 10.1080/16078055.2017.1393871
- Sivan, A., Tam, V., Siu, G. and Stebbins, R. (2019). Adolescents' choice and pursuit of their most important and interesting leisure activities, *Leisure Studies*, 38(1), 98-113, DOI:10.1080/02614367.2018.1539867
- Stodolska, M. (2018) Research on Race, Ethnicity, Immigration, and Leisure: Have We Missed the Boat?, *Leisure Sciences*, 40(1), 43-53, DOI: 10.1080/01490400.2017.1376013
- Thomas, J. R., Silverman, S. and Nelson, J. (2015). *Research methods in physical activity*, 7th edition. Champaign, IL, Human Kinetics.
- Ulucan, H., Kılınç, M., Kaya, K. ve Türkçapar, Ü. (2011). Beden eğitimi spor yükseköğretiminde öğrenimlerine devam eden öğrencilerin umutsuzluk ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 349–356.
- Veal, A. L. (2017). The serious leisure perspective and the experience of leisure. *Leisure Sciences*, 39(3), 205-223, DOI:10.1080/01490400.2016.1189367
- Veblen, T. (2015). *Aylak Sınıfın Teorisi*, Heretik Yayınları, İstanbul.
- Vural, Ö., Eller, S. ve Atalay-Güzel N. (2010). Masa başı çalışanlarda fiziksel aktivite düzeyi ve yaşam kalitesi ilişkisi. *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 8(2), 69- 75.
- Walker, G. J. and Kono, S. (2018). The effects of basic psychological need satisfaction during leisure and paid work on global life satisfaction, *The Journal of Positive Psychology*, 13(1), 36-47, DOI: 10.1080/17439760.2017.1374439.

- Wallace, R. ve Wolf, A. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, (Çev: L. Elburuz – M. R. Ayas), Ankara: Doğu Batı Yayınları
- WHO (2010,a) World Health Organization, Global recommendations on physical activity for health, Geneva.
- WHO (2010,b). World Health Organization. Global Strategy on diet, physical activity and health: childhood overweight and obesity. Retrieved February 9, from <http://www.who.int/Dietphysicalactivity/Childhood/En/>
- WHO (2015). World Health Organization. WHO statistical information system. Available from: <http://www.who.int/whosis/en/>. Accessed date: 15.01.2015
- Yerlisu Lapa, T., Serdar E., Tercan Kaas E. ve Çakır, V.O. (2017). Rekreasyonda algılanan sağlık çıktıları ölçeğinin Türkçe versiyonunun psikometrik özellikleri, 15. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.
- Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects, *Social Indicators Research* 29 (3), 277–289.

CITATION OF THIS ARTICLE

Elçi, G., Doğan, M., & Gürbüz, B. (2019). Investigation the Level of Individuals' Perceived Health Outcomes of Recreation and Life Satisfaction. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 93–106. DOI: 10.18826/useabd.536833

Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ): Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Sırrı Cem DİNÇ¹ Mustafa DEMİRCAN²

Öz

Amaç: Thomson ve diğ. (2012) tarafından kayak ve snowboard katılımcılarının heyecan arayışı düzeyini ölçmek üzere geliştirilen “The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S)” ölçeğinin Türk popülasyonu için geçerlik ve güvenirliliğinin belirlenmesidir.

Materyal ve Yöntem: Çalışmaya farklı kayak merkezlerinde kayak ve snowboard yapan 622 kişi (kadın 167, $\bar{x}=24,33\pm 2,54$ yaş; erkek 455 $\bar{x}=27,52\pm 2,21$ yaş) katılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için AFA ve DFA, güvenirliliği için ise iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test korelasyonu kullanılmıştır. Analizler SPSS 24 ve AMOS 23.0 paket programıyla yapılmıştır.

Bulgular: Gerçekleştirilen AFA sonuçları, maddelerin faktör yük değerlerinin iki alt boyut altında 0,58-0,81 aralığında değiştiğini ve toplam varyans %64’ünü karşıladığını göstermiştir. Gerekli modifikasyon işlemlerinin yapıldığı DFA sonuçları ise, modelin mükemmel ve yeterli uyum indekslerine ulaştığını ($\chi^2/sd=5$, CFI=0,95, GFI=0,95, AGFI=0,91, RMSEA=0,07) ve maddelerin faktör yük değerlerinin 0,55 ile 0,86 arasında değiştiğini göstermiştir. Test-Tekrar Test korelasyonu 0,98 ($p<0,01$) ve iki alt boyut için Cronbach Alpha değerleri 0,77 ve 0,86 olarak saptanmıştır.

Sonuç: Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak, ölçeğin iki faktörlü (yenilik arayışı ve risk arayışı) “Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği” (KSİHAÖ) olarak Türk kültüründe kullanılabilecek yeterli psikometrik özelliklere sahip geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Kayak,
Snowboard,
Heyecan Arayışı,
Geçerlik ve Güvenirlik,

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 11.06.2019

Kabul Tarihi: 22.07.2019

Online Yayın Tarihi: 15.09.2019

DOI: 10.18826/useeabd.575321

The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S): The Study of Validity and Reliability in Turkish

Abstract

Aim: This study was to examine the validity and reliability of The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S) that measures the level of sensation seeking for skiing and snowboarding, was developed by Thomson et al. (2012) for Turkish population.

Material and Methods: The sample group of the study consisted of 622 (female: $n=167$, $\bar{x}_{age}=24.33\pm 2.54$; male: $n=455$, $\bar{x}_{age}=27.52\pm 2.21$) who were actively involved in skiing and snowboarding in different ski centers. EFA and CFA were used for construct validity and internal consistency coefficient and test-retest correlation were used for reliability. PSS 24 and AMOS 23.0 software were used for analysis.

Results: EFA showed that the factor structure revealed two sub-dimensions, the factor load values of the items varied between 0.58 and 0.81 and covered 64% of the total variance. The CFA results showed that the model reached perfect and adequate fit indexes ($\chi^2/sd=5$, CFI=0.95, GFI=0.95, AGFI=0.91, RMSEA=0.07) after with the necessary modification procedures and the factor load values of the items varied between 0.55 and 0.86. Test-Retest correlation was 0.98 ($p<0.01$) and Cronbach Alpha values were found to be 0.77 and 0.86 for two sub-scales.

Conclusion: Based on the findings of the study, it can be said that the scale is a valid and reliable measurement tool with sufficient psychometric properties that can be used in Turkish culture as 2-factors structure (novelty seeking and risk seeking).

Keywords

Skiing,
Snowboarding,
Sensation Seeking,
Validity and Reliability,

Article Info

Received: 11.06.2019

Accepted: 22.07.2019

Online Published: 15.09.2019

DOI: 10.18826/useeabd.575321

GİRİŞ

Kayak, snowboard ve dağ bisikleti gibi yokuş aşağı yüksek hızlı etkinlikler, engebeli arazilerde ve belirsiz hava koşullarında yapıldığı için ağır yaralanmayla sonuçlanabilecek düşme ve kaza potansiyeli taşıyan çok riskli etkinlikler olarak kabul edilmektedir (Thomson, Rajala, Carlson & Rupert, 2014; Goma-i-Freixanet, Martha & Muro, 2012; Shealy, Ettliger & Johnson, 2005). Macera sporları kapsamında irdelenen bu etkinlikler, ciddi yaralanma ve ölüme neden olabilecek etkinlikler olarak ifade

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules “Criteria for Authorship” is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, statistical analysis, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, statistical analysis, writing of the paper,

¹Corresponding Author: School of Sport Sciences and Technology, Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir/Turkey scem.dinc@gmail.com 0000-0001-6915-4540

² Social Sciences Institute Recreation Department, Celal Bayar University/Manisa demircanmustafa@gmail.com 0000-0003-0967-3271

edilmektedir (Willig, 2008). Macera deneyimi ise özgür irade gösterilerek dahil olunan, kişisel ruh haliyle uyumlu, içsel olarak motive eden ve belirsizlik içeren etkinliklerdir (Priest & Gass, 2017). Pedersen (1997) yüksek riskli macera sporlarının içerdiği risklere göre sıralaması ve katılımcıların bu etkinliklere katılma arzularına ilişkin görüşlerini araştırdığı çalışmada, yüksek riskli macera sporlarını sıralamıştır. Buna göre paraşütle uçurumdan serbest atlama, paraşütle serbest atlama (skydiving), dağcılık (yüksek irtifa, kaya tırmanışı, alpinizm), bungee jumping, akarsu kanosu ve kayağı, kayak ve snowboard, yamaç paraşütü, yelken kanat, aletli dalış vb. etkinlikleri yüksek riskli macera sporları arasında değerlendirmiştir. Sayılanlara ek olarak Demirhan (2003) doğa sporlarına ilişkin riskin algılanması başlıklı çalışmada, oryantiring, trekking, dağ bisikleti, rafting, yelken ve rüzgâr sörfü gibi sporları ekleyerek kara, hava, su, kış ve motor sporları kategorileri içerisine etkinlikleri yerleştirdiği görülmüştür. Son olarak ise Thomson (2012) bmx, aletli mağara dalışı, uçurtma sörfü, yüksekte bant köprü üstünde dengeli yürüyüş, kaykay ve agresif paten, yarasa kanat ile uçurumdan paraşütle serbest atlama gibi sporları yüksek riskli macera sporlarına ekleyerek, yer çekimi sporları, dağ sporları, su sporları gibi ana kategorilere ayırmıştır. Tomlinson & Leigh (2004) ise yüksek riskli macera sporlarını; hava, kara ve su sporları olarak gruplamıştır. Bu anlamda kayak ve snowboard, yer çekimi sporları (Thomson, 2012) veya kış sporları (Demirhan, 2003) ana kategorileri içerisinde tanımlanan yüksek riskli macera sporlarından ikisidir. Bu sporların özelinde var olan farklı etkinlik alanları, teknikler, ekipmanlar, tutum ve davranışları içeren riskli yapılardan dolayı katılımcıları cezbediği ve motive ettiği belirtilmiştir (Demirhan, Aşçı, Kangalgil & Saraçbaşı, 2014).

Konuya ilişkin araştırmalar, yüksek riskli macera rekreasyonu etkinliklerine katılım motivasyonunun anlaşılmasında kişilik özellikleri (Maher, Thomson & Carlson, 2015; Thomson & Carlson, 2014) duygusal değişimler (zirve performans) (Kerr & Mackenzie, 2012), nöro-psikoloji ve genetik faktörler (Thomson, 2012; Stoel, De Geus & Boomsma, 2006) üzerinde yoğunlaşmışlardır. Risk alma eğilimindeki bireysel farklılıkları araştıran çoğu çalışmada ise heyecan arayışı hemen hemen odak noktada yer almaktadır (Ferrando ve Chico, 2001; Zuckerman, 2007). Gerçekten de Goma-i Freixanet ve diğ., (2012) yüksek riskli macera sporlarına katılım motivasyonlarının bireyler arasında farklılık gösterirken heyecan arayışı hemen hemen her katılımcıda ortak motivasyon olarak bildirilmiştir. Bunun temel nedeni risk almanın (örn: madde kullanımı, dikkatsiz araç sürüşü, riskli cinsel davranışlar, yüksek riskli sporlar; Zuckerman, 2007), fizyolojik uyarılmayı artıran duyguları deneyimlemenin açık yollarından birisi olarak görülmesidir (Zuckerman, 1994).

Heyecan arama literatürünün öncülerinden birisi olarak kabul edilen Zuckerman (1994) bu kavramı, “değişik, yeni, karmaşık veya yoğun heyecan ve deneyimlerin aranması ve bu yolla yaşanacak deneyim uğruna fiziksel, hukuki ve finansal risk alma arzusu” olarak tanımlamıştır. Risk alma isteği kendi başına bir amaç değil, katılımcı özellikleri açısından önemli bir kaynaktır. Heyecan arayıcılar, sıklıkla deneyimle ilişkili riski göz ardı etmekte veya riski değerli bir ödül gibi kabul etmektedirler. Bunun yanı sıra sosyal açıdan yararlı davranışlar sergileme eğilimindeki heyecan arayıcıların da risk almayı arzuluyor olması, üzerinde dikkatle durulması gereken önemli bir konu olarak vurgulanmıştır (Zuckerman, 1994). Goma-i Freixanet ve diğ., (2012)’nin derleme çalışmasında; korunmasız ve sıradan cinsel ilişki, uyuşturucu kullanımı, kumar oynama ve suç gibi yüksek riskli sosyal içerikli davranışlar gibi, yüksek riskli macera sporları katılımı da heyecan arayışı kişilik özelliğiyle ilişkilendirilmiştir. Heyecan arayışı kişilik özelliği, birkaç ölçek kullanılarak ölçülebilir. Bunlardan en bilinen ve yaygın kullanılanlar Heyecan Arama Ölçeği (Sensation Seeking Scale) (Zuckerman, 1994), Acil Durum, Ön Tasarlama, Sabır ve Heyecan Arayışı (Urgency, Premeditation, Perseverance, and Sensation Seeking) Dürtüsel Davranış Ölçeği (Impulsive Behaviour Scale) (Whiteside & Lynam, 2001) ve ZKPQ olarak kısaltılan Zuckerman-Kuhlman Kişilik Ölçeği’dir (Zuckerman, Kuhlman, Joireman, Teta & Kraft, 1993).

Yüksek riskli macera sporlarının doğal bir parçası olan ciddi yaralanma ve ölüm potansiyeline rağmen katılımcıların bu etkinliklere ilgi duyduğunu görülmektedir (Zuckerman, 2007). Yüksek riskli macera sporu olarak kabul edilen kayak ve snowboard ile ilgili risk alma ve heyecan arayışı bir seri araştırmada incelenmiştir (Ruedl, Pocecco, Sommersacher ve diğ., 2010; Russel, Christie & Hagel, 2010; Cusimano & Kwok, 2010, Thomson, Hanna, Carlson & Rupert, 2013, Thomson ve diğ., 2014, Thomson & Carlson, 2014). Kayak ve snowboard turistleri arasında yapılan çalışmada kullanılan tek sorulu bireysel risk alma değerlendirmesi, katılımcıların risk alma davranışlarıyla heyecan arayışı kişilik özelliklerinin ilişkili olabileceğini ortaya koymuştur (Ruedl, Abart, Ledochowski, Burtscher & Kopp, 2012). Sonuçta, bireysel olarak cevaplandırılan risk alma ve risk telafisi raporlarının yüksek heyecan arayışı toplam

skorlarıyla ilişkili olduğunu saptamışlardır. Bir başka deyişle heyecan arayışı kişilik özelliğinin kayak pistlerindeki riskli davranışlarla ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Diğer bir çalışma serisi de kayak ve snowboard risk algısı üzerine kurgulanmıştır. Bunlara göre kayak kaskı kullanımının kafa travması riskini %60 oranında potansiyel olarak azalttığı belirtilen çalışmaların (Cusimano & Kwok, 2010) yanı sıra bireysel risk alma davranışına kayak kaskı kullanmanın potansiyel etkisinin tartışmalı olduğunu bildiren araştırmalar da mevcuttur (Ruedl ve diğ., 2010; Scott, Buller, Andersen, ve diğ., 2007). Risk telafi hipoteziyle Scott ve diğ., (2007)'nin yaptığı araştırmada; güvenlik araçları kullanıcılarının yanlış güvenlik duygusuna neden olduğunu ve risk alma davranışında artış yarattığı varsayımı üstünde durulmuştur. Bu da kayak sırasında güvenlik araçları kullanımının risk alma düzeyini telafi etmediğini göstermektedir. Kayak ve Snowboarda ilişkin risk alma ile ilgili bir başka çalışmada Ruedl ve diğ., (2010), yüksek risk alan bireylerin daha hızlı kaymayı tercih eden katılımcılar olduğunu saptamışlardır. Farklı çalışmalarda ise kayak kaskı gibi güvenlik ekipmanı kullanımının daha yüksek risk alanlardan ziyade daha yüksek beceriye sahip olanlar tarafından tercih edildiği belirlenmiştir (Sulheim, Holme, Ekeland, & Bahr, 2006; Ruedl ve diğ., 2010).

Kış sporlarında risk algısı ve heyecan arayışı kişilik özelliğine ilişkin çalışmalar da mevcuttur. Thomson (2012), kayak ve snowboardçularda katılım motivasyonunun etkinliğe özel olarak ortaya çıkan heyecan arayışı ve risk alma değişkenlerinden ziyade, genel kişilik özelliğine ait heyecan arayışı düzeyi ile ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Yazar, yaygın kullanılan heyecan arayışı ölçeklerinde kayak ve snowboarda özel risk ve heyecan durumlarının net biçimde ifade edilmediğini bu nedenle kayak ve snowboard popülasyonuna yönelik, yüksek riskli macera sporları davranışıyla ilişkili psikolojik süreçlerin tanımlandığı, “The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding” (CSSQ-S) geliştirilmiş ve pskometrik ölçüm sonuçları yayınlanmıştır (Thomson ve diğ. 2012). Ölçek son on yıl içerisinde bir seri araştırmada yoğun biçimde kullanılmıştır (Maher ve diğ, 2015, Thomson ve diğ., 2013, Thomson ve diğ., 2014, Thomson & Carlson, 2014). Ayrıca ölçeğin İngilizce orijinal formu bugüne kadar İtalyanca'ya uyarlanmıştır (Claudia, Sergio, Luca & Grazia, 2018). Bu bağlamda araştırmanın amacı Thomson ve diğ., (2012) tarafından geliştirilen Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği'nin (CSSQ-S; The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding) Türk popülasyonu için geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesidir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmada, betimsel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, kayak ve snowboardcular arasından grup örnekleme yöntemiyle toplanmıştır. Grup örnekleme yöntemi, büyük ölçekli tarama araştırmalarında kullanılan grupların listelenmesi zor olduğu için kullanılan bir örnekleme türüdür (Balcı, 2009).

Katılımcılar

Çalışma üç farklı örnekleme grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Dilsel eşdeğerlik testleri; Manisa Celal Bayar Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gören 38 (20 kadın, $\bar{x}=27\pm4,77$ yaş; 18 erkek, $\bar{x}=25,05\pm2,38$ yaş) öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Test-tekrar test ve ölçüm güvenilirliği için MCBÜ Macera Sporları Topluluğu üyesi, Kayak ve Snowboard katılımcısı olan 51 (23 kadın $\bar{x}=25,13\pm2,54$ yaş; 28 erkek $\bar{x}=24,96\pm2,21$ yaş) kişiden toplanan verilerle incelenmiştir. Yapı geçerliliği için ise farklı kayak merkezlerinde kayak ve snowboard branşlarıyla ilgilenen ve aktif olarak katılım gösteren 622 (167 kadın, $\bar{x}=24,33\pm2,54$ yıl; 455 erkek, $\bar{x}=27,52\pm2,21$ yıl) kişi oluşturmuştur. Araştırmadaki tüm örnekleme grupları Erkuş (2014) ve Büyüköztürk, (2012)'nin önerileri dikkate alınarak “amaçlı-ölçüt örnekleme” yöntemiyle belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Thomson ve diğ. (2012) tarafından kayak, snowboard ve dağ bisikleti etkinliklerine özel durumlara yönelik heyecan arayışını ölçmek üzere geliştirilen The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S) kullanılmıştır. Orijinal ölçek 1 (kesinlikle katılmıyorum) ve 5 (kesinlikle katılıyorum) ile değerlendirilen 5'li Likert tipinde 10 maddeden oluşmaktadır. CSSQ-S, kayak ve snowboarddaki heyecan arayışının tek boyutlu bir kavramsallaştırmasıdır ve enstrümandan elde edilen veriler, yüksek iç tutarlılık (Cronbach Alpha 0,88), yüksek tekrar test güvenilirliği $r(31) = 0,94$ göstermiştir. Ölçeğin maddelerine ait faktör yükleri 0,54 ve 0,74 arasında olduğu bildirilmiştir. Uygulanmış olan EFA sonucundaki $\lambda = 4,94$ 'lik değeri ve % 49,94 toplam varyans temsiliyetiyle orijinal ölçek tek boyutta temsil sergilemektedir (Thomson ve diğ., 2012; Thomson ve diğ., 2013). Araştırmamızda kayak ve snowboard katılımcıları üzerine odaklanılması

gerekçesiyle ölçeğin adı Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği” (KSİHAÖ) olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Ölçek uyarlama sürecinde etik ilkelere uymak amacıyla ölçeği geliştiren yazarlarla bağlantıya geçilmiş, kendi kültürümüze çeviri ve uyarlama için ölçeğin kullanım izni alınmıştır. Çalışma Manisa MCBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulunun 27697707-302.14.01 nolu uygunluk onayı alındıktan sonra başlatılmıştır. Türkçe’ye çevrilmesi aşamasında ölçekte yer alan ifadeler göz önünde bulundurularak tercihen yurt dışı deneyimi olan üç uzmana bağımsız olarak tercüme yaptırılmıştır. Türkçeye çevrilen ölçek ifadeleri spor bilimi alanında tercihen doğa ve macera etkinlikleri alanında çalışan uzman üç kişi tarafından değerlendirildikten sonra tek bir Türkçe form oluşturulmuştur. Oluşturulan bu Türkçe form, İngilizce ve Türkçe uzmanlığına sahip farklı üç hakeme yollanarak geri çeviri yöntemiyle tekrar İngilizceye çevrilmesi sağlanmıştır (Brislin, 1986). Uzmanlardan gelen İngilizce ifadeler ana dili İngilizce olan ve Türkçe bilen bir dil uzmanı tarafından ölçeğin orijinali ile karşılaştırılarak tek bir form oluşturulmuştur. Formun ölçeğin orijinali ile tutarlılık gösterdiği görülmesi ardından oluşturulan Türkçe formda yer alan ifadeler tek tek irdelenerek Türkçe dil anlatım bozukluğuna ilişkin sorun olup olmadığı kontrol edilerek ölçeğe son hali verilmiştir. Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formları MCBÜ İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde öğrenim gören 38 son sınıf öğrencisine üç hafta arayla önce İngilizce sonra Türkçe olacak şekilde uygulanmıştır. Türkçe formun test-tekrar test ölçüm güvenilirliği için MCBÜ Macera Sporları Topluluğu üyesi, Kayak ve Snowboard katılımcısı olan 51 kişiden veriler üç hafta arayla toplanmıştır. Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği’nin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği için veriler Kayseri Erciyes, Kocaeli Kartepe, Bolu Kartalkaya ve Bursa Uludağ kış sporları merkezlerindeki kayak ve snowboardculara yüz yüze ve sosyal medya grupları üyelerine ise elektronik ortamda ulaşılarak gönüllülük esası dikkate alınarak toplanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Ölçeğin hem İngilizce hem de Türkçe formuyla yapılan iki uygulama arasındaki kararlılık katsayısı test-tekrar test yöntemiyle incelenmiştir. Ölçek maddelerine madde-toplam güvenilirlik değerleri ve faktör yapısını incelemek için KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Sphericity testleri uygulanmıştır. Örneklemin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve güvenilirlik katsayıları SPSS 24.00 programıyla ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) AMOS 23.0 (Arbuckle, 2012) programıyla gerçekleştirilmiştir. Geçerlik çalışmasından sonra KSİHAÖ’nin Cronbach Alfa ve test-tekrar test güvenilirlik değerleri hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırma, farklı kayak merkezlerinde kayak ve snowboard etkinliklerine katılan bireylerle gerçekleştirilmiştir. Bireylerin demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	F	%
Kadın	167	26,8
Erkek	455	73,2
Medeni Durum		
Bekar	485	78,0
Evli	137	22,0
Eğitim Durumu		
Ortaöğretim	17	2,7
Lisans	519	83,5
Lisans Üstü	86	13,8
Ekonomik Düzey		
Düşük	38	6,1
Orta	432	69,5
Yüksek	146	23,4
Çok Yüksek	6	1,0
Branş		
Kayak	452	72,7
Snowboard	170	27,3
Beceri Düzeyi		
Başlangıç	75	12,1
Acemi	121	19,4

Orta Seviye	234	37,6
İleri Seviye	154	24,8
Uzman	38	6,1
Harcanan Gün Sayısı		
<10	394	63,3
10-25	143	23,0
25-40	49	7,9
>40	36	5,8
Kask Kullanımı		
Evet	398	64,0
Hayır	224	36,0
Pist Tercih		
Yeşil	78	12,5
Mavi	237	38,1
Kırmızı	217	34,9
Siyah	90	14,5

Tablo-1 incelendiğinde araştırmaya katılan 622 kayak ve snowboard katılımcısından, 167 kadın (%26,8), geriye kalan 455 erkek (%73,2) olduğu saptanmıştır. Bu değerler çalışmaya katılan kayak ve snowboard katılımcılarından erkek katılımcıların ağırlıkta olduğu sonucunu vermektedir. Katılımcılar yaş ortalamalarına göre ise, kadınlar 24,33 yaş ortalaması, erkekler ise 27,52 yaş ortalamasıyla katıldıkları görülmektedir. Yaş ortalaması genç yaş ortalaması olarak ele alınabilir. Katılımcıların medeni durumlarına göre 485 (%78) kişi bekar, 137 (%22) evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına göre 17 (%2,7) kişi ortaöğretim, 519 (%83,5) kişi lisans ve 86 (%13,8) kişinin ise lisansüstü düzeyde eğitim durumuna sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun 519 (%83,5) lisans düzeyinde eğitim durumuna sahip olduğu ortaöğretim seviyesinde eğitim durumuna sahip olanların en az katılımcı sayısını oluşturduğu 17 (%2,7) görülmektedir. Katılımcıların ekonomik düzeyleri incelendiğinde 6 (%1) kişi çok yüksek, 38 (%6,1) kişi düşük, 146 (%23,4) kişi yüksek, 432 (%69,5) kişi ile en fazla orta düzey bütçeye sahip katılımcılar olarak görülmektedir. Katılımcıların branşa yönelik tercihleri incelendiğinde ise 452 (%72,7) kişi ile kayak, 170 (27,3) kişi ile snowboarda yönelindikleri görülmektedir. Beceri düzeyleri ele alındığında 75 (%12,1) kişinin başlangıç, 121 (%19,4) kişinin acemi, 234 (%37,6) kişinin orta seviye, 154 (%24,8) kişinin ileri seviye, 38 (%6,1) kişinin uzman seviyesinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların harcadığı gün sayıları incelendiğinde büyük çoğunluğunun 10 günden az 394 (%63,3) kişi, 10 ile 25 gün arası 143 (%23,0) kişi, 25 ile 40 gün arası 49 (%7,9) kişi, 40 günden fazla 36 (%5,8) kişi olduğu görülmektedir. Katılımcıların kask kullanıp kullanmama durumları incelendiğinde ise 398 (%64,0) kişinin kask kullandığı, 224 (%36,0) kişinin ise kask kullanmadığı görülmektedir. Katılımcıların seviyelerine göre tercih ettikleri pistler ise 78 (%12,5) kişi ile yeşil pist, 237 (%38,1) kişi ile mavi pist, 217 (%34,9) kişi ile kırmızı pist, 90 (%14,5) kişinin ise siyah pist tercih edildiği görülmektedir.

Dilsel Eşdeğerlik: Uygulama sonrası ölçeğin iki uygulama arasındaki kararlılık katsayısı karşılaştırılmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin her bir maddeye ilişkin korelasyon katsayılarının 0,46-0,85 arasında değiştiği, madde toplam puanları açısından Pearson Korelasyon katsayısının ise 0,83 ($p<0,01$) olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda KSIHAÖ'nin Türkçe ile İngilizce formu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunması ($p<0,01$) ölçeğin dil eşdeğerliğinin olduğunu göstermektedir. KSIHAÖ'nin Türkçe ve İngilizce formlarından elde edilen analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo2. KSIHAÖ Dilsel Eşdeğerlik Çalışması Pearson Korelasyon Sonuçları

Madde No	n=38	r	P
İngilizce 1-Türkçe 1		0.72	$p<0.01$
İngilizce 2-Türkçe 2		0.78	$p<0.01$
İngilizce 3-Türkçe 3		0.74	$p<0.01$
İngilizce 4-Türkçe 4		0.54	$p<0.01$
İngilizce 5-Türkçe 5		0.75	$p<0.01$
İngilizce 6-Türkçe 6		0.76	$p<0.01$
İngilizce 7-Türkçe 7		0.76	$p<0.01$
İngilizce 8-Türkçe 8		0.64	$p<0.01$
İngilizce 9-Türkçe 9		0.85	$p<0.01$
İngilizce 10-Türkçe 10		0.46	$p<0.01$
İngilizce Toplam-Türkçe Toplam		0.83	$p<0.01$

Madde Analizleri: Öncelikle 10 maddelik KSİHAÖ'nin madde-toplam güvenilirlik değerleri incelenerek Tablo 3'de sunulmuştur. Madde toplam korelasyonu ölçekteki maddelerden alınan puanlar ile ölçeğin toplamından alınan puan arasındaki korelasyonların hesaplanmasıyla elde edilir (Büyüköztürk, 2011). Analiz sonucunda ölçekte yer alan her bir maddenin madde-toplam güvenilirlik değeri, referans olarak kabul edilen ($0,30 \leq$) değerden (Field, 2009) yüksek olduğu belirlenerek ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Analiz sonucunda ulaşılan değerler Tablo 3'de sunulmuştur:

Tablo 3: On Maddelik KSİHAÖ'nin Madde-Toplam Güvenirlik Değerleri

Madde No	Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyon Katsayısı	Madde Silindiğinde Cronbach Alpha Değeri
1	0.565	0.852
2	0.542	0.854
3	0.506	0.857
4	0.749	0.836
5	0.630	0.846
6	0.566	0.852
7	0.453	0.861
8	0.716	0.839
9	0.638	0.846
10	0.411	0.865

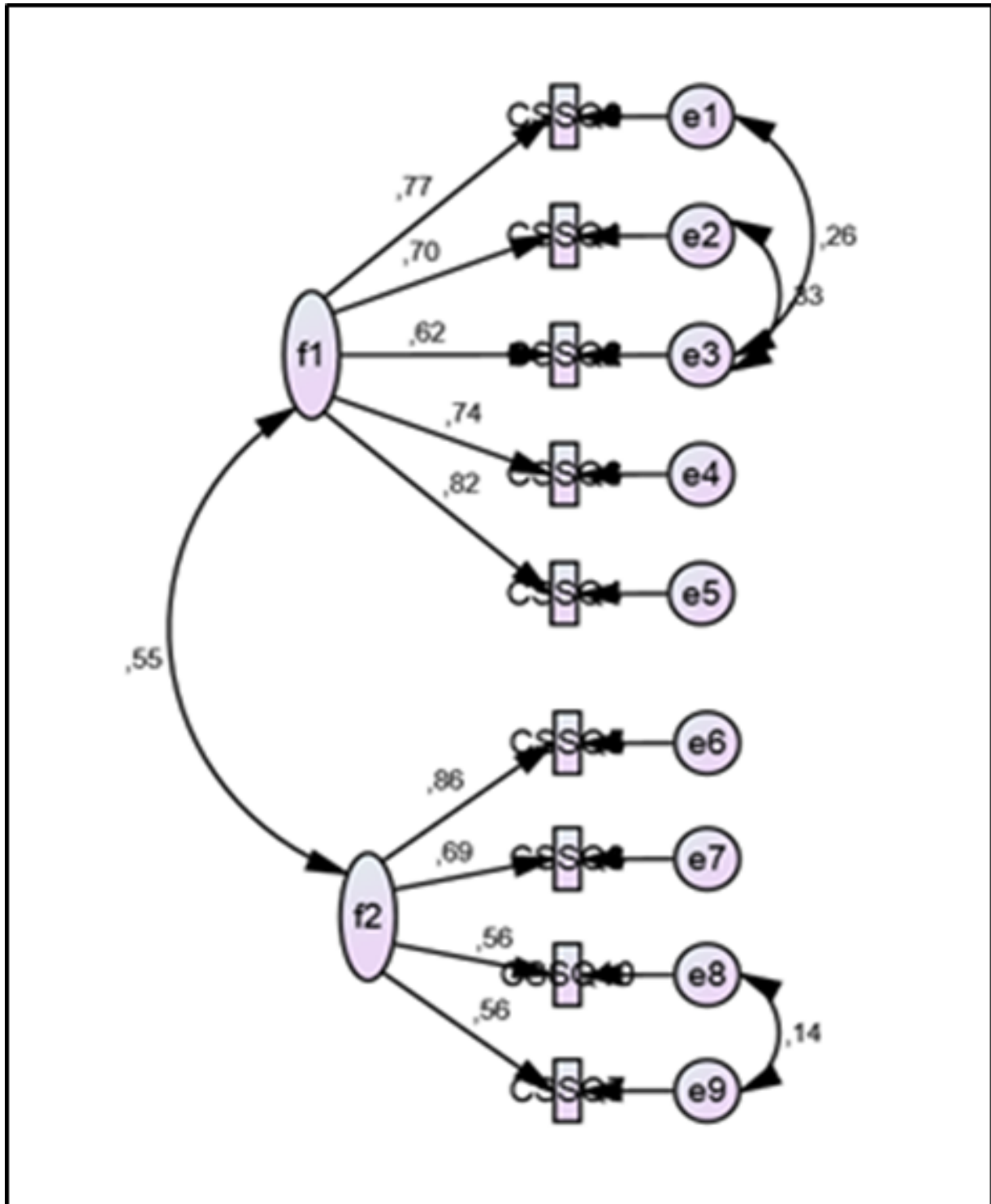
Yapı Geçerliliği: KSİHAÖ'nin faktör yapısını incelemek için öncelikle örneklemin veri analizine uygunluğu için analizler gerçekleştirilmiştir. Bunun için kullanılan analizler KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett Sphericity testleridir. Analiz sonuçları incelendiğinde KMO değerinin 0,88 ve Barlett test değeri ise 2789.44 ($p < ,001$ $sd = 45$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2009). Verilerin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesi sonrasında Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) yapılmıştır. KSİHAÖ'nin on maddeye “Temel Bileşenler-Principal Component” ve eğik döndürme yöntemlerinden “Direct Oblimin” seçilmiştir. Analiz sonuçları değerlendirildiğinde Madde 8'in yüksek faktör yük değeri ile her iki faktöre yüklendiği (binişik madde) için bu madde ölçekten çıkarılarak analiz işlemi yeniden gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda dokuz madde ile yapılan KSİHAÖ'nin Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. KSİHAÖ'nin Faktör Yapısı ve Yükleri (n=510)

Madde No	F1	F2	Faktörlerin Açıkladığı Varyans%	Açıklanan Toplam Varyans %
Madde 9	0.81			
Madde 1	0.78			
Madde 2	0.75		%44	
Madde 6	0.70			
Madde 4	0.62			%64
Madde 5		0.77		
Madde 3		0.70		
Madde 10		0.63	%19	
Madde 7		0.58		

Tablo 4 analiz sonuçları incelendiğinde her bir maddeye ilişkin faktör yük değerleri ve maddelere ilişkin varyans değerleri görülmektedir. Yeniden dokuz madde ile gerçekleştirilen AFA analiz sonuçları değerlendirildiğinde; maddelerin faktör yük değerlerinin “0,58 -0,81” aralığında değiştiği ve maddelerin yüksek faktör yük değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Maddelerin açıkladığı varyans birinci faktör için %44 ve ikinci faktör için %19 olarak tespit edilirken maddelere ilişkin toplam varyans %64 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar KSİHAÖ'nin iki faktörlü yapıyı desteklediğini göstermektedir.

Böylece toplam 9 madde ile KSİHAÖ'ne ilişkin oluşturulan modelin doğrulanması için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA kuramsal temelden desteklenen faktörlerin gerçek verilerle uyumunu gösteren bir analizdir (Büyüköztürk, 2011). İki faktörlü modele ilişkin DFA sonuçlarını yorumlayabilmek için genel kabul görmüş uyum indekslerine bakılması gerekir. Aşağıdaki modele ilişkin yol diyagramı, standart uyum indeksleri ve modele ilişkin değerler tabloda verilmiştir.

Şekil 1: Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçlarının Modele İlişkin Değerleri

Tablo5: Standart Uyum İndeksleri ve Modele İlişkin Uyum İndeksleri (Schermelleh ve diğ., 2003)

Uyum İndeksi	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Model 1	
χ^2/sd	0-3	3-5	5.0	Kabul edilebilir uyum
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1.00$	$0,90 \leq CFI < .95$	0,95	Mükemmel uyum
GFI	$0,90 \leq GFI \leq 1.00$	$0,85 \leq GFI < .90$	0,95	Mükemmel uyum
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0,85 \leq AGFI < .90$	0,91	Mükemmel uyum
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1.00$	$0,90 \leq NFI < .95$	0,95	Mükemmel uyum
TLI	$0,90 \leq TLI \leq 1.00$	$0,85 \leq TLI < .90$	0,93	Mükemmel uyum
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq .05$	$0,05 < RMSEA \leq .10$	0,07	Kabul edilebilir uyum

Tablo 5 incelendiğinde ölçeğin ilk hali ile modele ilişkin değerlerin çoğunun yeterli uyum düzeyine ulaştığı ancak ki-kare değerinin düşmesi için birtakım düzeltmeler yapılmasının uygun olduğuna karar verilmiştir. Bu doğrultuda literatürde bazı modifikasyon önerilerinin dikkate alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Hoe, 2008; Arrbuckle, 2012). Bunun için programda hata terimleri temelinde oluşturulan modifikasyon önerileri teorik modeli bozmayacak şekilde dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Model için önerilen modifikasyonlar değerlendirildiğinde e1-e3, e2-e3 ve e8-e9 hata terimleri arasında kovaryans oluşturularak modelin ki-kare değerinde önemli düzeltmeler olduğu görülmüştür. Gerekli modifikasyon işlemlerinden sonra modelin mükemmel ve yeterli uyum indekslerine ulaştığı ve Şekil 1’de sunulan yol diyagramında faktör yüklerini gösteren Lambda-x değerlerinin 0,55-0,86 arasında değiştiği görülmektedir. Alt boyutların adlandırılması için faktörler altında yer alan maddeler tek tek incelenmiş ve faktörler altında yer alan her bir maddenin birbiri ile anlam bakımından uygun olduğu belirlenerek birer isim verilmiştir. Bu doğrultuda heyecan arama literatürü dikkate alınarak birinci faktör “yenilik arayışı” ikinci faktör “risk arayışı” olarak adlandırılmış ve ölçeğin ismi örneklem grubu dikkate alınarak “Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği” (KSİHAÖ) olarak belirlenmiştir.

Güvenirlilik: KSİHAÖ’nin güvenirliliği için iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleriyle hesaplanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonrası 622 kayak ve snowboard katılımcısından elde edilen iç tutarlılık katsayısı “yenilik arayışı” alt boyutu için 0,86 ve “risk arayışı” alt boyutu için 0,77 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısının 0,70 ve üzerinde olması ölçeklerin güvenirliliği için kabul edilebilir bir değer olduğu ifade edilmiştir (Büyüköztürk, 2011). Buna göre KSİHAÖ’nin alt boyutlarına ilişkin güvenirlilik katsayılarının yüksek ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Dokuz maddelik KSİHAÖ’nin Cronbach Alpha Güvenirlilik Değerleri

Alt Boyutlar	Madde No (9 maddelik)	$\alpha 1$
Yenilik Arayışı	(9,1,2,6,4)	0.86
Risk Arayışı	(5,3,10,7)	0.77

$\alpha 1$: 9 maddelik özgün ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri

Test-Tekrar Test Güvenirliliği: KSİHAÖ’nin zamana göre değişmezliğini ölçmek için 51 katılımcının ön-son test verisi üzerinden gerçekleştirilen analiz sonuçları incelendiğinde “yenilik arayışı” alt boyutu için korelasyon katsayısının 0,98 ($p<0,01$) olduğu; “risk arayışı” alt boyutuna ilişkin korelasyon katsayısının 0,98 ($p<0,01$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu değerler referans değerler kapsamında yer alması sebebiyle ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir (Cohen, 1988; Huck, 2012). Ölçeğin ilk uygulaması ve ikinci uygulamasından elde edilen puan ortalamaları karşılaştırıldığında her iki ölçüm puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı saptanmıştır ($t=-1,894$. $p=0,060$). KSİHAÖ’ne ait test-tekrar test sonuçları Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo7. Test-Tekrar Test Analiz Sonuçları

KSİHAÖ Alt Boyutlar	İlk Uygulama	İkinci Uygulama	Analiz Sonuçları	
	$\bar{x} \pm ss$	$\bar{x} \pm ss$	r	p
Yenilik Arayışı	18.60±4.82	18.72±5.19	0.98	$p<0.01$
Risk Arayışı	9.39±3.84	9.72±4.13	0.98	$p<0.01$

TARTIŞMA

Bu çalışmada Thomson ve diğ. (2012) tarafından kayak ve snowboard sporlarına yönelik heyecan arayışı düzeyini ölçmek üzere geliştirilen Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği’nin (CSSQ-S; The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding) Türk popülasyonu için geçerlik ve güvenirliliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin kullanım izni alındıktan sonra uyarlama çalışmasına ilişkin çevri-geri çeviri, dilsel eşdeğerlik vb. adımlar sırası ile gerçekleştirilmiştir.

Ölçeğin dilsel eşdeğerlik uygulamasına ilişkin Pearson korelasyon katsayılarının 0,46-0,85 arasında, madde toplam puanlarında ise 0,83 ($p<,01$) olduğu belirlenmiştir. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak dikkate alındığında; 0,30-0,70 arasının orta, 0,70-1,00 arasında değerlerin ise kuvvetli düzeyde bir ilişkinin varlığını belirtmekte olduğu (Büyüköztürk, 2011) dikkate alındığında

KSİHAÖ'nin Türkçe ile İngilizce formu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, ölçeğin dil eşdeğerliğini sağladığını göstermektedir.

Ölçek formunun faktör yapısını doğrulamak amacıyla yapılacak madde analizi öncesinde örneklemin veri analizine uygunluğu anlamlı bulunmuştur. Bir başka söylemlerle veri, ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir (Büyüköztürk 2004, Field, 2009).

Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarındaki ilk ve öncelikli amacın, ölçülmek istenen konunun altında yatan örtük psikolojik değişkenin ortaya çıkartılması (Thompson ve Daniel, 1996; Erkuş 2007) önerisinden hareketle elde edilen veri seti önce AFA ile incelenmiştir. Bu yolla ölçeğin orijinal halinde ortaya konan tek boyutlu yapının doğrulanmaya çalışılması yerine, kendi kültürümüzde ortaya çıkacak olan yapının belirlenmesine (Erkuş, 2007) çalışılmıştır. Çünkü psikolojik değişkenler kültüre hatta grup farklılıklarına bile bağımlıdır (Hambleton, Merenda, & Spielberger, 2005). Bu gerekçeyle gerçekleştirilen AFA sonuçları değerlendirildiğinde orijinal ölçek maddelerinin iki alt boyutta temsil edildiği belirlenmiştir. Maddelerden birinin iki boyutta da yüksek madde değeriyle temsil edilmesi nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Geri kalan maddelerin faktör yük değerlerinin yüksek olduğu tespit edilirken kalan dokuz maddeye ilişkin toplam varyans %64 olarak saptanmıştır. Türkçe ölçeğin yapısı elde edilen değerlerle orijinal ölçekteki AFA analizi sonuçlarıyla farklılaşmaktadır. Orijinal ölçekte madde faktör yükleri, 0,54-0,74 arasında değişmekte olup toplam ölçek Cronbach Alpha kat sayısı 0,88 olarak belirlenmiştir. $\lambda=4,94$ 'lik EFA ve toplam varyansın % 49,94 ifadesiyle ölçek tek boyutta temsil sergilemiştir (Thomson ve diğ. 2012).

AFA ile elde edilen modelin 9 madde ve iki alt boyutla doğrulanması amacıyla yapılan DFA sonucunda modelin mükemmel ve yeterli uyum indekslerine ulaştığı (χ^2/sd : 5, CFI: 0,95; GFI: 0,95; AGFI: 0,91; RMSEA: 0,07) saptanmıştır (Schermelleh ve diğ., 2003). Analiz sonucunda KSİHAÖ yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin 0,55-0,86 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu gösterge faktör yük değerlerinin yeterli düzeyde olduğunu belirtmektedir. Buna göre KSİHAÖ'nin 2 faktörlü yapısının Türk kayak ve snowboard katılımcılarında doğrulandığı söylenebilir. Orijinal ölçek için gerçekleştirilen DFA sonuçlarında CFI: 0,93; AGFI: 0,97 ve RMSEA: 0,75 olacak biçimde kabul edilebilir ölçüdedir. Faktör yük değerlerinin de 0,66-0,85 arasında bildirilmiştir. 434 kayakçı ve snowboardçu üzerinde İtalyanca uyarlaması yapılan ölçeğin DFA ile yapılan uyarlama çalışmasında da ölçeğin faktör yapısının ara sıra ve devamlı biçimde kayak ve snowboard yapan katılımcılarda toplanan verilere iyi uyum sağladığını ve yakınsak geçerliliğine sahip olduğu belirtilmiştir (Claudia ve diğ. 2018).

Ölçeğin orijinalinden ve İtalyanca uyarlamasından farklı olarak ortaya çıkarılan birinci alt boyut "Yenilik Arayışı" ve ikincisi ise "Risk Arayışı" olarak adlandırılmıştır. Örnek maddesi "Daha önce hiç kaymadığım bir eğimli alanda kayak/snowboard yapmaktan hoşlanırım." olan Yenilik Arayışı alt boyutu, kayak ve snowboardçuların daha önce denemedikleri yeni ve değişik pist ve eğimleri aradıkları maddeleri ortaya koymaktadır. Örnek maddesi "Önümde ne olduğunu (yamaçtan aşağı sarkan kar korniş, ağaç, kesilmiş bir ağaç kütüğü, kaya) göremiyor olsam bile kaymaya başlarım" olan Risk Arayışı alt boyutu ise tehlikeli olarak tanımlanabilecek daha riskli hareketleri tercih ettikleri maddeleri altında toplamıştır.

Geçerlik analizleri sonrasında KSİHAÖ'nin güvenilirliği Cronbach alpha ve test-tekrar test yöntemleriyle hesaplanmıştır. DFA sonrası 622 kayak ve snowboard katılımcısından elde edilen iç tutarlılık katsayısı "Yenilik Arayışı" alt boyutu için 0,86 ve "Risk Arayışı" alt boyutu için 0,77 olarak hesaplanmıştır. Buna göre KSİHAÖ'nin alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik katsayılarının yüksek ve kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmiştir. KSİHAÖ'nin zamana göre değişmezliğini ölçmek için gerçekleştirilen test-tekrar test analiz sonuçları değerlendirildiğinde "Yenilik Arayışı" alt boyutu için korelasyon katsayısının 0,98 ($p<0,01$) olduğu; "Risk Arayışı" alt boyutuna ilişkin korelasyon katsayısının 0,98 ($p<0,01$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu değerler referans değerler kapsamında yer alması sebebiyle ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir (Cohen. 1988; Huck. 2012).

Orijinal ölçekte kullanılan yöntemle benzer biçimde her iki branştan da karışık biçimde seçilen farklı araştırma grubu ile gerçekleştirilen test tekrar test analizinde, uyarlanan ölçeğin güvenilirlik değerleri her iki alt boyutun da 0,98 ($p<0,01$) düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Orijinal ölçek çalışmasında da 31 kişiyle gerçekleştirilmiş olan test-tekrar test güvenilirlik katsayısı benzer biçimde 0,94 ($p<0,01$) olarak bildirilmiştir.

Orijinal ölçek 10 madde ve tek boyutlu olarak (Thomson ve diğ., 2012) kullanılmasına rağmen çalışmamızda yer alan analiz sonuçlarıyla doğrulanan iki alt boyutlu yapı, Türk kültüründeki kayak ve snowboardçular arasındaki heyecan arayış durumuna ilişkin kültürel farklılığı yansıtıyor olabilir. Gerçekten de Erkuş, (2007) bu durumu ifade ederken, uyarlanan ölçme araçlarında öncelikle ilgili kültürdeki yapının ortaya çıkarılması ve doğrulması gerektiğini belirtmiştir. Psikolojik değişkenlerin sadece kültüre bağımlı değil aynı zamanda grup farklılıklarına da bağımlı olabileceği (Hambleton ve diğ. 2005), bu nedenle öncelikle ölçeğin ölçtüğü altta yatan örtük psikolojik değişkenin ortaya çıkartılmasının (Thompson & Daniel, 1996) gerekliliği bildirilmiştir.

Özellikle faktörler altında yer alan maddeler tek tek incelendiğinde ulaşılan sonuç her bir maddenin birbiri ile anlam bakımından uygunluğunu göstermektedir. Ayrıca Thomson ve diğ. (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, araştırmamızda kullanılan CSSQ-S ölçeğinin Zuckerman-Kuhlman Kişilik Anketi'nin Dürtüsel Heyecan Arayışı alt ölçeği (ImpSS; Zuckerman ve diğ., 1993) ile ilişkili bulunmuş olması, kayak/snowboard katılımcılarının kayarken öngörü ve planlama eksikliği duyduğunu (dürtüsellik alt boyutu ile) ve yeni ve heyecan verici deneyimler ve risk alma (ölçen heyecan arayışı alt boyutu) arzusuna sahip olduğunu göstermiştir Bu yaklaşımla kayak/snowboard katılımcıları katıldıkları etkinliklerde diğer spor katılımcılarından farklı bir takım duygu arayışlarında olabileceğini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Kültür ve grup bağımlı ölçümler dikkate alındığında uyarlanan CSSQ-S'in orijinal yapısından farklı olarak iki boyut altında değerlendirmesi, Türkiye'deki kayak/snowboard katılımcılarındaki heyecan arayışı yaklaşımının sadece risk alma merkezli olmadığını aynı zamanda değişiklik, eğlence ve yenilik arayışına ilişkin ipuçları taşımakta olduğu izlenimi vermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen bulgular dikkate alındığında Türkçeye uyarlanan Kayak ve Snowboarda İlişkin Heyecan Arama Ölçeği (KSİHAÖ)'nin Türk kültüründeki kayak ve snowboard katılımcıları arasında alana özgü heyecan arama düzeyini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilir. Betimsel yöntemle gerçekleştirilen bu çalışma birtakım sınırlılıklar da içermektedir. Öncelikle katılımcı sayısı ve veri toplanan kayak merkezi sayısı sınırlandırılmıştır. Uyarlanan ölçeğin yokuş aşağı koşma, sürme ve kaymayı içeren (dağ bisikleti, farklı branşlardaki katılımcılarla (dağ bisikleti, yamaç paraşütü, dağ kayağı vb.) genişletilmesi daha geniş bir evren grubuna erişim olanağı sağlanabilecektir. Ölçek kış sporlarındaki kişilik, heyecan, risk ve eğlence arayışına ilişkin betimsel ve deneysel çalışmalarda kullanılarak ulusal literatürümüzde düşük düzeyde veri bulunan bu alana katkı sağlanabilecektir. Bunun yanı sıra branşa özgü heyecan arayışı verilerinin diğer doğa ve macera sporlarına katılım motivasyonu, risk alma düzeyi gibi farklı psiko-sosyal değişkenlerle ilişkisi incelenerek alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arbuckle, J., L. (2012). IBM SPSS Amos 19 User's Guide. www.amosdevelopment.com/download/amos.pdf
- Balcı, A. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler (7. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Brislin, R.,W. (1986). The wording and translation of research instruments. (Lonner, W.,J. & Berry, J.,W. Eds.), Field methods in educational research, s. 137–164. Newbury Park, CA, USA: Sage Pub.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). Veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum.(ss.181). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). Örnekleme yöntemleri. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAYFinal-Konulari.pdf> adresinden 14.03.2019 tarihinde indirilmiştir.
- Claudia, M., Sergio, A., Luca, S. & Grazia, M., M. (2018) Factorial validity of the Italian version of the Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S) Applied Psychology Bulletin (Bollettino di Psicologia Applicata), Issue 283, p56-64. 9p.

- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Cusimano, M.D. & Kwok, J., 2010. The effectiveness of helmet wear in skiers and snowboarders: a systematic review. *British Journal of Sports Medicine* 44 (11), 781–786. doi: 10.1136/bjism.2009.070573
- Demirhan, G. 2003. Doğa Sporlarına İlişkin Riskin Algılanması. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 14 (1): 1-13.
- Demirhan, G., Aşçı H. F., Kangalgil, M. & Saraçbaşı, O. (2014). Perception of Risk and Attractiveness of Extreme Sports among Turkish University Students. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*. 25 (1), 11-22.
- Erkuş, A. (2007). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında karşılaşılan sorunlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13(40), 17-25. doi.org/10.14527/9786053183563b2.074
- Field, A. (2009). *Discovering Statistic: Using SPSS*. Sage.Los Angeles.
- Ferrando, P. J., & Chico, E. (2001). The construct of sensation seeking as measured by Zuckerman's SSS-V and Arnett's AISS: A structural equation model. *Personality and Individual Differences*, 31(7), 1121-1133. doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00208-7
- Goma-i-Freixanet, M., Martha, C., & Muro, A. (2012). Does the sensation-seeking trait differ among participants engaged in sports with different levels of physical risk? *Anales De Psicologia*, 28(1), 223-232.
- Hambleton, R. K., Merenda, P. F. & Spielberger, C. D. (2005). *Adapting educational and psychological tests for cross-cultural assessment*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associations.
- Hoe, S.L. (2008). Issues and procedures in adopting structural equation modeling Technique. *Journal of Applied Quantitative Methods*, 3(1). 76-83.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research* (6th edition.). Boston, MA. Pearson Education. 1-593.
- Kerr, J., H. & Mackenzie S., H. (2012). Multiple motives for participating in adventure sports. *Psychology of Sport and Exercise* 13 649-657
- Maher A., M., Thomson, C.,J. & Carlson, S.,R. (2015). Risk-taking and impulsive personality traits in proficient downhill sports enthusiasts. *Personality and Individual Differences* 79, 20–24, doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.041
- Pedersen, M.D. (1997). Perception of High Risk Sport. *Perceptual and Motor Skills*. 85, 756-758, Doi: 10.2466/pms.1997.85.2.756
- Priest, S., & Gass, M. (2017). *Effective Leadership in Adventure Programming*, 3E. Human Kinetics.
- Ruedl, G., Abart, M., Ledochowski, L., Burtscher, M., & Kopp, M. (2012). Self reported risk taking and risk compensation in skiers and snowboarders are associated with sensation seeking. *Accident Analysis & Prevention*, 48, 292-296. Doi: 10.1016/j.aap.2012.01.031
- Ruedl, G., Pocecco, E., Sommersacher, R., Gatterer, H., Kopp, M., Nachbauer, W. and Burtscher, M. (2010) Factors associated with self-reported risk-taking behaviour on ski slopes. *British Journal of Sports Medicine* 44(3), 204–206. Doi: 10.1136/bjism.2009.066779
- Russel, K., Christie, J. &Hagel, B.E., (2010) The effects of helmets on the risk of head and neck injuries among skiers and snowboarders: a meta-analysis. *CMAJ* 182 (4), 333–340. Doi: 10.1503/cmaj.091080
- Schermelleh, E. K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating The Fit Of Structural Equation Models: Tests Of Significance And Descriptive Goodness-Of-Fit Measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8 (2): 23-74.
- Schumacher, R. E.& Lomax, R. G. (1996). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Scott, M.D., Buller, D.B., Andersen, P.A., Walkosz, B.J., Voeks, J.H., Dignan, M.B. & Cutter, G., (2007). Testing the risk compensation hypothesis for safety helmets in alpine skiing and snowboarding. *Inj. Prev.* 13, 173–177. Doi: 10.1136/ip.2006.014142

- Shealy, J.E., Ettlinger, C.F. & Johnson, R.J. (2005). Skiing trauma and safety: Fifteenth International Symposium, ASTM Special Technical Publication 1464. West Conshohocken, PA: ASTM International, pp. 59-66
- Stoel R. D., De Geus E.J. & Boomsma D.I. (2006) Genetic analysis of sensation seeking with an extended twin design. *Behav Genet* 36: 229–237
- Sulheim, S., Holme, I., Ekeland, A., Bahr, R., 2006. Helmet use and risk of head injuries in alpine skiers and snowboarders. *JAMA* 296, 919–924. Doi: 10.1001/jama.295.8.919
- Thomson, C., J. (2012) Seeking sensations through sport: an interdisciplinary investigation of personality and genetics associated with high-risk sport. Diss. University of British Columbia.
- Thomson C. J., Rajala A. K., Carlson S. R. & Rupert JL (2014) Variants in the Dopamine-4-Receptor Gene Promoter Are Not Associated with Sensation Seeking in Skiers. *PLoS ONE* 9(4): e93521. doi:10.1371/journal.pone.0093521
- Thomson, C. J., & Carlson, S. R. (2014). Personality and risky downhill sports: Associations with impulsivity dimensions. *Personality and Individual Differences*, 60, 67–72.
- Thomson, C. J., Morton, K. L., Carlson, S. R., & Rupert, J. L. (2012). The contextual sensation seeking questionnaire for skiing and snowboarding (CSSQ-S) development of a sport specific scale. *International Journal of Sport Psychology*, 43(6), 503-521. doi.org/10.7352/IJSP2012. 43.033
- Thomson, C., J., Hanna, C., W., Carlson, S. R., & Rupert, J. (2013). The -521 C/T variant in the dopamine-4-receptor gene (DRD4) is associated with skiing and snowboarding behavior. *Scand J Med Sci Sports*: 23: 108–113 doi: 10.1111/sms.12031
- Thompson, B. ve Daniel, L. G. (1996). Factor analitic evidence for the construct validty of scores: A historical overview and some guidelines. *Educational and Psychological Meas.*, 56, 197-208.
- Tomlinson, J & Leigh E. (2004). *Extreme Sports: In Search of the Ultimate Thrill*, Firefly: Books Ltd.
- Whiteside, S., P., & Lynam, D. R. (2001). The Five Factor Model and impulsivity: Using a structural model of personality to understand impulsivity. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 669-689. doi: 10.1016/S0191-8869(00)00064-7
- Willig, C. (2008). A phenomenological investigation of the experience of taking part in 'Extreme Sports'. *Journal of Health Psychology*, 13(5), 690-702. doi: 10.1177/1359105307082459
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. New York: Cambridge University Press.
- Zuckerman, M. (2007). *Sensation seeking and risky behavior* (pp. 3-49). Washington, DC: American Psychological Association. Doi: 10.1037/11555-000
- Zuckerman, M., Kuhlman, D. M., Joireman, J., Teta, P., & Kraft, M. (1993). A comparison of three structural models for personality: the big three, the big five, and the alternative five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(4), 757-768. doi: 10.1037//0022-3514.65.4.757

Yazar Notu: Bu çalışma Mustafa Demircan'ın Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon ABD'da 2019 tarihinde tamamladığı “Kayak ve snowboardçularda Kayak Merkezi Tercihi, Optimal Performans Duygu Durumu ve Heyecan Arayışı İlişkisinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

CITATION OF THIS ARTICLE

S.C., Dinç, M. & Demircan, (2019). The Contextual Sensation Seeking Questionnaire for Skiing and Snowboarding (CSSQ-S): The Study of Validity and Reliability in Turkish. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 2019, 5(3), 107–118, doi:10.18826/useeabd.575321

Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı Sürümünün (AKÖY – SPORCU) Geliştirilmesi

Koray Kılıç¹, Mustafa Levent İnce²

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı sporcuların algısına göre “Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı (AKÖY – Sporcu)” sürümünün geliştirilmesidir.

Materyal ve Metot: Ölçek maddeleri Kulinna ve Cothran (2003) tarafından geliştirilen ve İnce ve Hünük (2010) tarafından beden eğitimi ve spor öğretmenliği ortamı için Türkçe’ye uyarlanan “Beden Eğitimi Öğretmenleri Öğretim Stilleri Değer Algıları Ölçeğindeki (Use of Teaching Styles and Perceptions of Styles Questionnaire) öğretim yöntemi senaryoları temel alınarak oluşturulmuştur. Ölçek, öğretim yöntemlerinin algılanan kullanım düzeyine ve bunlara atfedilen değere ilişkin 5’li Likert ölçeğinde cevaplanan senaryolaştırılmış 11 sorudan oluşmaktadır. Geliştirilen ölçeğin faktör yapısı bireysel ve takım sporlarından 275 sporcunun (\bar{X} yaş=16.69, SS=3.78) oluşturduğu bir örnekleme öncelikle açılımlı faktör analizi (AFA) yoluyla incelenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini sınamak amacıyla ölçek maddelerinin ve faktörlerin Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır. Daha sonra, AFA ile ortaya çıkan yapı, bireysel ve takım sporlarından 148 sporcunun (\bar{X} yaş=15.97, SS=2.88) oluşturduğu veri setinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılarak incelenmiştir.

Bulgular: AFA bulguları, maddeleri ölçeğin %60.920’sini açıklayan üç faktörlü bir yapı ortaya koymuştur. Faktörler ölçek maddelerinin teorik yapısına uygun olarak "Antrenör Merkezli Yaklaşım", "Problem Çözme Yaklaşımı" ve "Sporcunun Tasarladığı/Başlattığı Yaklaşım" olarak adlandırılmıştır. Faktörlerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ölçeğin tümü için 0.81, faktörler için ise sırasıyla 0.72, 0.78 ve 0.76’dır. DFA bulguları 11 maddelik ölçeğin üç faktörlü özgün yapısı ile gözlemlenen veri arasında kabul edilebilir derecede uyumluluk olduğunu göstermektedir ($\chi^2/sd=1.34$; GFI=0.93; CFI=0.94; TLI=0.92; RMSEA=0.05).

Sonuç: “Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Stilleri Ölçeği – Sporcu Algısı”, antrenörlerin uygulamalarında kullandıkları öğretim yöntemlerini sporcuların bakış açısından incelenmesini sağlamada geçerli ve güvenilir bir araçtır. Ölçeğin, antrenörlerin öğretim yöntemleri repertuarları ile ilgili mesleki gelişim ihtiyaçlarının saptanmasında ve buna ilişkin stratejilerin geliştirilmesinde faydalı olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Sporcular,
Antrenörler,
Öğretim yöntemleri,
Ölçek geliştirme,
Problem çözme,

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 18.06.2019
Kabul Tarihi: 22.07.2019
Online Yayın Tarihi: 16.09.2019

DOI: 10.18826/useeabd.579590

Development of Coaches’ Use of Teaching Methods Scale – Athlete Perception Version (CUTEMS – ATHLETE)

Abstract

Aim: The purpose of this study was to develop “Coaches’ Use of Teaching Methods Scale – Athlete Perception (CUTEMS-Athlete)” version.

Methods: The items of the scale were generated based on “Use of Teaching Styles and Perceptions of Styles Questionnaire” developed by Kulinna and Cothran (2003) and adapted to Turkish by Ince and Hunuk (2010). The scale is composed of 11 scripted questions, on which perceived level of use and their attributed value are rated on a 5-point Likert scale. The factor structure of the scale was examined using the data comprised of 275 athletes ($M_{age}=16.69$, $SD=3.78$) from individual sport and team sport contexts via conducting an Exploratory Factor Analysis (EFA). The Cronbach’s alpha values of its items and factors were calculated to test the reliability of the scale. Then, the construct that EFA revealed was examined via conducting a Confirmatory Factor Analysis (CFA) with a dataset comprised of 148 athletes ($M_{age}=15.97$, $SD=2.88$) from individual sports and team sports.

Results: The findings of EFA revealed a 3-factor construct that explained 60.920% of the variance. In line with the theoretical foundations they fit in, the factors were named as “Coach-centered Approach,” “Problem-solving Approach,” and “Athlete-designed/initiated Approach.” The Cronbach’s alpha value for the scale was 0.81 and for the factors were 0.72, 0.78, and 0.76, respectively. The findings of CFA showed that there is an acceptable fit between the 3-factor construct of the 11-item scale and the observed data ($\chi^2/df=1.34$; GFI=0.93; CFI=0.94; TLI=0.92; RMSEA=0.05).

Conclusion: “Coaches’ Use of Teaching Methods Scale – Athlete Perception” is a valid and reliable tool in enabling the examination of coaches’ use of teaching methods in their practices

Keywords

Athletes,
Coaches,
Teaching methods,
Scale development,
Problem-solving,

Article Info

Received: 18.06.2019
Accepted: 22.07.2019
Online Published: 16.09.2019

DOI: 10.18826/useeabd.579590

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules “Criteria for Authorship” is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, Statistical analysis, interpretation of the data and final approval of the version to be published paper; **Sorumlu Yazar:** School of Physical Education and Sport, Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir/Turkey, **ORCID ID:** 0000-0002-9592-7268

²Department of PES, Middle East Technical University, Ankara/Turkey, **ORCID ID:** 0000-0001-9860-4336

from the athletes' perspective. It is expected that the scale will be helpful in determining coaches' professional needs on their teaching method repertoire, and developing strategies to meet these needs.

GİRİŞ

Son yıllarda antrenörlüğe 'eğitimci' veya 'pedagojik' bir meslek olarak yaklaşılmaya başlanmış (Cassidy, Jones & Potrac, 2009; Cushion, Armour, & Jones, 2003; Penney, 2006), antrenörlerin de öğretmenlerin benimsedikleri bütüncül yaklaşıma uygun olarak, sporcuların bilişsel, duygusal ve psikomotor alanlarının geliştirilmesinden sorumlu olduğu vurgulanmıştır. Buna paralel olarak alanyazında oldukça kabul gören nitelikli antrenörlük tanımında belirtilen sporcu çıktıları da bu bütüncül bakış açısı ile örtüşmektedir (Côté & Gilbert, 2009). Bu tanıma göre nitelikli antrenörlerin, mesleki bilgilerini kullanarak (profesyonel, kişilerarası ve içsel) spor ortamlarında (katılımcı veya yarışmacı spor ortamı) sporcularda yetkinlik (teknik, taktik ve fiziksel beceriler), kendine güven (örn., olumlu özsaygı), bağ (antrenör ve diğerleri ile olumlu ilişkiler geliştirme) ve karakter (diğerlerine saygı, dürüstlük, empati ve sorumluluk duygusu) özelliklerini sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir.

Alanyazında antrenörlerin mesleki bilgileri, spor bilimlerindeki bildirim dayalı bilgi (declarative; olojiler), spora özgü bilgi ve pedagojik-yöntemsel (procedural knowledge) bilgi olarak tanımlanmıştır (Abraham, Collins, & Martindale, 2006). Dolayısıyla antrenörlük bilgisinin bildirim dayalı bilgiyi (declarative knowledge; neyin öğretileceği) ve yöntemsel bilgiyi (nasıl öğretileceği) içerdiği söylenebilir (Gilbert & Côté, 2013). Antrenörlerin bildirim dayalı bilgisi spor tür ve ortamlarına göre oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bilginin nasıl öğretileceğine ilişkin kullanılan stratejiler ise genel olarak öğretmenin merkezde olduğu davranışçı ve öğrenenin merkeze alındığı hümanistik (Sosyal Bilişsel, & Yapılandırıcı) öğrenme teorilerine dayanmaktadır. Antrenörlerin sahada geliştirdikleri öğretim stratejilerinin ne tür öğrenmelere hizmet ettiğini daha iyi anlayabilmek için bu öğrenmelerin dayandığı temel yaklaşımların iyi anlaşılması gerekir.

Davranışçı yaklaşıma dayalı öğrenmede öğrenme, gözlemlenebilir performansın sıklık veya form olarak değişmesine eşdeğerdir (Ertmer & Newby, 2013). Bu yaklaşım, sergilenen performansın sonucuna odaklanır ve uyarıcılar ile takip edildiğinde gelecekte tekrar etme olasılığının yüksek olacağını iddia eder. Davranışçı yaklaşım spor psikolojisini derinden etkilemiştir. Örneğin Smith (2006), davranışçı yaklaşım bakış açısıyla atletik performans geliştirmede olumlu ve olumsuz uyarıcıların (örn. olumlu pekiştirme ve ceza) atletik davranışları nasıl etkilediğine dair önemli bir tartışma sunmaktadır. Davranışçı yaklaşımda öğrenmeyi hatırlamak periyodik uygulamalara ve tekrarlarla; unutmak ise öğrenileni kullanıp kullanmamaya dayalıdır (Schunk, 1991). Davranışçı yaklaşım, ayırt etme (durumları hatırlamak), genelleme (kavramları tanımlama ve örnekleme), ilişki kurma (açıklamaları uygulama), ve zincirleme (belirli bir yöntemi otomatik olarak uygulama) gibi etkisi kanıtlanmış uyarıcı – tepki ilişkisine dayalı bir öğrenme sunmaktadır (Ertmer & Newby). Beceri öğreniminde davranışçı yaklaşımın odağı daha karmaşık performans seviyelerine ilerlemeden önceki temel beceri aşamalarında ustalaşmaktır. Bununla birlikte davranışsal prensipler, daha derinlikli işlem yetisi gerektiren üst düzey becerilerin (örn., karmaşık problemleri çözme, kritik düşünme ve çıkarımda bulunma) edinimini açıklayabilmede yetersiz kalmaktadır (Schunk, 1991).

Bilişsel teorilere göre ise öğrenen, öğrenme sürecinde aktif bir katılımcıdır. Bilişsel yaklaşım öğrenenin tepki vermesi ile sonuçlanan mental aktivitelere odaklanır (Ertmer & Newby, 2013). Ayrıca bilişsel planlama, hedef belirleme ve organizasyonel strateji süreçlerini dikkate alır. Öğrenenin bilgiye dikkati, bilgiyi kodlaması, dönüştürmesi, tekrar etmesi, saklaması ve yeniden çağırması süreçleri dikkate alınır (Ertmer & Newby). Bu yaklaşıma göre öğrenenlerin düşünceleri, inançları, tutumları ve değer yargıları öğrenme sürecinde hesaba katılır (Winne, 1985). Buna göre öğrenen, bilgiyi farklı ortamlara nasıl uygulayabileceğini anladığında bilgi transferi gerçekleşmiş olur. Belirli öğretimsel veya gerçek yaşam olayları üzerinden öğrenme, öğrenenin bilginin kendi durumu için kullanışlı olduğuna inandığı sürece etkili olur. Özetle, bilişsel teoriler bilginin anlamlı hale getirilmesini ve öğrenenlerin bilgiyi organize edip yeni bilgilerle var olan bilgiyi ilişkilendirebilmesini bekler.

Davranışçı ve bilişsel teorilerin temelinde nesnel bakış açısı yatmaktayken yapılandırıcı teoriye göre bilgi kişisel deneyimlere bağlı olarak üretilmektedir (Bednar, Cunningham, Duffy & Perry, 1991). Bilgi, zihinden bağımsız ve dışarıdan elde edilmemekte; kişilerin kendi deneyimleri yoluyla kendi ortamlarında yaratılmaktadır. Dolayısıyla kişide öğrenmeyi anlayabilmek için kişinin gerçek

deneyimlerini incelemek gereklidir (Bednar ve diğ., 1991). Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme, öğrenme içeriğinden ve ortamından ayrı düşünülemez (Bednar ve diğ., 1991). Bu yaklaşıma göre temel becerileri, yapılandırılmış bilgi alanlarına göre öğretmek etkili olsa da asıl öğrenilmesi gereken iyi yapılandırılmamış ortamlardaki üst düzey bilgidir (Ertmer & Newby, 2013). Jonassen (1991), üç dereceli bilgi edinimi tanımlamış (giriş, ileri düzey ve üst düzey), yapılandırmacı öğrenme ortamlarının ileri düzey bilgi ediniminde en etkili ortamlar olduğunu belirtmiştir. Yazara göre başlangıç seviyesindeki bilgi edinimi en iyi nesnel yaklaşımlar (davranışçı ve/veya bilişsel yaklaşım) yoluyla desteklenebilecek iken öğrenenin karmaşık ve iyi yapılandırılmamış problemleri çözebilmesini sağlayacak kavramsal bilgi ediniminin gerçekleşmesi için yapılandırmacı yaklaşıma geçiş yapılmalıdır. Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenenin, öğrenme ile doğrudan ilişkilendirilmiş bir ortam içerisinde aktif olarak gerçekçi deneyimler üzerinden fikir üretmesi ve kendi ortamına özgü bilgiyi üretmesi söz konusudur. Dolayısıyla bu yaklaşıma göre asıl önemli olan, problemin çözümüne yarayacak araçları listeleyip öğrenmek değil; bu araçları gerçek ortamda aktif olarak kullanarak öğrenenin özgün çözümler üretmesini sağlamaktır.

Buna paralel olarak antrenörlük ortamlarında da sporcunun kişisel özelliklerine ve ortamın amaçlarına (katılım veya yarışmacı) bağlı olarak farklı öğrenme ihtiyaçları doğmaktadır. Antrenörlerin bu ihtiyaçlara cevap verebilecek öğretim yöntemi repertuarının olması ve bu repertuarı ortamın ihtiyaçlarına uygun olarak etkili bir biçimde kullanabilmesi gerekmektedir. Özellikle üst düzey problem çözmeye gerektiren becerilerin öğretiminde gerçekleştiği yarışmacı spor ortamlarında antrenörlerin, davranışçı öğretim yöntemlerinden çok, yapılandırmacı yaklaşımın temel oluşturduğu yöntemlerden faydalanmaları beklenir. Fakat, alanyazında beden eğitimi öğretmenlerinin ve antrenörlerin beceri öğretiminde ağırlıklı olarak davranışçı yaklaşımlara dayalı öğretim yöntemlerini kullandıkları kanısı hakimdir (Cassidy ve diğ., 2009; Cothran, Kulinna & Ward, 2000; Demirhan ve diğ., 2008). Bu bağlamda, farklı spor ortamlarındaki antrenörlerin hangi öğretim yöntemlerini ne düzeyde kullandıklarının sporcu bakış açısından anlaşılması, sporcu gelişiminin ihtiyaca uygun olarak iyileştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Mosston'un öğretim yelpazesi (Mosston & Ashworth, 2002), antrenörlerin kullandıkları öğretim yöntemlerinin anlaşılmasını ve geliştirilmeye ihtiyaç duyulan alanların saptanmasını sağlayacak genel geçer bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Bu yolla öğrenenin, beceri öğretimine daha geniş bir pencereden bakması ve kendi öğretim amaçlarına uygun en etkili öğretim yöntemini seçerek uygulamaları amaçlanmıştır. Yelpaze, öncelikli olarak beden eğitimi öğretmenleri için tasarlanmış olmakla birlikte spor eğitiminin diğer alanlarında da kullanıma uygundur (Mosston & Ashworth, 1985; 2002).

Yelpazede davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımları kapsayan birleşik bir öğretim teorisine dayalı 11 öğretim yöntemi bulunmaktadır. Buna paralel olarak yelpazede bulunan yöntemler öğrenen merkezlikten öğrenen merkezli öğretim yöntemlerine doğru evrilen bir süreç izlemektedir. Bu yöntemler: (A) Komut, (B) Alıştırma, (C) Eşli çalışma, (D) Kendini denetleme, (E) Katılım, (F) Yönlendirilmiş buluş, (G) Problem çözmeye: tek doğru, (H) Problem çözmeye: farklı yollar üretimi, (I) Öğrencinin tasarımı, (J) Öğrencinin başlatması ve (K) Kendi kendine öğretme'dir (Mosston & Ashworth, 2002). Mosston ve Ashworth (2002) ilk beş yöntemi "sunuş", sonraki altı yöntemi "buluş" yaklaşımı olarak adlandırmıştır. Buna göre A, B, C, D ve E yöntemleri daha öğrenen merkezli ve öğretileni tekrarlamaya yönelik iken (sunuş) F, G, H, I, J ve K yöntemleri daha çok öğrenenin öğrenme sürecinde aktif rol üstlendiği yöntemleri (buluş) temsil etmektedir. Alanyazında, belirlenen öğretim amaçlarına ulaşmada öğretim yöntemlerinin birbirinden daha üstün olmadığı ve verimliliklerinin farklı öğretim ortamlarına özgü olacağı belirtilmektedir (Byra, 2000; Mosston & Ashworth, 2002). Bununla birlikte yukarıda belirtilen üç ana öğretim yaklaşımına (Davranışçı, Bilişsel, & Yapılandırmacı yaklaşımlar) dayanan öğretim yöntemleri, A'dan K'ye doğru giderek daha fazla duyuşsal, devinişsel ve bilişsel çaba gerektirmekte ve amaçlanan çıktılar da buna paralel olarak değişmektedir.

Alanyazında öğrenenlerin kendi algılarına göre kullandıkları öğretim yöntemlerini Mosston Öğretim Yelpazesinin senaryolaştırılmış formunu kullanarak ölçen ölçekler bulunmakla birlikte (Kulinna & Cothran 2003; İnce & Hünük, 2010), öğrenenin bu yöntemleri nasıl algıladığını değerlendiren yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır (Cothran ve diğ., 2000). Üniversite ortamında beden eğitimi seçmeli dersi alan 438 üniversite öğrencisinin oluşturduğu örnekleme yazarlar, 11 faktörlü bir yapı ortaya koymuşlardır. Bununla birlikte alanyazında sporcu gözünden antrenörlerin kullandıkları

öğretim yöntemlerinin incelenmesine hizmet eden geçerli ve güvenilir bir ölçeğe rastlanılamamıştır. Bu çalışmanın amacı antrenörlük ortamında sporcuların kullanılan öğretim yöntemlerini nasıl algıladıklarını değerlendirmek için bir ölçek geliştirmek ve ölçeğin yapı geçerliğini ve güvenilirliğini sınamaktır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Ölçeğin faktör yapısının belirlenmesinde iki farklı örneklem kullanılmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizinde kullanılan veri setinin katılımcıları, Ankara, Bartın, İstanbul ve Kırşehir'den atletizm (n=17, %6.2), badminton (n=25; %9.1), basketbol (n=37, %13.5), boks (n=13, %4.7), cimnastik (n=6, %2.2), futbol (n=12, %4.4), güreş (n=3, %1.1), halter (n=6; %2.2), judo (n=8; %2.9), karate (n=11; %4.0), kikkoks (n=30; %10.9), ragbi (n=50; %18.2), tekvando (n=11; %4.0), tenis (n=17, %6.2), voleybol (n=12, %4.4) ve yüzme (n=17, %6.2) branşlarından toplam 275 sporcudur (kadın, n=156; erkek, n=119; $\bar{X}_{yaş}=16.69$, $SS=3.78$). Katılımcıların yaş aralığı 12-34 olup katılımcılar haftada ortalama 4,68 gün antrenman yapmaktadırlar ($SS = 1.40$). Katılımcıların 41'i (%14,9) milli takım sporcusudur.

Ölçeğin faktör yapısının doğrulanmasında ise Ankara, Bartın, İstanbul ve Kırşehir'den, atletizm (n=10, %6.8), badminton (n=21; %14.2), basketbol (n=27, %18.2), boks (n=5, %3.4), futbol (n=7, %4.7), güreş (n=5, %3.4), halter (n=3; %2.0), judo (n=2; %1.4), karate (n=5; %3.4), kikkoks (n=14; %9.5), ragbi (n=16; %10.8), tekvando (n=5; %3.4), tenis (n=16, %10.8), voleybol (n=4, %2.7) ve yüzme (n=8, %5.4) branşlarından toplam 148 sporcunun (kadın, n=67; erkek, n=81; $\bar{X}_{yaş}=15.97$, $SS=2.88$) oluşturduğu veri seti kullanılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 12–26 olup katılımcılar haftada ortalama 4,86 gün antrenman yapmaktadırlar ($SS=1.30$). Katılımcıların 19'u (%12,8) milli takım sporcusudur.

Veri toplama aracı: Ölçek maddeleri Kulinna ve Cothran (2003) tarafından geliştirilen ve İnce ve Hünük (2010) tarafından beden eğitimi ve spor öğretmenliği ortamı için Türkçe'ye uyarlanan “Beden Eğitimi Öğretmenleri Öğretim Stilleri Değer Algıları Ölçeği (Use of Teaching Styles and Perceptions of Styles Questionnaire), öğretim yöntemlerine ait 11 senaryo ve bunlar ile ilgili 5'li Likert ölçeğinde (Hiç, Nadiren, Ara sıra, Sıklıkla, Her zaman) cevaplanan 4'er soru içermektedir. Bu sorulardan ilki sporcu gözüyle antrenörlerin öğretim yöntemini kullanma düzeylerini, diğerleri ise sporcuların ilgili öğretim yöntemine ilişkin değer algılarını belirlemektedir. Bu amaçla, öğretim yöntemleri senaryoları ve kullanma düzeyi soruları, sporcuların kendi antrenörlerinin uygulamalarını düşünerek cevaplayabileceği biçimde tasarlanmıştır (örn., “Antrenörüm bu yöntem ile antrenman yaptırmaktadır.”) (Ek).

Verilerin toplanması: Verilerin toplanmasına Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan onay alındıktan sonra başlanmıştır. İlk araştırmacı, sporcuların antrenman sahalarını ziyaret etmiş ve ölçeği kullanarak sporculardan veri toplamıştır. Ölçeğin uygulanması sırasında, sporcular ile antrenörlerinin aynı fiziksel ortamda bulunmamasına dikkat edilmiştir. Ölçeğin tamamlanma süresi yaklaşık 15 dakikadır. Sporcular, ölçekleri doldurduktan sonra doğrudan araştırmacıya teslim etmişlerdir.

Verilerin analizi

Veriler IBM SPSS 25 paket programı ile analiz edilmiştir. Yapı geçerliği için 275 sporcunun oluşturduğu veri seti kullanılarak açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Ölçek maddelerinin hangi faktörleri oluşturduğunu belirlemek için Varimaks Dönüştürmeli Temel Bileşenler Faktör Analizi yapılmıştır. Daha sonra ölçeğin yapı geçerliğini doğrulamak amacıyla 148 sporcunun oluşturduğu bir diğer veri setinde Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık katsayısı Cronbach alfa katsayıları hesaplanarak sınanmıştır.

BULGULAR

Açıklayıcı Faktör Analizi: Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla 275 sporcudan elde edilen verilere açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

AFA yapılmadan önce veri seti, katılımcı sayısı, eksik veri ve aykırı değer bağlamında IBM SPSS 25 paket programı ile değerlendirilmiştir. (Tabachnick & Fidell, 2013). Örneklem sayısının ölçeğin madde sayısının on katından fazla olması ($N = 275$; Madde Sayısı = 11) varsayımı karşılanmaktadır (Tabachnick & Fidell). Ayrıca Veri setinde eksik bir veriye rastlanmamıştır. Veri setinin çok değişkenli

normalliği, Mardia'nın Çok Değişkenli Normallik Testi [Multivariate Normality, Mardia's Test; Mardia (1985)] ile sınanmış ve aykırı değer bulunamamıştır.

Veri setinin analize uygunluğunu anlamak amacıyla KMO değeri incelenmiş ve sonuç 0.807 bulunmuştur. Alanyazında 0.8 ile 0.9 değer aralığındaki KMO değerleri veri setinin faktör analizine oldukça iyi seviyede uygun olduğunu göstermektedir (Field, 2009; Hutcheson & Sofroniou, 1999). Aynı amaçla kontrol edilen Bartlett Testi sonucu ise [$\chi^2 = 891.625$; $p < 0.01$] anlamlı bulunmuştur. Bu değer de anlamlı bulunması, veri setinde faktör analizi yapılabileceğine işaret etmektedir (Field). Ölçeğin analizi için kullanılan örneklemin uygunluğunun incelenmesinde, özellikle KMO değerinin istenen seviyede olmadığı durumlarda da maddelerinin anti-image korelasyon değerleri incelenmekte ve her madde için yeterli örneklem sayısının kullanıldığı durumda bu değer 0.50'nin üzerinde olması beklenmektedir (Field). Tablo 1'de ölçek maddelerinin anti-image korelasyon değerlerinin 0.50'nin üzerinde olduğu görülmektedir.

Güvenilir bir ölçekte tüm maddeler ile ölçeğin toplam puanı arasında 0.30 ve üstü korelasyon değerinin olması beklenir (Field, 2009). Tablo 1, ölçek madde-toplam korelasyonlarının 0.30 değerinin üzerinde olduğunu göstermektedir. Toplam madde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı değeri 0.81 bulunan ölçeğin Cronbach alfa incelemesinde ise "madde silindiğinde güvenilirlik katsayısı" bölümünde, olması beklendiği gibi, tüm ölçek maddeleri 0.81 değerinin altındadır (Field). Ölçek maddelerinin herhangi birinin ölçekten çıkarılması durumunda Cronbach alfa değerinin 0.813'ün altına indiği gözlemlenmiştir. Bu sonuç, bütün maddelerin ölçek güvenilirliğine yüksek düzeyde katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Madde Toplam Korelasyon ve Anti-Image Korelasyon Sonuçları

Madde No	Madde-Toplam Korelasyonu	Anti-Image Korelasyon	Madde No	Madde-Toplam Korelasyonu	Anti-Image Korelasyon
1	0.315	0.789	7	0.578	0.800
2	0.421	0.832	8	0.525	0.847
3	0.466	0.766	9	0.525	0.865
4	0.476	0.854	10	0.445	0.724
5	0.465	0.875	11	0.445	0.733
6	0.577	0.827			

Ölçeğin faktör yük değerleri Varimaks Dönüştürmeli Temel Bileşenler Faktör Analizi yöntemi ile incelenmiştir (Tablo 2). Ölçek maddelerinin anlamlı bir değer yansıtabilmesi için yüklenme değerlerinin 0.4'ten yüksek olması önerilmektedir (Stevens, 2002). Ölçek maddeleri üç faktöre ayrılmıştır. Bu faktörlere, oluşturdukları maddelerin kuramsal yapılarına uygun olarak "Antrenör Merkezli Yaklaşım", "Problem Çözme Yaklaşımı" ve "Sporcunun Tasarladığı/Başlattığı Yaklaşım" adları verilmiştir. Bu faktörlerin güvenilirliği, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı değerlerinin hesaplanması yoluyla sınanmıştır. Ayrıca, toplam madde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı değeri hesaplanmıştır. Ölçeğin örneklem için faktör analizi sonuçları Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı (AKÖY-Sporcu) Sürümünün Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör 1 Antrenör Merkezli Yaklaşım	Faktör 2 Problem Çözme Yaklaşımı	Faktör 3 Sporcunun Tasarladığı / Başlattığı Yaklaşım	Açıkladığı Varyans (%)
1	0.675			35.17
2	0.655			
3	0.791			
4	0.613			
5	0.630			
6		0.777		15.272
7		0.830		
8		0.774		
9			0.603	10.482
10			0.844	
11			0.860	

Açıklanan Toplam Varyans = % 60.920

Bulunan 3 alt boyutun Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları “Antrenör Merkezli Yaklaşım” için 0.72, “Problem Çözme Yaklaşımı” için 0.78 ve “Sporcunun Tasarladığı / Başlattığı Yaklaşım” için 0.76’dır. Toplam madde Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı değeri ise 0.81’dir. Bu değerin 0.8’in üzerinde bulunması, ölçek maddelerinin örneklemedeki güvenilirliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir (Kline, 1999).

Doğrulamalı Faktör Analizi: Farklı spor dallarından 148 yarışmacı sporcunun oluşturduğu başka bir örneklem kullanılarak Açıklayıcı Faktör Analizi ile ortaya çıkan 3 faktörlü yapının doğrulanması yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısının geçerliğini veri setinde incelemek amacıyla veri seti üzerinde Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. DFA kullanımından önce veri seti, katılımcı sayısı, eksik veri ve aykırı değer bağlamında IBM SPSS 25 paket programı ile değerlendirilmiştir. (Tabachnick & Fidell, 2013). Örneklem sayısının ölçeğin madde sayısının on katından fazla olması (N = 148; Madde Sayısı = 11) varsayımı karşılanmaktadır (Tabachnick & Fidell). Ayrıca Veri setinde eksik bir veriye rastlanmamıştır. Veri setinin çok değişkenli normalliği, Mardia’nın Çok Değişkenli Normallik Testi [Multivariate Normality, Mardia’s Test; Mardia (1985)] kullanılarak sınanmış ve aykırı değere rastlanmamıştır. Normallik varsayımları sağlandığından faktör yapısı, Ençok Olabilirlik (Maximum Likelihood) yöntemi kullanılarak sınanmıştır.

Doğrulamalı Faktör Analizi’nde ölçeklerin yapısal uygunluğunu değerlendirmede model uyum ölçütlerinden herhangi birinin üstünlüğü kanıtlanmamıştır (Bentler & Bonett, 1980). Dolayısıyla ölçeğin yapısal uygunluğu çoklu uyum indekslerine başvurularak değerlendirilmiştir. Başvurulan indeksler: 1) ki-kare uyum indeksi, 2) uyum iyiliği indeksi [goodnes of fit index, GFI; Maruyama, (1998)], 3) karşılaştırmalı uyum indeksi [comparative fit index, CFI; Hu & Bentler, (1999)], 4) normlaştırılmış uyum indeksi [(normed fit index; TLI veya NNFI; Schumacker & Lomax, (2004)] ve 5) yaklaşık hataların ortalama kareköküdür (Root Mean Square Error of Approximation; RMSEA; Hu & Bentler).

Örneklem büyüklüğüne duyarlı olmasından dolayı Ki-kare (χ^2) analizi sonucunun anlamlı bulunma olasılığı yüksektir. Ki-kare değerinin anlamlı bulunmaması veya serbestlik derecesine oranının 5’ten küçük olması ($\chi^2/sd < 5$) modelde kabul edilebilir seviyede uyuma işaret etmektedir (Schumacker & Lomax, 2004). CFI, GFI ve NNFI değerlerinin 0.90’dan yüksek olması modelde kabul edilebilir uyumu göstermektedir. RMSEA değerinin 0.05 değeri ile aynı veya bu değerden küçük olması iyi uyumu; .08 ve bu değere yakın olması orta derecede uyumu; .10 ve üzeri değerlerde olması ise kötü derecede uyumu göstermektedir (Browne & Cudeck, 1993). Ölçeğin iç tutarlığı, Cronbach Alfa değerleri hesaplanarak sınanmıştır. Cronbach alfa değerinin .70 değerinden yüksek olması maddelerin iyi derecede iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir (Nunnally, 1978).

DFA’da teorik yapıyı örtük değişken, teorik yapının göstergesini ise gözlenen ölçümler oluşturmaktadır (Jöreskog & Sörbom, 1993). Model, üç faktörlü model hipotezi kurularak değerlendirilmiştir. Model uyumluluk ölçütlerinden ki-kare uyum istatistiği anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2 = 58.861$, $sd = 44$, $p > .05$; $\chi^2/sd=1.34$). Model ile ilgili diğer uyum indeksleri Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı (AKÖY-Sporcu) Sürümünün DFA uyum indeksleri (N = 148)

	Bulgular	Referans değerler
GFI	**0.93	>0.90
CFI	*0.94	>0.95
TLI (NNFI)	*0.92	>0.90
RMSEA	**0.05	<0.08

*kabul edilebilir uyum,

**iyi uyum

DFA bulguları önerilen değer aralıklarında olduğundan üç faktörlü model iyi seviyede doğrulanmıştır. Doğrulanmış modelin faktör yüklenmeleri Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4. Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı (AKÖY-Sporcu) Sürümünün madde faktör yüklenmeleri

Faktörler	Maddeler	Faktör Yüklenmeleri
Antrenör Merkezli Yaklaşım	1	0.40
	2	0.49
	3	0.63
	4	0.51
	5	0.62
Problem Çözme Yaklaşımı	6	0.60
	7	0.85
	8	0.54
Sporcunun Tasarladığı / Başlattığı Yaklaşım	9	0.48
	10	0.81
	11	0.61

Veri seti güvenilirlik açısından incelenmiş, Cronbach alfa değerleri “Antrenör Merkezli Yaklaşım” için 0.66, “Problem Çözme Yaklaşımı” için 0.70, “Sporcunun Tasarladığı / Başlattığı Yaklaşım” için ise 0.63 bulunmuştur.

TARTIŞMA

Çalışma bulguları, “Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı” sürümünün (AKÖY – Sporcu) yapı geçerliği ve iç tutarlılık açısından gelecekteki araştırmalarda Türkiye’deki spor ortamlarında 12 yaşından itibaren kullanılabilir düzeyde olduğu saptanmıştır.

Kulinna ve Cothran’ın (2003) çalışmasında bulunan ve Türk beden eğitimi ortamında yapılmış çalışmalarda [örn. İnce & Hünük, (2010)] ortaya çıkan 11 faktörlü yapının aksine, genç sporcuların antrenman deneyimlerine dayalı bu çalışmada Mosston’un Öğretim Yelpazesi’ni oluşturan maddeler üç ana faktör altında toplanmıştır. Faktörlerin maddelerinin kendi teorik dayanakları ile uyumlu olarak ayrıştığı görülmektedir. Buna göre ağırlıklı olarak öğreten merkezli olan birinci faktör (1 – 5. Maddeler) davranışçı yaklaşımı, öğrenenin ve öğretmenin benzer oranda öğrenme sürecine katıldığı ikinci faktör (6 – 8. Maddeler) bilişsel yaklaşımı, öğrenenin ağırlıklı olarak öğrenme sürecini yönlendirdiği üçüncü faktör (9 – 11. Maddeler) ise yapılandırmacı yaklaşımı temsil etmektedir. Dolayısıyla Mosston’un Öğretim Yelpazesi’nde sunuş ve buluş olarak iki ana bölüme ayrılan öğretim yöntemleri, bu çalışmada öğretim teorilerine uygun olarak üç ana faktör oluşturmaktadır. Açıklayıcı Faktör Analizi ile belirlenen bu üç faktörlü yapının bir başka sporcu örneğinde doğrulanmış olması, antrenörlük ortamı için ölçeğin üç faktörlü yapısını güçlü bir biçimde kanıtlamaktadır. DFA için, birden fazla boyutta yapılan psikolojik yapı sınamalarında ölçek faktörlerinin Cronbach Alfa değerinin 0.60 ile 0,70 arasında bulunması gerçekçi olarak beklenen, kabul edilebilir bir durumdur (Kline, 1999; Field, 2009, s. 675).

Türkiye’de beden eğitimi ortamında daha önce yapılmış çalışmalarda (örn., Cengiz & Serbes, 2014; Demirhan ve diğ., 2008; İnce & Hünük, 2010; Saraç & Muştu, 2013), öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kullandıkları öğretim yöntemleri onların kendi raporlarına dayalı olarak incelenmiştir. AKÖY-Sporcu ise antrenörlerin uygulamalarında kullandıkları öğretim yöntemlerini sporcuların gözünden değerlendirilmesini sağlamak ve nesnel bir ölçüm olanağı sunmaktadır.

Spor ortamlarında antrenmanın içeriği, çocuk ve genç yaştaki sporcuların gelişimsel ihtiyaçlarına ve spor ortamlarının gerekliliklerine (katılımcı – yarışmacı) bağlı olarak biçimlenmektedir (Côté & Gilbert, 2009). Bu iki ana etkene bağlı olarak antrenman ortamlarında kullanılan öğretim yöntemlerinin de değişiklik göstermesi gerekir. Bu da antrenörlerin öğretim yöntemi mesleki bilgilerinin üst düzeyde olmasını ve bildikleri yöntemleri spor ortamının gereklerine uygun olarak kullanabilmesi zorunlu kılmaktadır. Spesifik olarak, sporcuda optimal gelişimi sağlayabilmek için antrenörlerin hangi öğretim yöntemini kullandıkları ve bunu neden kullandıkları hakkında farkındalık sahibi olmaları gerekmektedir. Ayrıca, kullandıkları öğretim yönteminin sporcuda ne tür sonuçlar doğuracağı hakkında bilgili ve öngörülü olmaları sporcunun gelişimi açısından oldukça önemlidir (Cassidy ve diğ., 2009; s. 33). Antrenörler öğretim yöntemlerinin kapsamı ve özellikleri hakkında yeterli bilgi ve becerilere sahip olmadıklarında kendi antrenörlük uygulamaları üzerine yansıma yapabilmeleri ve ileride çalıştıkları ortamın ihtiyaçlarına uygun stratejiler geliştirebilmeleri oldukça zorlaşmaktadır (Cassidy ve diğ. s. 33).

Antrenörlerin hem katılımcı hem de yarışmacı spor ortamlarında çalışabildiği göz önüne alındığında, antrenörlerin, spor ortamlarına uygun öğretim teorilerini temsil eden öğretim yöntemlerini bilinçli olarak kullanmaları gerekmektedir. Bu eklektik bakış açısıyla becerinin yeni öğrenildiği ve özellikle temel hareket becerisi repertuarının oluşturulduğu spor deneyimlerinin ilk aşamasında daha çok davranışçı teoriye dayalı öğretim yöntemlerinin kullanımı uygun olabilmektedir (Ertmer & Newby, 2013). Bununla birlikte spor becerileri karmaşıklaştıkça ve bu ortamlardaki karmaşık beceri öğrenimi ile ilgili problemler belirsizleştikçe sporcunun bilişsel, devinışsel ve duygusal olarak bilgiyi üst düzey işleme gereksinimi de artmaktadır (Ertmer & Newby). Dolayısıyla bu ortamlardaki öğrenme deneyimlerinin daha çok, sporcunun üst düzey gelişim ihtiyaçlarına yönelik olan “bilişsel” ve “yapılandırıcı” teorilere dayalı sporcu merkezli öğretim yöntemleri kullanılarak tasarlanması beklenmelidir. Bu bağlamda AKÖY-Sporcu, antrenörlerin öğretim yöntemleri farkındalıklarının artmasında, mesleki alan bilgisi ihtiyaçlarının daha nesnel olarak belirlenmesinde ve bu ihtiyaçlara uygun mesleki gelişim stratejilerinin geliştirilmesinde yararlı olacaktır.

Ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirliği Ankara, Bartın, İstanbul ve Kırşehir illerinden yarışmacı sporcuların oluşturduğu iki farklı örneklem kullanılarak sınanmıştır. AFA örneklemini 16 farklı spor branşından yaş aralığı 12 ile 34 olan yarışmacı sporcular oluşturmaktadır. DFA uygulanan örneklem ise 15 spor branşından 12 ile 26 yaş aralığındaki yarışmacı sporculardan oluşmaktadır. Dolayısıyla ölçeğin farklı yaş aralığında ve spor ortamlarındaki sporcularda kullanılmasında yeniden psikometrik ölçümlerin yapılması önerilmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bulgular, Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği Sporcu Algısı (AKÖY – Sporcu) sürümünün antrenörlerin kullandıkları öğretim yöntemlerinin incelenmesinde geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir. Antrenörlerin kullandıkları öğretim yöntemleri, katılımcı ve yarışmacı spor ortamlarındaki sporcuların gelişiminde oldukça önemlidir. Bu nedenle farklı spor ortamlarında, antrenörlerin kullandıkları öğretim yöntemlerinin incelenmesi gereklidir. Dolayısıyla AKÖY – Sporcu, antrenörlerin kullandıkları öğretim yöntemlerini sporcuların gözünden incelemede ve antrenörlerin mesleki ihtiyaçlarını belirlemede faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abraham, A., Collins, D., & Martindale, R. (2006). The coaching schematic: Validation through expert coach consensus. *Journal of sports sciences*, 24(06), 549-564.
- Bednar, A. K., Cunningham, D., Duffy, T. M., & Perry, J. D. (1991). Theory into practice: How do we link? In G. J. Anglin (Ed.), *Instructional technology: Past, present, and future*. Eglewood, Co: Libraries Unlimited.
- Bentler, PM, Bonett, DG (1980): Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588-606.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Byra, M. (2000). A review of spectrum research: The contributions of two eras. *Quest*, 52(3), 229-245.
- Cassidy, T., Jones, R.L. and Potrac, P. (2009). *Understanding Sports Coaching: The Social, Cultural and Pedagogical Foundations of Coaching Practice*, 2nd edn., Routledge, London, 2009.
- Cengiz, C., & Serbes, Ş. (2014). Turkish pre-service physical education teachers' self-reported use and perceptions of teaching styles. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 5(2), 21-34.
- Cushion, C. J., Armour, K. M., & Jones, R. L. (2003). Coach education and continuing professional development: Experience and learning to coach. *Quest*, 55(3), 215-230.
- Côté, J., & Gilbert, W. (2009). An integrative definition of coaching effectiveness and expertise. *International journal of sports science & coaching*, 4(3), 307-323.
- Cothran, D., Kulinna, P. H., & Ward, E. (2000). Students' experiences with and perceptions of teaching styles. *Journal of Research and Development in Education*, 34(1), 93-103.
- Demirhan, G., Bulca, Y., Altay, F., Şahin, R., Güvenç, A., Aslan, A., ... & Açıkada, C. (2008). Comparison of the views of partners regarding the physical education curriculum and its delivery. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 19(3), 157-180.

- Ertmer, P.A., & Newby, T.J. (2013). Behaviorism, cognitivism, constructivism: Comparing critical features from an instructional design perspective. *Performance improvement quarterly*, 26(2), 43-71.
- Field, A. P. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. SAGE Publications.
- Gilbert, W., & Côté, J. (2013). Defining Coaching Effectiveness: A focus on coaches' knowledge. *Routledge handbook of sports coaching*, 147-159.
- Hutcheson, G., & Sofroniou, N. (1999). *The multivariate social scientist*. London: Sage.
- Hu, L, Bentler, PM (1999): Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- İnce, M. L., Hünük, D. (2010). Eğitim reformu sürecinde deneyimli beden eğitimi öğretmenlerinin kullandıkları öğretim stilleri ve stillere ilişkin algıları. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 128-139.
- Jonassen, D. H. (1991). Evaluating constructivistic learning. *Educational Technology*, 31(9), 28 – 33.
- Jöreskog, K, Sörbom, D (1993): "LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language. Chicago, IL: Scientific Software International Inc.
- Kulinna, P. H., & Cothran, D. J. (2003). Physical education teachers' self-reported use and perceptions of various teaching styles. *Learning and Instruction*, 13(6), 597-609.
- Kline, P. (1999). *The handbook of psychological testing* (2nd ed.). London: Routledge.
- Mardia, KV (1985): Mardia's test of multinormality. In S. Kotz & N. L. Johnson (Eds.), *Encyclopedia of statistical sciences* (Vol. 5, pp. 217–221). New York: Wiley.
- Maruyama, GM (1998): *Basics of Structural Equation Modeling*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mosston, M., & Ashworth, S. (1985). Toward a unified theory of teaching. *Educational Leadership*, 42(8), 31-34.
- Mosston, M., & Ashworth, S. (2002). *Teaching physical education* (3th ed.). Columbus: Merrill Pub. Co.
- Nunnally, JC (1978): *Psychometric Theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Penney, D. (2006). Coaching as teaching: New acknowledgements in practice. In *The sports coach as educator* (pp. 43-54). Routledge.
- Saraç, L., & Muştu, E. (2013). Öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretim stillerini kullanım düzeyleri ile stillere ilişkin değer algılarının incelenmesi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(2), 112-124.
- Smith, R. E. (2006). 'Positive reinforcement, performance feedback, and performance enhancement', in J. M. Williams (ed.) *Applied Sport Psychology: Personal Growth to Peak Performance*, New York: McGraw-Hill.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*, 2nd ed. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Schunk, D. H. (1991). *Learning theories: An educational perspective*. New York: Macmillan.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (4th ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Tabachnick, BG, Fidell, LS (2013): *Using Multivariate Statistics*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Winne, P. H. (1985). Cognitive processing in the classroom. In T. Husen & T. N. Postlethwaite (Eds.), *The International Encyclopedia of Education* (Vol. 2, pp. 795 – 808). Oxford: Pergamon.

EK

Antrenörlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri Ölçeği – Sporcu Algısı (AKÖY – Sporcu)

Yönerge

Aşağıda antrenörlerin antrenmanlarında kullandıkları 11 adet öğretim yöntemi ile ilgili senaryolar bulacaksınız. Her bir senaryoyu dikkatle okuduktan sonra altında verilen maddeler doğrultusunda kendi antrenörünüze en uygun olan seçenekleri işaretleyiniz.

(Her bir senaryo için Likert ölçekli seçenek tablosu)

	Hiç	Nadiren	Ara sıra	Sıklıkla	Her Zaman
Antrenörüm bu yöntem ile antrenman yaptırmaktadır.	O	O	O	O	O
Bu yöntemin antrenmanı eğlenceli hale getireceğini düşünüyorum.	O	O	O	O	O
Bu yöntemin hareketleri ve kavramları öğrenmemde yardımcı olacağını düşünüyorum.	O	O	O	O	O
Bu yöntemin beni öğrenmeye motive edeceğini düşünüyorum.	O	O	O	O	O

Öğretim Yöntemi Senaryoları

1. Antrenör becerileri parçalara böler ve becerinin doğru yapılışını gösterir. Sporcular antrenör kendilerine söylediği anda ve tam olarak antrenörün söylediği gibi yapmaya çalışırlar. Antrenör sporculara geribildirim (düzeltme) verir ve sporcular antrenörün gösterdiği örneğe benzer şekilde yapmaya çalışırlar.
2. Antrenör spor salonunda sporcuların bir becerinin farklı bölümlerini veya değişik becerileri çalışabilecekleri birkaç istasyon hazırlar. Sporcular istasyonlar arasında gidip gelirler ve hareketleri (etkinlikleri) kendi hızlarında yaparlar. Antrenör etrafta dolaşır ve ihtiyaç olduğunda sporcuya yardım eder.
3. İki sporcu antrenörün hazırlamış olduğu bir hareket üzerinde birlikte çalışır. Bir sporcu hareketi (etkinliği) uygularken diğer sporcu eşine geribildirim (düzeltme) verir. Sporcular birbirlerine iyi geribildirim vermelerine yardımcı olabilecek bir kontrol listesi kullanabilirler.
4. Sporcular bir konu üzerinde bireysel olarak çalışırlar ve çalışmalarını kendileri kontrol ederler. Sporcular konuyu öğrenirken antrenör, onlara kendi kendilerine geribildirim (düzeltme) vermelerini sağlayacak bir kontrol listesi sunabilir.
5. Antrenör farklı zorluk seviyeleri olan bir öğrenme etkinliğini planlar. Sporcular, üzerinde çalışmak istedikleri seviyeyi seçerler. Sporcular etkinliğin seviyelerini değiştirerek kendi becerilerine uygun olacak şekilde etkinliği kolaylaştırma ya da zorlaştırma kararı alabilirler.
6. Antrenör sporculardan bir hareket problemine çözüm getirmelerini ister. Antrenör sporculara konuya özel bir dizi soru sorar ve sporcular, antrenörün keşfetmelerini istediği doğru cevabı bulana kadar kendi cevaplarını denerler.
7. Sporcular bir beceriyi veya konuyu mantıksal sorgulama yöntemini kullanarak öğrenmeye çalışırlar. Antrenör sporculara bir soru sorar. Sporcular bunu sorgular ve farklı çözümler üzerinde düşünürler. Sporcular soru üzerinde eleştirel düşünerek ve çözümleri deneyerek sorunun tek doğru cevabını keşfedebilirler/keşfetmeye çalışırlar.
8. Antrenör sporculardan bir hareket problemini çözmelerini ister. Sporcular sorulan hareket problemine değişik çözümler keşfetmeye çalışırlar. Sporcuların soruyu doğru cevaplamaları için çok sayıda yol vardır.
9. Antrenör genel konuyu seçer fakat sporcular öğrenme deneyimi ile ilgili kararların çoğunu kendileri verirler. Sporcular antrenörün rehberliği altında ne öğreneceklerine karar verirler ve daha sonra antrenöre danışarak kendilerine kişisel bir öğrenme programı tasarlarlar.
10. Sporcular hem ne öğreneceklerine hem de nasıl öğreneceklerine kendileri karar verirler. Antrenör ve sporcular temel bazı ölçütleri belirlerler fakat sporcular nasıl ve neyi öğrenecekleri hakkındaki kararların tamamından sorumludurlar. Sporcu ihtiyaç duyarsa, antrenör bilgi vererek yardımcı olabilir.
11. Sporcu yeni bir şey öğrenmek konusundaki her şeye kendi karar verir. Antrenörü bu sürece katıp katmayacaklarına bile sporcular karar verir. Antrenör sporcunun öğrenme konusunda verdiği kararları kabul eder.

CITATION OF THIS ARTICLE

Kılıç, K., & İnce, M. L. (2019). Development of Coaches' Use of Teaching Methods Scale – Athlete Perception Version (CUTEMS – ATHLETE). *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 118–128. DOI: 10.18826/useabd.579590

Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri'nin (STBE) Türkçe Uyarlama Çalışması

Yunus Emre YARAYAN¹, Oğuz Kaan ESENTÜRK², Ekrem Levent İLHAN³

Öz

Amaç: Bu araştırmanın amacı Taktiksel Beceriler Envanterini (STBE) Türkçeye uyarlamak, geçerlik ve güvenilirlik çalışma sonuçlarını ortaya koymaktır.

Materyal ve Metot: Bu amaç doğrultusunda araştırmaya farklı takım spor branşlarında (futbol, basketbol, hentbol, rugby), lisanslı aktif olarak spor hayatına devam eden yaşları 19-30 arasında değişen 154'ü erkek ($\bar{X}_{\text{yaş}}=22,45\pm 2,88$), 71'i kadın ($\bar{X}_{\text{yaş}}=21,25\pm 2,04$) olmak üzere toplam 225 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Envanter 22 madde ve 4 alt boyuttan (Pozisyon Alma ve Karar Verme, Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma, Rakiplerini Tanıma, Değişen Durumlarda Hareket Etme oluşmaktadır ve 6'lı Likert tipinde değerlendirilmektedir. Verilerin analizinde envanterin yapı geçerliğine ilişkin olarak Doğrulayıcı Faktör Analizi iç tutarlılığın belirlenmesi için ise, Cronbach Alfa güvenilirlik analizi ve madde toplam test korelasyonları incelenmiştir.

Bulgular: Doğrulayıcı faktör analiz sonuçlarında uyum iyiliği indeks değerleri, $\chi^2/\text{sd}(\chi^2=603,89, \text{sd}=164)=2,97$, RMSEA=0,094, RMR=0,64, SRMR=0,73, CFI=0,94, NFI=0,91, NNFI=0,93, IFI=0,94 olarak belirlenmiştir. Envanterin iç tutarlılık kat sayılarının ise, 0,70 ile 0,93 arasında değiştiği belirlenmiştir.

Sonuç: Sonuç olarak, "Taktiksel Beceriler Envanteri" Türkçe versiyonunun sporcular için geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Taktiksel Beceriler,
Geçerlik,
Güvenirlik,

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 20.04.2019

Kabul Tarihi: 31.07.2019

Online Yayın Tarihi: 17.09.2019

DOI:10.18826/useeabd.556432

Turkish adaptation Study of the inventory of tactical skills in sports

Abstract

Aim: The purpose of this research is to adapt the Tactical Skills Inventory-TACSIS to Turkish, and to show validity and reliability results at the sport.

Method: For this purpose, a total of 225 athletes, active in different sports branches, (football, basketball, handball, rugby) participated in the study voluntarily, 154 of whom were male ($M_{\text{age}}=22,45\pm 2,88$), and 71 of whom were female ($M_{\text{age}}=21,25\pm 2,04$). TACSIS consists of 22 items and 4 sub-dimensions (Positioning and Deciding, Knowing About Ball Action, Knowing About Other, Acting in Changing Situation) and is evaluated as 6 Likert type. In the analysis of data, in order to test the validity of the scale, Confirmatory Factor Analysis (DFA), Cronbach-Alfa reliability coefficient and item test correlations were examined.

Results: In the confirmatory factor analysis results, the goodness of fit index values were determined as $\chi^2/\text{sd}(\chi^2=603,89, \text{sd}=164)=2,97$, RMSEA=0,094, RMR=0,64, SRMR=0,73, CFI=0,94, NFI=0,91, NNFI=0,93, IFI=0,94. It was determined that the internal consistency coefficients of the questionnaire changed between 0.70 and 0.93.

Conclusion: As a result, it can be said that the Turkish version of Tactical Skills Inventory-TACSIS is a valid and reliable measurement tool for athletes.

Keywords

Tactical Skills,
Validity,
Reliability,

Article Info

Received: 20.04.2019

Accepted: 31.07.2019

Online Published: 17.09.2019

DOI:10.18826/useeabd.556432

GİRİŞ

Sporda doğru eylemin doğru zamanda yapılması ve başarılı bir performans sergilemek için oyunun iyi bir şekilde anlaşılması gerekmektedir. Bununla birlikte oyunu okumak ve buna paralel olarak tepki vermek, optimal performans için önemli bir özellik olarak görülmektedir. Nitekim araştırmacılar rekabet gerektiren spor branşlarında, sporcunun daha yüksek seviyelerde performans sergilemesi için iyi gelişmiş fizyolojik ve teknik özelliklerin yanı sıra, gelişmiş taktiksel becerilere ihtiyaçları olduğunu belirtmektedir (Starkes, 1987; Bjurwill, 1993; Williams, Davids, Burwitz, & Williams, 1993; Helsen & Starkes, 1999; Nougier & Rossi, 1999; Williams & Ford, 2013).

Taktik becerilerin ölçülmesi incelenen sporun türüne bağlıdır. Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri oyuncuların rakipleriyle aynı eylem alanında rekabet ettikleri mücadele sporları (Invasion Games) için geçerli bir ölçüm aracıdır. Bu tür sporlarda, oyuncular rakip takımın alanına girerek hedefe ulaşmaya

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules "Criteria for Authorship" is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, final approval of the version to be published paper; **3. Author:** Statistical analysis, interpretation of the data and final approval of the version to be published paper;

¹**Sorumlu Yazar:** Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara/Türkiye, yunus.emre.yarayan@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-0582-8088

²Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara/Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-0565-8800

³Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara/Türkiye, ORCID ID: 0000-0002-1117-2700

çalışırken karmaşık ve hızlı değişen bir ortamla uğraşmak zorundadır. Bu kapsamda bilişsel bir beceri olan taktiksel beceriler mücadele sporlarında (futbol, basketbol, hentbol, rugby, buz hokeyi vb.), bir oyuncunun doğru hareketi doğru zamanda gerçekleştirebilme, oyun akışıyla birlikte topun dolaşımına hızla adapte olma yeteneğine işaret eder (Grehaigne & Godbout, 1995; Elferink-Gemser, Visscher, Lemmink & Mulder, 2004).

McPherson & Thomas (1989), müsabaka sırasında sporcuların bilişsel süreçlerinin bilgi tabanına bağlı olabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda ihtiyaç duyulan bilişsel becerileri kategorize etmenin yaygın bir yolu bildirimsel ve yöntemsel bilgiler arasındaki ayırım ile ifade edilebilir. Taktiksel Beceriler Envanteri bildirimsel ve prosedürel bilgi yapılarına dayanmaktadır. Bildirimsel bilgi (declarative) oyunun kuralları ve hedefleri hakkındaki bilgileri, diğer bir deyişle “ne yapılacağını bilmek” anlamına gelirken (French & Thomas, 1987; McPherson, 1994; Williams & Davids, 1995), yöntemsel (Procedural) bilgi ise, usule/prosedüre ilişkin bilgiler oyun bağlamında uygun bir eylemin seçimini açıklar ve bu nedenle “bunu yapmak” anlamına gelmektedir (McPherson).

Taktiksel becerileri değerlendiren ilgili araştırmaların çoğu oyuncuların projeksiyon ekranında eylem dizilerini gördükleri deneysel araştırmalara dayanmaktadır (Starkes & Deakin, 1984; Allard, Deakin, Parker, Rodgers, 1993; Chamberlain & Coelho, 1993; Williams, ve diğ., 1993; Bard, Fleury & Goulet, 1994; McMorris & Graydon, 1997; Helsen & Starkes, 1999).

Bu kapsamda antrenörlerin sporcuları daha yüksek bir performansa yönlendirmelerine yardımcı olmak için oyuncuların bireysel olarak taktiksel becerileri hakkında bilgiye açık bir ihtiyaç vardır. Taktik beceriler hakkındaki bilgilerin, uygulanan antrenmanların etkilerini belirlemede çok değerli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda ülkemizde özellikle spor uygulamalarında kullanılmak üzere tasarlanan ve müsabaka sırasındaki durumları dikkate alarak taktiksel becerileri değerlendiren bir ölçüm aracının olmaması bu araştırmanın orijinalliğini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında spor pratiklerinde kullanılacak bir ölçüm aracı olan Elferink-Gemser, Visscher, Richart, & Lemmink, (2004) tarafından McPherson, (1994) oluşturduğu taktik beceriler üzerine teorik unsurlar çerçevesine göre geliştirilen, Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri'nin (Tactical Skills Inventory) Türkçe uyarlamasını yaparak ilgili alan yazınına kazandırılması hedeflenmektedir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmaya farklı spor branşlarında (futbol, basketbol, hentbol, rugby), lisanslı aktif olarak spor hayatına devam eden yaşları 19-30 arasında değişen 154'ü erkek ($\bar{X}_{yaş}=22,45\pm 2,88$), 71'i kadın ($\bar{X}_{yaş}=21,25\pm 2,04$) olmak üzere toplam 225 sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların ortalama spor yapma deneyimi erkek sporcular için 10,17 \pm 3,99 yıl, kadın sporcular için ise 9,08 \pm 3,73 yıl olarak tespit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırma kapsamına alınan sporcuların cinsiyet, yaş, spor dalı ve spor deneyimiyle ilgili demografik bilgilerini içeren sorulardan oluşmaktadır.

Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri (STBE): Mücadele sporlarında (Invasion Games; futbol, basketbol, hentbol, rugby, buz hokeyi vb.) taktiksel becerileri değerlendirmek için Elferink-Gemser ve diğ., (2004) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal form Pozisyon Alma ve Karar Verme (9 madde) ($\alpha=0.89$), Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma (4 madde) ($\alpha=0.75$), Rakiplerini Tanıma (5 madde) ($\alpha=0.74$), Değişen Durumlarda Hareket Etme (4 madde) ($\alpha=0.72$) olmak üzere 4 alt boyut ve 22 maddeden oluşmaktadır. 6'lı likert tipi yapısında olan envanter (1) “Çok Zayıf” ve (6) “Mükemmel” biçiminde puanlanmaktadır. Alınan puanların yüksek olması sporcunun taktiksel becerinin iyi olduğunu göstermektedir. Mücadele sporlarının önemli bir unsuru topa sahip olmaktır. Bu nedenle envanter, topla yapılan taktiksel hareketleri topsuz taktiksel hareketlerden ayırmaktadır. Envanterde 1. ve 2. alt boyut topa sahip olduğunda hücum sırasındaki beceriler ile ilgiliyken, 3. ve 4. alt boyut ise topsuz oyunda defans sırasındaki taktiksel beceriler ile ilgilidir.

Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri Alt Boyutlarının Kavramsal Açıklamaları;

Pozisyon Alma ve Karar Verme (Hücum/Atak): Topa sahip olduğunda iyi pozisyon almaya yönelik taktiksel becerilerle ilgili olan bu boyut algılanan usule/prosedüre ilişkin bilgiye (*procedural knowledge*) ve oyun sırasında doğru eylemleri seçmeye odaklanır (Elferink-Gemser ve diğ., 2004).

Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma (Hücum/Atak): Topa sahip olduğunda taktiksel becerilerle ilgili olan bu boyut bildirimsel bilgileri (**declarative knowledge**) algılar ve oyun bilgisine odaklanır (Elferink-Gemser ve diğ., 2004).

Rakiplerini Tanıma (Defans/Savunma): Topsuz oyunda rakiplerin hareketleriyle ilgili taktiksel becerilerle ilgili olan bu boyut bildirimsel bilgileri (**declarative knowledge**) algılar ve oyun bilgisine odaklanır (Elferink-Gemser ve diğ., 2004).

Değişen Durumlarda Hareket Etme (Defans/Savunma): Topsuz oyunda farklı durumlarla ilgili taktiksel becerilerle ilgili olan bu boyut algılanan usule/prosedüre ilişkin bilgiye (**procedural knowledge**) ve oyun sırasında doğru eylemleri seçmeye odaklanır (Elferink-Gemser ve diğ., 2004).

İşlem Aşamaları

Uygulama Aşamaları: Envanter sporculara dağıtılmadan önce, ilk olarak kendilerine araştırmanın amacı konusunda bilgi verilmiştir. Bu doğrultuda antrenman öncesinde antrenörlerinden gerekli izinler alındıktan sonra uygulanmıştır. Verilerin toplanmasında herhangi bir süre kısıtlaması yapılmamıştır.

Çeviri Aşamaları: STBE'nin Türkçeye çevrilmesi ve uyarlanmasının yapılması için ilk olarak envanterin ilk yazarı Marije Elferink-Gemser'den izin alınmıştır. Envanterin çevrilme sürecinde Brislin, (1986) tarafından önerilen standart çeviri-geri çeviri (back translation) yöntemi kullanılmıştır. Envanterin İngilizce orijinali, önce araştırmacılar tarafından daha sonra da akademik olarak İngilizce eğitim görmüş iki uzman, İngilizce bilen ve farklı milli takımlar seviyesinde antrenörlük yapan üç kişi olmak üzere toplam beş kişi tarafından incelenip Türkçeye çevrilmiştir. Kişilerden geri dönüşü olan envanterler birbiri ile karşılaştırılmış ve aynı ve farklı çeviriye sahip maddeler belirlendikten sonra farklı uzmanlara verilerek tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Geri çevirisi yapılan maddeler orijinal envanter ile karşılaştırılarak birbirine en yakın çeviriler ile Türkçe envanter formu son şeklini almıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 22 ve Lisrel 8.8 paket programları kullanılmıştır. Çalışmada ilk olarak analizlerin uygunluğu ve varsayımların kontrolü için boş verilerin değerlendirilmesi, normallik testi ve uç değerlerin belirlenmesi işlemleri yapılmıştır. Bu işlemler sonucunda, araştırmaya katılan toplam 225 sporcudan gelen yanıtlar doğrultusunda envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu doğrultuda envanterin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (Confirmatory Factor Analysis) kullanılmıştır. Ölçek uyarlama çalışmalarında, uyarlanan ölçeğin faktör yapısı orijinal ölçeğin faktör yapısı ile karşılaştırıldığı ve var olan bir hipotezin geçerliği denenmeye çalışıldığı için genellikle Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanır (Hambleton & Patsula, 1999). Envanterin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, Cronbach-Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış, bu analiz envanterin tamamı ve her faktör için ayrı ayrı uygulanmıştır. Ayrıca her bir maddenin geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla madde toplam test korelasyonları incelenmiş ve her bir maddenin ölçülmek istenen özellik açısından bireyler arası farkları ortaya çıkarıp çıkarmadığını ve madde ayırt ediciliğini belirlemek amacıyla alt üst grup madde puan ortalamaları arasında t testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Envanterin Yapı Geçerliği

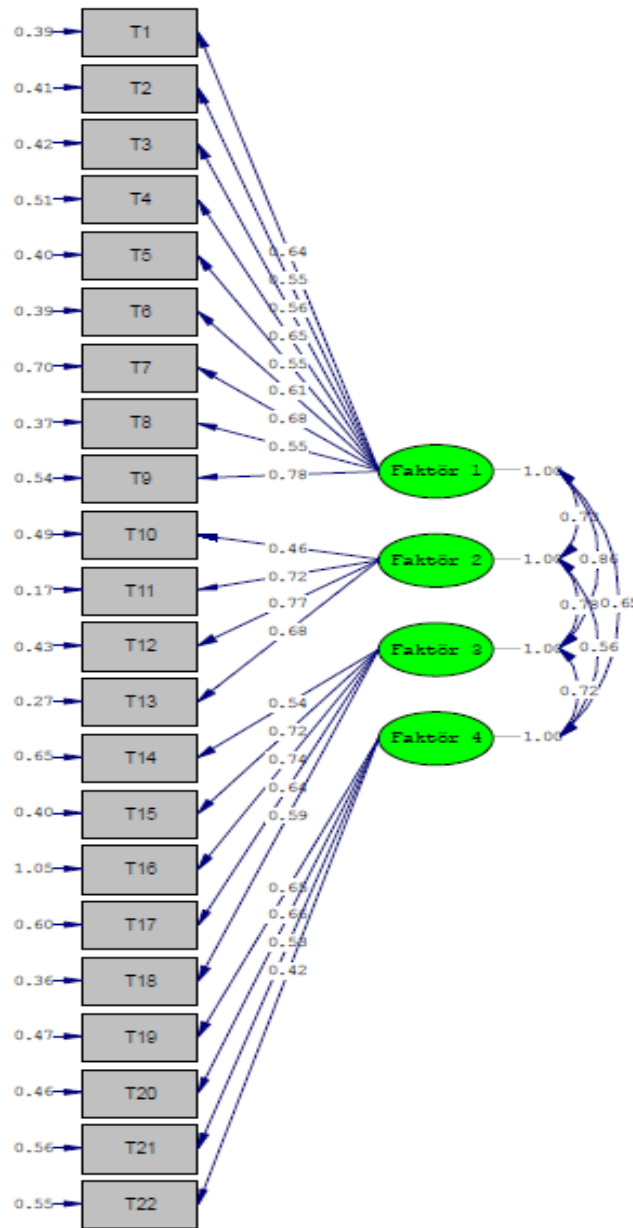
Doğrulayıcı Faktör Analizi: Envanterdeki orijinal formunun faktör yapısının, Türk sporcular ile yürütülen bu çalışmada doğrulanıp doğrulanmadığını incelemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA için çoklu uyum indeksleri kullanılmış ve ki-kare uyum değeri (χ^2/df), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (Normed Fit Index, NFI), Non-Normed Fit Index (NNFI), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA), Standardize edilmiş ortalama hataların karekökü (Standardized Root Mean Square Residual SRMR) Incremental Fit Index (IFI) ve Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) uyum indeksleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda uyum indeks değerleri Tablo 1'te verilmiştir.

Tablo 1. Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri'nin Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum İndeks Değerleri

χ^2	df	p	χ^2/df	RMSEA	RMR	SRMR	CFI	NFI	NNFI	IFI
603,89	203	0,00	2,97	0,094	0,64	0,73	0,94	0,91	0,93	0,94

Tablo 1'te Doğrulayıcı faktör analizi sonucuna ilişkin elde edilen değerler incelendiğinde Kline, (2015) χ^2/df değerinin 3'ün altında olmasının modelin mükemmel uyumu ifade ettiğini belirtmektedir.

Araştırmada RMSEA değeri 0,094 olarak tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde araştırmacılar 0,08 ve 0,10 arasındaki değer aralıklarının modelin orta düzeyde bir uyum gösterdiğini ifade etmektedir (Kline, 2015; Steiger, 2000). Bununla birlikte RMR değeri incelenmiş ve 0,64 olarak tespit edilmiştir. Kline, bu değer iyi uyum göstergesi olduğunu belirtmektedir. SRMR değeri incelendiğinde 0,73 olarak tespit edilmiştir. Kline SRMR değerinin 0,10'un altında olmasının modelin iyi uyum göstergesi olduğunu ifade etmektedir. CFI değeri incelendiğinde ,94 olarak tespit edilmiştir. Literatür kapsamında 0,90 ve üstü bir değer iyi uyum düzeyi olduğu görülmüştür (Kline; Thompson, 2004). NFI değeri incelendiğinde 0,94 olarak tespit edilmiştir. Byrne (2010) 0,90 üzerindeki değer kabul edilebilir bir uyum göstergesi olduğunu belirtmektedir. NNFI değeri incelendiğinde 0,93 olarak tespit edilmiştir. Literatürde Harrington, (2009) 0,90 ve üzerindeki bir değer kabul edilebilir bir uyum göstergesi olduğunu belirtmektedir. Son olarak araştırma kapsamında IFI değeri incelenmiş ve 0,94 olarak tespit edilmiştir. Hu & Bentler, (1999) ,90 üzerindeki bir değer kabul edilebilir bir uyum göstergesi olduğunu belirtmektedir. Elde edilen sonuçlara doğrultusunda 22 maddelik Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri'nin 4 faktörlü yapısının literatür bağlamında bir model olarak doğrulandığı ve modelin kabul edilebilir bir uyum gösterdiği ifade edilebilir.

Chi-Square=603.89, df=203, P-value=0.00000, RMSEA=0.094

F1: Pozisyon Alma ve Karar Verme F2: Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma F3: Rakiplerini Tanıma F4: Değişen Durumlarda Hareket Etme

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analiz Sonuçları

Şekil 1’ de Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) analizi sonucunda, 22 maddeli TBÖ’nin alt boyutları arasındaki kovaryans değerlerinin 0,56 ile 0,86 arasında değiştiği görülmektedir.

Şencan, (2005) ve Devellis, (2016) alt boyutlar arası korelasyonların hesaplanmasının yapı geçerliliğine kanıt sağlayacağını belirtmektedir. Bu doğrultuda envanterin alt boyutları arasındaki korelasyonları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2’te verilmiştir.

Tablo 2. Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Alt Boyutlar (n=225)		Pozisyon alma ve Karar Verme	Top Hareketleri Dair Bilgi Sahibi Olma	Rakiplerini Tanıma
Top Hareketleri Dair Bilgi Sahibi Olma	p	0,628**		
	r	0,000		
Rakiplerini Tanıma	p	0,700**	0,622**	
	r	0,000	0,000	
Değişen Durumlarda Hareket Etme	p	0,550**	0,467**	0,539**
	r	0,000	0,000	0,000

Tablo 2’te envanterin alt boyutları arasındaki korelasyon değerlerine göre; tüm alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,01$).

Envanterin Güvenirliği: Envanteri oluşturacak maddeleri ve Envanterin güvenilirliğini belirlemek amacıyla, madde toplam test korelasyonu ve Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. 4 alt boyut için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayıları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri Alt Boyutlarına İlişkin İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha (α)
Pozisyon Alma ve Karar Verme	0,88
Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma	0,82
Rakiplerini Tanıma	0,78
Değişen Durumlarda Hareket Etme	0,70
Envanterin Genel İç Tutarlılık Katsayısı	0,93

Tablo 3’te araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen güvenilirlik düzeyinin 0,70 olduğu (Tezbaşaran, 1996) dikkate alınır, alt boyutların iç tutarlılık kat sayılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri’nin Madde-Toplam Korelasyon Değerleri

Madde No	\bar{X}	Madde-Toplam Test Korelasyonu	Madde Silindiğinde Alpha
T1	4,55	0,665	0,920
T2	4,88	0,617	0,921
T3	4,79	0,596	0,921
T4	4,89	0,620	0,920
T5	4,88	0,611	0,921
T6	4,78	0,626	0,920
T7	4,66	0,561	0,922
T8	4,81	0,596	0,921
T9	4,58	0,666	0,919
T10	5,16	0,474	0,923
T11	5,22	0,680	0,920
T12	4,91	0,592	0,921
T13	5,10	0,646	0,920
T14	4,82	0,493	0,923
T15	4,71	0,679	0,919
T16	4,36	0,509	0,924
T17	4,80	0,596	0,921
T18	5,12	0,662	0,920
T19	4,79	0,470	0,923
T20	4,80	0,451	0,924
T21	5,04	0,429	0,924
T22	4,87	0,525	0,922

Tablo 4’da madde-toplam test korelasyon değerleri görülmektedir. Madde-toplam test korelasyonu değerleri 0,43 ile 0,68 arasında değişmektedir. Araştırmacılar madde-toplam korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin iyi derecede ayırt edicilik özelliğe sahip olduğunu belirtmektedir (Nunnally & Bernstein 1994; Büyüköztürk, 2014). Bu bulgular maddelerin faktörler ile ölçülmek istenen özelliği ölçtüğüne ilişkin kanıt olarak kullanılabilir.

Bununla birlikte toplam envanter puanlarına göre üst ve alt %27’lik grubun madde puan ortalamaları arasındaki farklar bağımsız gruplar t-testi aracılığıyla incelenmiş bu değerler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. %27 Alt-Üst Gruplar Arasındaki Farklılıklara Ait T-Testi Sonuçları

Maddeler	Alt $\bar{X} \pm Ss$	Üst $\bar{X} \pm Ss$	t
T1	3,70±0,830	5,23±0,563	11,844*
T2	4,20±1,054	5,48±0,537	8,402*
T3	4,13±0,999	5,40±0,643	8,256*
T4	4,10±1,053	5,68±0,469	10,641*
T5	4,28±0,940	5,52±0,624	8,464*
T6	4,08±0,787	5,57±0,533	12,087*
T7	3,55±0,999	5,45±0,565	12,825*
T8	4,18±0,854	5,42±0,530	9,508*
T9	3,60±1,077	5,47±0,536	12,023*
T10	4,63±0,938	5,70±0,646	7,254*
T11	4,58±1,109	5,88±0,324	8,715*
T12	4,20±1,232	5,52±0,596	7,450*
T13	4,42±1,030	5,77±0,500	9,135*
T14	4,20±1,038	5,42±0,561	7,985*
T15	3,85±0,936	5,43±0,593	11,073*
T16	3,60±1,182	5,20±1,038	7,879*
T17	4,20±1,086	5,58±0,671	8,392*
T18	3,60±1,062	5,47±0,454	9,162*
T19	4,13±1,065	5,18±0,701	6,379*
T20	4,07±0,989	5,22±0,715	7,297*
T21	4,53±1,065	5,53±0,623	6,276*
T22	4,17±1,011	5,30±0,720	7,071*

Degrees of Freedom = 118, *p<.001

Tablo 5’de Envanterin %27 alt ve üst gruplarının madde puan ortalamaları arasındaki farklara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde, t değerlerinin 6,27 ile 12,02 aralığında değişim gösterdiği ve bu değerlerin anlamlı düzeyde (df:108, p<0,01) olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde envanterde yer alan maddelerin her birinin, özellik kapsamında bireyler arası farklılıkları ortaya çıkarabildiği söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, Elferink-Gemser ve diğ., (2004) tarafından geliştirilen “Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri’nin” Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğinin yapılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Envanterin dil geçerliğini sağlamak üzere önce araştırmacılar tarafından daha sonra da akademik olarak İngilizce eğitim görmüş iki uzman, İngilizce bilen ve farklı milli takımlar seviyesinde antrenörlük yapan üç kişi olmak üzere toplam beş kişi tarafından incelenip Türkçeye çevrilmiştir. Dilsel eşdeğerlik sağlandıktan sonra son şekli verilen envanter formu üzerinde uygulama yapılmıştır.

Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri’nin faktör yapısı DFA ile sınanmıştır. Yapılan analiz sonucunda 22 madde ve dört faktörden oluşan envanterin model uyumunun, $\chi^2/sd(df=203)=2,97$, (Kline, 2015), RMSEA=0,094, (Kline, 2015; Steiger, 2000), RMR=0,64, (Kline, 2015), SRMR=0,73, (Kline, 2015), CFI=0,94, (Kline, 2015; Thompson, 2004), NFI=0,91, (Byrne, 2010), NNFI=0,93, (Harrington,

2009), IFI=0,94, (Hu & Bentler, 1999), yeterli düzeyde olduğu ve envanterin yapı geçerliğine sahip olduğu söylenebilir.

Bir envanterin yapı geçerliğine kanıt sağlamak için alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayılarının hesaplanması önerilmektedir (Şencan, 2005). Bu doğrultuda alt boyutlar arasında yapılan korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde, envanterin alt boyutları arasındaki korelasyon değerlerinin tüm alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Envanterin güvenilirliğini belirlemeye yönelik olarak Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayısı sonuçları incelendiğinde, bu değerlerin envanterin geneli ($\alpha=0,93$), Pozisyon Alma ve Karar Verme ($\alpha=,88$), Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma, ($\alpha=0,82$), Rakiplerini Tanıma ($\alpha=0,78$), Değişen Durumlarda Hareket Etme/Pozisyon Alma ($\alpha=0,70$) olarak belirlenmiştir. Envanterin geneli ve dört alt boyut için de elde edilen güvenilirlik katsayıları Alpar (2001) tarafından oldukça güvenilir olarak ifade edilen 0,60-0,80 değerleri arasında yer almaktadır.

Bununla birlikte yapılan madde-toplam korelasyonu sonucuna göre; t21 numaralı maddenin (0,43) ile en düşük, t11 numaralı maddenin de (0,68) ile en yüksek değere sahip olduğu tespit edilmiştir. Nitekim araştırmacılar, madde toplam korelasyonun 0,30 ve daha yüksek değere olan maddelerin iyi derecede ayırt edicilik özelliğine sahip olduğunu ifade etmektedir (Nunnally & Bernstein 1994; Büyüköztürk, 2014). Ayrıca Envanterin %27 alt ve üst gruplarının madde puan ortalamaları arasındaki farklara ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde envanterde yer alan maddelerin her birinin, özellik kapsamında bireyler arası farklılıkları ortaya çıkarabildiği söylenebilir.

Sonuç olarak çalışma kapsamında; Sporda Taktiksel Beceriler Envanteri'nin (22 madde) Türkçe formunun sporcuların kullandıkları taktiksel becerilerin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir biçimde kullanılabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Allard, F., Deakin, J., Parker, S., & Rodgers, W. (1993). Declarative knowledge in skilled motor performance: by product or constituent? *In Advances in Psychology*, 102, 95-107.
- Alpar, R. (2001). *Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bard, C., Fleury, M., & Goulet, C. (1994). Relationship between perceptual strategies and response adequacy in sport situations. *International Journal of Sport Psychology*, 25, 266-281.
- Bjurwill, C. (1993). Read and react: the football formula. *Perceptual and Motor Skills*, 76, 1383-1386.
- Brislin, RW. (1986). The Wording and Translation of Research Instruments. (WJ Lonner, JW Berry, eds.) *Field Methods in Educational Research*. 1st ed. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Byrne, B., M. (2010). Testing for the factorial validity of a theoretical construct. Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming. Routledge.
- Chamberlain, C. J., & Coelho, A. J. (1993). The perceptual side of action: Decision-making in sport. *In Advances in Psychology*, 102, 135-157.
- DeVellis, R, F. (2016). *Scale Development: Theory and Applications*. Sage Publications.
- Elferink-Gemser, M. T., Visscher, C., Richart, H., & Lemmink, K. A. P. M. (2004). Development of the tactical skills inventory for sports. *Perceptual and Motor Skills*, 99(3), 883-895.
- Elferink-Gemser, M., Visscher, C., Lemmink, K., & Mulder, T. (2004). Relation between multidimensional performance characteristics and level of performance in talented youth field hockey players. *Journal of Sports Sciences*, 22(11), 1053-1063.
- French, K. E., & Thomas, J. R. (1987). The relation of knowledge development to children's basketball performance. *Journal of Sport Psychology*, 9, 15-32.
- Grehaigine J.F. & Godbout P. (1995). Tactical knowledge in team sports from a constructivist and cognitive perspective. *Quest*, 47, 490-505.
- Hambleton, R.K. & Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: Myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices. *Journal of Applied Testing Technology*, 1(1), 1-13.

- Helsen, W. F., & Starkes, J. L. (1999). A multidimensional approach to skilled perception and performance in sport. *Applied Cognitive Psychology: The Official Journal of the Society for Applied Research in Memory and Cognition*, 13(1), 1-27.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory Factor Analysis*. Oxford University Press, New York.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Kline, RB. (2015). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Press, New York.
- McMorris, T., & Graydon, J. (1997). The effect of exercise on cognitive performance in soccer-specific tests. *Journal of Sports Sciences*, 15(5), 459-468.
- McPherson, S. L., & Thomas, J. R. (1989). Relation of knowledge and performance in boys' tennis: Age and expertise. *Journal of Experimental Child Psychology*, 48(2), 190-211.
- McPherson, S. L. (1994). The development of sport expertise: Mapping the tactical domain. *Quest*, 46(2), 223-240.
- Nougier, V., & Rossi, B. (1999). The development of expertise in the orienting of attention. *International Journal of Sport Psychology*, 30, 246-260.
- Nunnally, JC., & Bernstein, I. (1994). *Psychometric theory*. McGraw-Hill, New York.
- Starkes, J. L., & Deakin, J. (1984). Perception in sport: A cognitive approach to skilled performance. *Cognitive Sport Psychology*, 115-128.
- Starkes, F., L. (1987). Skill in field hockey: The nature of the cognitive advantage. *Journal of Sport Psychology*, 9, 146- 160.
- Steiger, JH. (2000). Point estimation, hypothesis testing, and interval estimation using the RMSEA: some comments and a reply to Hayduk and Glaser. *Structural Equation Modeling* 7(2):149-62.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tezbaşaran, A. (1996). *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and confirmatory factor analysis: Understanding concepts and applications*. American Psychological Association, Washington, DC.
- Williams, A., M., Davids, K., Burwitz, L., & Williams, J. G. (1993). Cognitive knowledge and soccer performance. *Perceptual and Motor Skills*, 76, 579-593.
- Williams, M., & Davids, K. (1995). Declarative knowledge in sport: a by-product of experience or a characteristic of expertise. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 17, 259-275.
- Williams, A. M., & Ford P. R. (2013). "Game intelligence": Anticipation and decision making. In A. M. Williams (Ed.), *Science and soccer III* (pp. 105-121). London, UK: Routledge.

SPORDA TAKTİKSEL BECERİLER ENVANTERİ – STBE

1- Çok Zayıf

3- Orta

5- Çok İyi

2- Zayıf

4- İyi

6- Mükemmel

Pozisyon Alma ve Karar Verme – Yöntemsel Bilgi/Procedural Atak/Hücum							
1.	Maç sırasında gidişata dair aldığım kararlar genellikle doğrudur.	1	2	3	4	5	6
2.	Maç sırasında değişen durumlara nasıl uyum sağlanması gerektiğini bilirim.	1	2	3	4	5	6
3.	Maç sırasında aldığım pozisyonlar genellikle,	1	2	3	4	5	6
4.	Takım olarak topa sahip olduğunda oyun görüşüm,	1	2	3	4	5	6
5.	Maç sırasında gelişebilecek pozisyonlara ilişkin öngörüm,	1	2	3	4	5	6
6.	Doğru zamanda doğru karar verme noktasında,	1	2	3	4	5	6
7.	Antrenörüme göre oyun anlayışım,	1	2	3	4	5	6
8.	Maç sırasında değişen durumlarda pozisyon tercihim,	1	2	3	4	5	6
9.	Antrenörüme göre doğru pozisyon alma tercihim,	1	2	3	4	5	6
Top Hareketlerine Dair Bilgi Sahibi Olma – Bildirime Dayalı Bilgi/Declarative Knowledge Atak/Hücum							
10.	Takım arkadaşına ne zaman pas verip vermeyeceğimi bilirim.	1	2	3	4	5	6

11.	Takım olarak topa sahip olduğumuzda ne yapacağımı bilirim.	1	2	3	4	5	6
12.	Maç sırasında, yapmakta olduğum hareketin ardından bir sonraki harekette ne yapacağımı bilirim.	1	2	3	4	5	6
13.	Topa sahipsem, kime pas vereceğimi bilirim.	1	2	3	4	5	6
Rakiplerini Tanıma – Bildirime Dayalı Bilgi/Declarative Knowledge Defans/Savunma							
14.	Rakibin oyununa dair öngörüm,	1	2	3	4	5	6
15.	Rakibin nasıl oynadığını/oyun tarzını çok çabuk anlarım.	1	2	3	4	5	6
16.	Rakiplerimi görmediğim pozisyonlarda nereye gideceklerini bilirim.	1	2	3	4	5	6
17.	Takım arkadaşlarımı görmediğim pozisyonlarda nereye gideceklerini bilirim.	1	2	3	4	5	6
18.	Top rakibe geçtiğinde, ne yapacağımı bilirim.	1	2	3	4	5	6
Değişen Durumlarda Hareket Etme – Yöntemsel Bilgi/Procedural Defans/Savunma							
19.	Top rakipteyken topu rakipten kazanma becerim,	1	2	3	4	5	6
20.	Top rakibe gelmeden topu engelleme becerim,	1	2	3	4	5	6
21.	Maç sırasında topu kaybettiğimiz durumlarda hemen defans rolüme geçerim.	1	2	3	4	5	6
22.	Topu kazandığımız anda değişikliklere/gelişen pozisyonlara hemen tepki gösteririm.	1	2	3	4	5	6

CITATION OF THIS ARTICLE

Yarayan, Y.E., Esentürk, O.K., & İlhan, E.L. (2019). The Sport Tactical Skills Inventory (TACSIS) Turkish Adaptation Study. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 129–137. DOI: 10.18826/useeabd.556432

The Effect of Narcissism and Neuroticism on Physical Education and Sports Teacher Candidates of Real and Self-Estimated Exam Grades

Nihal DAL¹

Abstract

Aim: The present study aimed to investigate the joint effect of narcissism and neuroticism on physical education teacher candidates' real and self-estimated exam grades.

Methods: The sample included 60 (20 female) first-year physical education teacher candidates. Before the educational psychology visa exam, participants completed measures of narcissism and neuroticism. Immediately after the exam, participants reported their expected exam grades.

Results: Results of the correlation analysis indicated that narcissism was positively and significantly associated with the deviation of the self-estimated exam grade from the real exam grade, which means that narcissistic individuals may tend to overestimate their exam grades. Regression analyses also confirmed that narcissism is a significant predictor of the deviation of the self-estimated exam grade from the real exam grade. A two-way analysis of variance further demonstrated that narcissistic individuals self-estimated exam grades showed a higher deviation from the real exam grades than their non-narcissistic counterparts.

Conclusion: Narcissistic individuals may have a predisposition to overestimate their exam grades.

Keywords

Narcissism,
Neuroticism,
Exam grade,

Article Info

Received: 16.07.2019

Accepted: 29.08.2019

Online Published: 17.09.2019

DOI:10.18826/useeabd.592614

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarında Narsisizm ve Nörotisizmin Gerçek ve Tahmin Edilen Ders Notuna Etkisi

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı, beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarında narsisizm ve duygusal tutarsızlığın gerçek ve tahmin edilen sınav notuna etkisini incelemektir.

Metod: Araştırmaya 20si kadın toplam 60 beden eğitimi öğretmeni adayı katılmıştır. Katılımcılar eğitim psikolojisi vize sınavı öncesinde narsisizm ve nörotisizm ölçümlerini tamamlamışlardır. Katılımcılar sınavdan hemen sonra bekledikleri notu da rapor etmişlerdir.

Bulgular: Korelasyon analizi sonuçları narsisizmin tahmin edilen notun gerçek nattan sapma miktarı ile pozitif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar narsistlerin bekledikleri notu abartma eğiliminde olduklarına işaret etmiştir. Regresyon analizi sonuçları da narsisizmin beklenen notun gerçek nattan sapma miktarını anlamlı olarak öngörebildiğini göstermiştir. İki yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, yüksek narsisizme sahip bireylerin tahmin ettikleri sınav notunun gerçek nattan daha büyük bir sapma gösterdiği saptanmıştır.

Sonuçlar: Narsistler sınavdan bekledikleri notu abartmaya eğilimli olabilir.

Anahtar Kelimeler

Narsisizm,
Nörotisizm,
Sınav notu,

Article Info

Received: 16.07.2019

Accepted: 29.08.2019

Online Published: 17.09.2019

DOI:10.18826/useeabd.592614

INTRODUCTION

Personality traits, especially within the Big Five model have consistently been recognized as the robust predictors of academic success at school (Ridgell & Lounsbury, 2004; Tok & Morali, 2009). These studies provided evidence to suggest that among the Big Five personality traits such as conscientiousness, openness to experience, and neuroticism may have the potential to explain variation in academic success which conceptualized by grade point average (GPA). In addition to academic success based on GPA, personality traits have also been found to have predictive power in relation to the success of the academic examination.

Although there is a considerable relationship between GPA performance and personality traits, researchers paid less attention, whether narrower or lower-level personality traits in addition to supertraits may be associated with overall academic success specifically with academic examination. Further, previous studies focused mainly on theoretical based academic fields such as science, literature, and business, and ignored students' academic success requiring both practical and theoretical skills such as physical education and sports. Therefore, there is a clear need to understand whether a narrower personality trait (e.g., narcissism) and together with the super trait neuroticism may be associated with success in a particular academic examination. Further, it is not clear whether students' expected academic success immediately after an academic examination is associated with specific psychological qualities or not.

¹Corresponding Author: Faculty of Sports Science, Manisa Celal Bayar University, Manisa/Turkey. nihal_arc@yahoo.com ORCID ID: 0000-0003-1457-8383

Before presenting a theoretical background to assume a link between narcissism and success in an academic examination, it is of importance to make a distinction between non-clinical and clinical narcissism. In this respect, clinical narcissism, which is defined as “a pervasive pattern of grandiosity, need for admiration, and a lack of empathy” (American Psychiatric Association, 2000, p. 714). On the other hand, “sub-clinical narcissism is viewed as a personality trait that every healthy individual may have at varying degrees” (American Psychiatric Association, 2000, p. 714).

The present study focuses on sub-clinical or normal narcissism as a personality trait that every healthy individual may have at a varying level. The main reason for the selection of narcissism as a possible antecedent of both actual and expected academic examination success is the increase of narcissism among college students and narcissist students’ sense of entitlement and inflated expectations. Scientific evidence suggests that sub-clinical narcissist may have a hugely positive or inflated sense of self (American Psychiatric Association, 2000; Millon, & Davis, 1996). Narcissist also considers themselves as superior to others (Gabriel, Critelli, & Ee, 1994). Despite the narcissist relatively high self-confidence and their belief that they are better performers than others, the scientific literature does not provide secure and consistent evidence for a positive association between narcissism and performance (Gabriel, Critelli & Ee, 1994; John & Robins, 1994). Hence, it seems that narcissistic personality trait may not be associated with success in a particular academic examination, mainly due to the narcissists’ predisposition to an inflated expectation of success from an academic examination. On the contrary, narcissistic personality trait may be linked with a higher level of self-estimated success in a particular academic examination because of their tendency to inflate their abilities. Previously, Greenberger, Lessard, Chen, & Farruggia 2008 who found that narcissist students believe that their professor should lend them his/her course notes if they ask for them provided evidence for this argument.

Another personality trait that can be antecedent of the success in a particular academic examination is neuroticism that is an individual’s emotional stability and tendency to experience negative emotions (Miller & Campbell, 2008). As the neuroticism includes features such as a lower level of confidence, a higher level of arousal and a predisposition to anxiety and stress (Barlow, Woodman, Gorgulu, & Voyzey, 2016; Somer, Korkmaz & Tatar, 2004), neuroticism may have a potential to make a negative impact on success in a particular academic examination. Moreover, due to the high neuroticism students’ lower level of self-confidence; neurotic students possibly underestimate their level of success immediately after an academic examination.

The present study sought to explore whether narcissism and neuroticism may have the ability to predict success in a particular examination in physical education teacher candidates. In the light of research results cited above, as well as anecdotal evidence, it was hypothesized that narcissism should not be associated with success in an academic examination. However, narcissism should be related to a higher level of self-estimated examination grade. Neuroticism should be negatively correlated to success in academic examination, but unrelated to self-estimated examination grade.

METHOD

Participants

The sample consisted of 60 (20 female,) physical education and sports teacher candidates, ranging in age from 18 to 22, ($M_{age}= 21.4$; $SD= 2.7$) The local ethics committee approved the study protocol. Participants provided informed consent approved by the local ethics committee (20.478.486). All procedure was executed following the latest version of the Helsinki Declaration.

Materials

The Narcissistic Personality Inventory (NPI-16): In order to measure narcissistic personality trait, The Narcissistic Personality Inventory (NPI-16) developed by Raskin & Terry (1988) and adapted into Turkish by Atay (2009) was employed. The NPI has 16 items, and each item includes a narcissistic statement and a non-narcissistic statement in a forced-choice format. NPI-16 scores can range from 0 to 16.

Neuroticism In order to assess neuroticism, the short form of the Five-Factor Personality Inventory (FFPI) developed by Tatar (2005) was employed. The FFPI is an 85-item personality inventory designed to evaluate the five personality traits of neuroticism, extraversion, and openness to experience, agreeableness, and conscientiousness. Item responses are made using a 5-point Likert format. In this

study, only the neuroticism subscale of the FFPI was used to determine participants' level of emotional stability.

Procedure: The author personally invited individuals to take part in the study. Participants first responded NPI-16 and the short form of FFPI before Educational Psychology mid-term. After the mid-term exam, participants were contacted in person and asked to estimate their exam grade. Lastly, participants' psychometric data obtained immediately before the Educational Psychology mid-term exam then matched self-estimated and real exam grades.

Statistical analysis

Shapiro-Wilk tests for normality indicated that parameters were normally distributed. In order to analyze the obtained data set, Pearson correlation coefficients were calculated among academic self-efficacy, pre-exam anxiety, real grade, and self-estimated grade. Afterward, regression analysis was conducted to test whether the regression model consisting of narcissism and neuroticism may have the ability to predict the deviation of the self-estimated exam grades from the real exam grades. In order to determine the deviation of the self-estimated exam grades from the real exam grades, participants' real exam grades were divided by estimated exam grades and multiplied by 100. In this way, the deviation of self-expected exam grade from real grade was expressed in percentages. Then, a two-way analysis of variance (ANOVA) was conducted to examine whether the deviation of self-estimated exam grade from the real exam grade differed as a function of narcissism and neuroticism together or not. In this analysis, the percentage change of exam grade was entered to the model as the dependent variables. The independent variables were high-and-low-narcissism with low- and high-neuroticism. Based on a median split of the narcissism (median = 6) and neuroticism (median = 2.6) scores, the sample was grouped as high-and low-narcissism and low- and high- neuroticism groups (for a review see Woodman, Roberts, Hardy, Callow, & Rogers, 2011).

RESULTS

Table 1. The relationship among narcissism, neuroticism, real grade, and exam grade

Variable names	Mean± SD	1	2	3	4
1 Narcissism	6.5±2.8	-			
2 Neuroticism	2.7±0.06	-0.28*	-		
3 Real Grade	49.9±15.6	-0.20	-0.20	-	
4 Expected Grade	62.5±13.3	0.15	-0.21	-0.40**	-
5 Exam grade chance	12.6±15.9	0.32**	0.02	-0.64**	-0.43**

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

As illustrated in Table 1, the Pearson correlation coefficient indicated a positive and significant correlation narcissism and exam grade change (deviation of self-expected exam grades), which means that as the narcissism scores increase, the deviation of self-expected grades increases too. On the other hand, both narcissism and neuroticism were unrelated to real and self-expected exam grades. Similarly, neuroticism was not related to exam grade change.

Table 2. The predictive power of the narcissism, neuroticism.

Independents	B	Beta	t	R	R ² _{adj}
Constant	-10.30		-0.929		
Narcissism	2.02	0.368	2.876*	0.355	0.10
Neuroticism	3.59	0.143	1.120		

* $p < 0.05$

Based on the significant relationship between narcissism and exam grade change, linear regression analysis with the enter method was conducted to determine whether the regression model consisting of narcissism and neuroticism may have account for the deviation of self-expected exam grades from the real grades. As shown in Table 2, results demonstrated that the model was able to explain a significant amount of variation in the deviation of self-estimated exam grades from real exam grades.

In the last stage of the statistical analysis, a two-way analysis of variance was carried out to explore whether the deviation of self-estimated exam grade from the real grade may differ as a result of narcissism and neuroticism. Results indicated the significant main effect for narcissism [$F_{(1,57)}=10.35$, $p=0.002$, $\eta^2=0.15$, $\omega^2=0.88$]. In this respect, while high-narcissism individuals self-estimated exam

grades deviated from the real grades 17.01 %, low-narcissistic individuals' self-estimated exam grades deviated from the real grades only 4.87%. On the contrary, there was no main effect for neuroticism [$F_{(1,57)}=0.100, p=0.752, \eta^2=0.002, \omega^2=0.06$]. However, narcissism x neuroticism interaction effect was significant [$F_{(1,57)}=8.41, p=0.005, \eta^2=0.13, \omega^2=0.81$].

DISCUSSION

The present study aimed to examine the effect of narcissism and neuroticism on physical education and sports teacher candidates' real and self-estimated exam grades. Results showed that narcissistic individuals estimated their exam grades approximately 17% higher than their real exam grades. Further, narcissistic personality was unrelated to real exam grades, which means that narcissism cannot be a predictor of success in an academic examination. On the other hand, non-narcissistic individuals were able to estimate their exam grades more accurately and realistically. Hence, their self-estimated exam grades deviated from the real exam grades only 4%. This result provided support for the hypothesis that narcissism is associated with inflated self-estimated exam grade or academic success.

However, the data did not support the hypothesis regarding the relationship between neuroticism and real and self-estimated academic success. Neuroticism was unrelated to both real and self-estimated exam grades. Despite the lack of relationship between neuroticism and both exam grades, results of the two-way analysis variance demonstrated that interacting with narcissism; neuroticism may predict the deviation of self-estimated exam grades from the real grades.

The most exciting result of the present study, which reveals a lack of association between narcissism and performance provided support for previous studies investigating the same topic in different domains. For example, Gabriel et al. (1994) found no relationship between narcissism and performance in an intelligence test. Moreover, similar to the present results, Gabriel et al. demonstrated that narcissistic individuals might tend to overestimate their intelligence. Woodman et al. (2011) also provided strong support for the lack of association between narcissism and performance. Woodman et al.) further showed that the link between narcissism and performance might be depending on situational factors such as identifiability. The defining features of narcissism may provide a theoretical explanation for the question of why narcissistic individuals overestimate their own exam grades. In this respect, narcissistic individuals see themselves as special and unique individuals, having extraordinary abilities. Narcissistic individuals probably try to maintain a positive view of self by exaggerating their level of accomplishment (Gabriel et al.).

Despite the theoretical reasons to assume that neuroticism might be a debilitating factor for the success in an academic examination; data did not support this argument. Previous research investigating this association produced conflicting results. For example, Tok and Morali (2009) did not find a relationship between neuroticism and overall academic success. On the other hand, Chamorro-Premuzic and Furnham (2003) found neuroticism to be slightly associated with exam grades. Although neuroticism was not associated with both real and self-estimated exam grades, neuroticism interacted with narcissism in predicting the deviation of the self-estimated exam grades from the real grades. Hence, these results provided preliminary support for the argument that in future studies, researchers may wish to take into account personality super factors for a better understanding of the influence of narcissism on academic success parameters.

CONCLUSION

The present study, together with previous studies cited above-provided evidence that both narcissism and neuroticism may not be a consistent predictor of the success in an academic examination. However, it seems that narcissistic individuals may be prone to overestimate their academic capabilities. Thus, narcissism may give rise to an unrealistic evaluation of individuals' own academic success in a particular examination.

PRACTICAL APPLICATION

These results may have some implications, especially for educational managers and as well as teachers. First, managers should be aware that narcissistic students may be prone to overestimate their academic success, which can give rise to essential conflicts between students and teachers. To avoid probable conflicts between teachers and students who are predisposed to overestimate their academic success, exams can be designed carefully and objectively.

REFERENCES

- American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (4th ed., text revision)*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Atay, S. (2009). NARSİST Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye Standardizasyonu. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1–16.
- Barlow, M., Woodman, T. Gorgulu, R. & Voyzey, R. (2016). Ironic effects of performance are worse for neurotics. *Psychology of Sport and Exercise*, 24, 27-37, doi:10.1016/j.psychsport.2015.12.005.
- Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A. (2003). Personality Traits and Academic Examination Performance. *European Journal of Personality*, 17(3), 237–250. <https://doi.org/10.1002/per.473>
- Gabriel, M. T., Critelli, J. W., & Ee, J. S. (1994). Narcissistic illusions in self-evaluations of intelligence and attractiveness. *Journal of Personality*, 62, 143–155.
- Greenberger, E., Lessard, J., Chen, C., & Farruggia, S. P. (2008). Self-entitled college students: Contributions of personality, parenting, and motivational factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 37, 1193–1204.
- John, O. P., & Robins, R. W. (1994). Accuracy and bias in self-perception: Individual differences in self-enhancement and the role of narcissism. *Journal of Personality & Social Psychology*, 66, 206–219.
- Miller, J. D., & Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*. *Journal of Personality*, 76(3), 449–476.
- Millon, T., & Davis, R. O. (1996). *Disorders of personality: DSM-IV and beyond (2nd ed.)*. (John Wiley & Sons., Ed.). Oxford, England.
- Raskin, R. N., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality & Social Psychology*, 54, 890–902.
- Ridgell, S. D., & Lounsbury, J. W. (2004). Predicting academic success: General intelligence, "Big Five" personality traits, and work drive. *College Student Journal*, 38(4), 607–619.
- Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2004). *Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2004). Five-factor personality model from theory to application and five-factor personality inventory. Bornova/Izmir: Ege University Press. Five-factor personality model from theory to application and five-factor personality inventory.*
- Tatar A. (2005). *Çok Boyutlu Kişilik Envanteri'nin Madde-Cevap Kurarmna Gore Kisa Formunun Geliştirilmesi ve Psikometrik özelliklerinin incelenmesi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Tok, S., & Morali, S. L. (2009). Trait Emotional Intelligence, The Big Five Personality Dimensions And Academic Success In Physical Education Teacher Candidates. *Social Behavior and Personality*, 37(7), 921–932. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.2224/sbp.2009.37.7.921>
- Woodman, T., Roberts, R., Hardy, L., Callow, N., & Rogers, C. H. (2011). There Is an “I” in TEAM: Narcissism and Social Loafing. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 82(2), 285–290. <https://doi.org/10.1080/02701367.2011.10599756>

CITATION OF THIS ARTICLE

Dal, N. (2019) The Effect of Narcissism and Neuroticism on Physical Education and Sports Teacher Candidates of Real and Self-Estimated Exam Grades. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 138–142. DOI: 10.18826/useeabd.592614

Futbol Taraftarlarının Takım İmajı, Takım Sadakati ve Takımla Özdeşleşme Düzeylerinin Belirlenmesi

Ercan POLAT¹, Uğur SÖNMEZOĞLU², Kadir YILDIZ³, Dilşad ÇOKNAZ⁴

Öz

Amaç: Bu araştırmada, futbol taraftarlarının takım imajı, takım sadakati ve takımla özdeşleşme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: İlişkisel tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmanın araştırma grubunu uygun örnekleme yöntemi kullanılarak bir üniversitenin değişik fakülte ve yüksekokullarında eğitim-öğretim gören, yaşları 17-40 arasında değişen (20.93 ± 2.17) 207 kadın ve 79 erkek olmak üzere toplam 286 futbol taraftarı öğrenci oluşturmuştur. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Dört bölümden oluşan anketin içeriğinde Kişisel bilgi formu, Takım Sadakati Ölçeği, Takım İmajı Ölçeği ve Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği yer almaktadır. Tanımlayıcı istatistiklerin yanında ilişki karşılaştırmaları için Pearson Korelasyon analizi, ikili karşılaştırmalar için bağımsız örneklemler t testi ve çoklu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Cinsiyete göre davranışsal sadakat, tutumsal sadakat, takım özdeşleşme alt boyutlarında erkekler lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Beşiktaş taraftarlarının Galatasaray ve Fenerbahçe taraftarlarından takım imajı algılarının daha anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Stadyuma giderek müsabakaları seyreden taraftarın hiç seyretmeyenlerden davranışsal sadakat, tutumsal sadakat, takım özdeşleşme ve takım imajı algıları daha yüksektir. Futbol için yapılan harcama miktarı ile davranışsal sadakat, tutumsal sadakat ve takım özdeşleşme alt boyutları arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur. Yıllık maça gitme sayısı ile davranışsal sadakat, tutumsal sadakat ve takım özdeşleşme alt boyutları arasında anlamlı pozitif korelasyon belirlenmiştir. Bunun yanı sıra tutumsal sadakat, davranışsal sadakat, takım özdeşleşme ve takım imajı değişkenleri arasında pozitif yönlü, anlamlı, orta ve yüksek düzey korelasyonların olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Sonuç olarak cinsiyet, stadyuma gitme, futbol için yapılan harcama, maça gitme sıklığı gibi değişkenlerin takım özdeşleşme, sadakat ve imaj seviyelerinde önemli bir etken oldukları, bunun yanısıra bu değişkenlerinde birbirleri üzerinde olumlu yönlü etkiler yarattığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Taraftar,
İmaj,
Sadakat,
Özdeşleşme,

Yayın Bilgisi

Gönderi Tarihi: 16.07.2019

Kabul Tarihi: 03.09.2019

Online Yayın Tarihi: 17.09.2019

DOI:10.18826/useeabd.592699

Determination of the Levels of Team Image, Team Loyalty and Team Identification of Sports Fans

Abstract

Aim: This study aims to investigate the team image, team loyalty and identification levels of football fans.

Methods: Within the framework of the relational screening model, the population of the study chosen by convenience sampling comprises of university students who are the fans of one of the three major soccer teams of Turkey. The sample of the study includes 207 women and 79 men as a total of 286 football supporters between the ages of 17 and 40 (20.93 ± 2.17) studying at the different faculties and high schools of a university. In this study, survey was used as data collection tool. It includes personal information form, team loyalty scale, team image scale and Identification scale of Sport Fans. Pearson Correlation Analysis was used for relationship comparisons, independent sample t-test was used for binary comparisons and one-way variance analysis for multiple comparisons was used as well as descriptive statistics.

Results: When gender is taken into account, behavioral loyalty, attitudinal loyalty, sub dimensions of team identification were found to be significant in favour of men. The team image perception of Besiktas supporters is found significantly higher than Galatasaray and Fenerbahce supporters' perception. Behavioral loyalty, attitude loyalty, team identification, and team image perceptions of supporters who watch the matches in the stadium are higher than in those who never watch. It was found that there is a significant positive correlation between the amount of spending money for football and behavioral loyalty, attitudinal loyalty and sub

Keywords

Fan,
Image,
Loyalty,
Identification,

Article Info

Received: 16.07.2019

Accepted: 03.09.2019

Online Published: 17.09.2019

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules "Criteria for Authorship" is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, final approval of the version to be published paper; **3. Author:** Statistical analysis, interpretation of the data and final approval of the version to be published paper; **4. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, final approval of the version to be published paper.

¹School of Physical Education and Sport, Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde/Turkey ercihanpolat@hotmail.com 0000-0002-4892-2616

²Faculty of Sports Sciences, Pamukkale University, Denizli/Turkey. ugur_81@hotmail.com 0000-0002-6313-1329

³Corresponding Author: Faculty of Sports Sciences, Manisa Celal Bayar University, Manisa/Turkey. kadiryildiz80@hotmail.com 0000-0003-3347-0319

⁴Faculty of Sports Sciences, Abant İzzet Baysal University, Manisa/Turkey. dilhak@yahoo.com 0000-0002-7392-3880

dimensions of team identification. There is a significant positive correlation between the frequency of attending matches annually and behavioral loyalty, attitudinal loyalty, and sub dimensions of team identification. In addition to these, a meaningful positive high and medium correlation was found between behavioral loyalty, attitudinal loyalty, team identification and team image perception.

Conclusion: Finally, it can be concluded that the variables which are gender, watching the matches in the stadium, spending money for football and the frequency of attending the matches have a significant effect on the level of team identification, team loyalty and team image as well as affecting each other positively.

DOI:10.18826/usecabd.592699

GİRİŞ

Spor takımı markaları, taraftarlara fayda sağlama, onları tatmin etme, güven verme ve sadık taraftarlara sahip olma, kaynaklarını doğru kullanma ve yeni gelir kaynakları yaratma yetenekleri ölçüsünde başarılı olmaktadır (Yıldız, Ay ve Özbek, 2012). Spor kulüplerinin; gelirlerini arttırmak ve ürün yaşam eğrilerinde yüksek kâr elde ettikleri olgunluk dönemlerini daha uzun yaşayabilmeleri için, taraftarlarının sadık birer taraftar kitlesi haline getirmelerinin önemi büyüktür (Yücel ve Gülter, 2015). Seyirciler kendilerini yakın hissettikleri, sevdikleri ve sadakat duydukları takımların hayranları olma eğilimindedir (Bozyiğit ve Doğan, 2018).

Marka sadakati; davranışsal ve tutumsal olarak ikiye ayrılmaktadır: Davranışsal sadakat, “ölçütleri belirli bir zamanda gözlemlenen satın alma davranışları” olarak tanımlanmaktadır (Huang ve Zhang, 2008, s.103). Giray (2008) spor örgütleri bağlamında davranışsal sadakat değişkeninin “kulüp ürünlerine yönelik davranışsal sadakat”, “medya yoluyla kulübe yönelik davranışsal sadakat” ve “kulübün diğer spor branşlarına yönelik davranışsal sadakat” olarak üç farklı boyutunun olduğunu belirtmektedir. Taraftar bağlılığının tutum boyutu ise taraftarın bir takıma olan psikolojik bağlılığı ile temsil edilmektedir. Bağlılık tipik olarak bir markaya duygusal veya psikolojik bağlanma olarak tanımlanmaktadır (Beatty, Homer ve Kahle, 1988).

Bir taraftarın bir kulübün niteliklerine ve yararlarına ilişkin algıladığı imaj, sadık bir taraftar davranışı yaratmada önemli bir rol oynamaktadır (Bauer, Stokburger-Sauer ve Exler, 2008). Bu bağlamda spor kulüplerinin işleyiş ve faaliyetleriyle taraftarlarının zihinlerinde oluşturdukları olumlu ya da olumsuz algı ve değerlendirmelerin spor kulüpleri tarafından iyi anlaşılması ve yönetilmesi gerekmektedir. Bu süreçte taraftarlar takımlarının kent, din, ulus veya diğer sosyal kategorileri temsil ettiklerini düşünerek özdeşleşmektedir. Bu özdeşleşme sonucu taraftar olarak oyuncuların ve kulübün performansının dolayısıyla maçların sonucunu etkilediklerine inanmakta ve kendilerini kulübün bir parçası olarak görmektedirler (Demirel, Karahan-Güven ve Ünlü, 2007).

Takımla özdeşleşme sürekli bir durumdur ve sezonlar arasında farklılık göstermemektedir (Enginkaya, 2014). Wann ve Branscombe (1993) “takımla özdeşleşme” kavramını bir kişinin tuttuğu takımla psikolojik bağı olarak tanımlamaktadır. Jung (2012) yüksek düzeyde takımla özdeşleşmiş taraftarların genellikle takımlarını kendilerinin bir yansıması olarak gördükleri için duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkilerinin düşük özdeşleşme düzeyine sahip olan taraftarlara göre daha farklı olduğunu ifade etmektedir.

Bu doğrultuda spor kulüpleri taraftarlarının ilgisini olumlu yönde çekebilecek stratejiler oluşturarak, takım sadakati ve takımla özdeşleşme düzeylerini güçlendirmeleri gerektiği söylenebilir. Örneğin takım özdeşleşmeleri yüksek olan taraflar stadyumlara gelecek ve takımlarıyla ilgili ürünleri satın almak için para harcayacaklardır (Oliver ve Bearden, 1983). Yani taraftarların özdeşleşme düzeylerinin ve takıma olan sadakatlerinin taraftarı oldukları spor kulübünün etkinliklerine katılma isteklerini etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu bilinmektedir (Aycan, Polat ve Uçan, 2009; Wakefield ve Sloan, 1995). Ayrıca Sağiroğlu (2014, s. 187) ise takdir, saygınlık, övülmek, değer verilmek dolaylı olarak da sadakat, duygusal bağ oluşturmak gibi tutumların imaj kavramının olumlu bileşenleri olarak değerlendirilmektedir. Bauer, Stokburger-Sauer ve Exler (2008) de taraftarların özdeşleşme düzeylerinin marka imajı algısı üzerinde olumlu yönde etkili olduğunu belirtmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda alana yönelik bu tip çalışmaların gerçekleştirilmesi konun daha detaylı anlaşılacak, etkili pazarlama kararlarının alınmasına yardımcı olacaktır. Bu sebeple bu çalışmada futbol taraftarlarının takım imajı, takım sadakati ve takımla özdeşleşme düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Spor seyircilerinin tuttıkları spor kulübü üzerindeki takım imajı ve takım sadakatine ilişkin yapılan bu araştırma betimsel ve ilişkisel tarama yöntemiyle tasarlanmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırma grubu seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme (kolay ulaşılabilir) yöntemi kullanılarak bir üniversitenin değişik fakülte ve yükseköğretimde eğitim-öğretim gören, yaşları 17-40 arasında değişen (20.93 ± 2.17) 207 kadın ve 79 erkek olmak üzere toplam 286 futbol taraftarı öğrenci oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Dört bölümden oluşan anketin birinci bölümünde Katılımcı onam formu ve Kişisel bilgi formu, ikinci bölümünde Jung (2012) tarafından modifiye edilen araştırmacılar tarafından Türkçe'ye uyarlanan Takım Sadakati Ölçeği, üçüncü bölümde Jung tarafından modifiye edilen ve Sönmezoğlu, Çoknaz ve Polat (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Takım İmajı Ölçeği ve dördüncü bölümde Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilen Günay ve Tiryaki (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği yer almaktadır.

Takım Sadakati Ölçeği: Taraftarların takımlarına yönelik sadakat seviyesini ölçmek amacıyla Jung (2012) tarafından modifiye edilen ve araştırmacılar tarafından Türkçeye uyarlanan ölçme aracı kullanılmıştır. Ölçek 7'li likert tipi bir yapıya sahiptir. Toplam 10 madde olan ölçüm aracı davranışsal ve tutumsal marka sadakati olmak üzere 2 alt boyuttan oluşmaktadır. İki boyut birleştirilerek takım sadakati toplam olarak da ölçülebilmektedir. Jung, ölçeğin davranışsal sadakat boyutunu Iwasaki ve Havitz (2004), tutumsal sadakat boyutunu ise Gladden ve Funk (2001) çalışmasından uyarlamıştır. Ölçeğin çeviri aşamasında standart işlem yolu takip edilerek çeviri-geri çeviri yapılmıştır. İlk aşamada ölçekler üçü İngilizce alanında uzman, üçü de İngilizce düzeyi yüksek spor yönetimi akademisyenleri tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen çeviriler araştırmacılar tarafından tek tek incelenmiş, dil ve anlam yönünden karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve benzer maddeler belirlenerek ölçek Türkçe olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan Türkçe ölçeğin tekrar İngilizceye çevirileri, ölçeğin orijinal halini daha önce hiç görmemiş, doktora dereceli İngilizceye hakim ikisi spor yönetimi alanında, biri yabancı dil alanında akademisyen ve üçü de İngilizce alanında uzman kişiler tarafından yapılmıştır. Elde edilen İngilizce ölçek ile orijinal İngilizce ölçek karşılaştırılmış ve maddelerde anlam kayması olup olmadığı kontrol edilmiştir. En son aşamada bir İngilizce dili ve bir Türk Dili uzmanından yardım alınmıştır. Yapılan düzenlemenin ardından ölçeklere son hali verilmiştir. Sonrasında 286 kişilik grupta yapı geçerliliği ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir (Tablo 1-3).

Takım İmajı Ölçeği: Taraftarların takımlarına yönelik imaj algılarını ölçmek amacıyla Jung (2012) tarafından modifiye edilen Sönmezoğlu ve dig., (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçme aracı 7'li likert tipi bir yapıya sahiptir. Ölçme aracı 5 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan bazı ifadeler; "...kulüp her zaman taraftarını memnun etmek için gayret eder", "...çok iyi yönetiliyor", "...toplumsal hizmetlerde faaldir" vb. şeklindedir. Alınan puan oranı arttıkça özdeşleşme seviyesi de artmaktadır. Bu araştırma verileri için güvenilirlik katsayısı 0.89 bulunmuştur.

Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği: Taraftarların takımlarıyla özdeşleşme seviyesini ölçmek amacıyla Wann ve Branscombe (1993) tarafından geliştirilen Günay ve Tiryaki (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçme aracı 8'li Likert tipinde 7 maddeli ve tek boyutlu bir yapıya sahiptir. Ölçekte yer alan bazı ifadeler; "Tuttuğunuz takımın kazanması sizin için ne kadar önemlidir?", "Kendinizi tuttuğunuz takımın ne kadar güçlü bir taraftarı olarak görürsünüz?", "Sezon boyunca, tuttuğunuz takımı maça giderek ya da televizyondan, radyodan, televizyon haberlerinden ya da gazeteden herhangi biri aracılığıyla ne kadar yakından izlersiniz?" vb. şeklindedir. Alınan puan oranı arttıkça özdeşleşme seviyesi de artmaktadır. Eldeki verilerle yapılan güvenilirlik analizi sonucunda güvenilirlik katsayısı 0.92 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. İlk olarak bazı tanımlayıcı istatistikler (ortalama, standart sapma, yüzde, frekans dağılımı) yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin yanında ilişki

karşılaştırmaları için Pearson Korelasyon Analizi, ikili karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testi ve çoklu karşılaştırmalar için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Ayrıca takım sadakati ölçeği geçerlik ve güvenilirlik analizi için doğrulayıcı faktör analizi (lisrell ile), düzeltilmiş madde toplam korelasyonu, alt-üst %27'lik t testi farkları, Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu ve Cronbach's alfa testleri uygulanmıştır.

BULGULAR

Takım sadakati ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizleri: Ölçeğin ilk beş maddesi davranışsal takım sadakatini ölçerken diğer beş maddesi ise tutumsal sadakatle ilgilidir. Mevcut bir yapının olması sebebiyle bu modele doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. İki aşamada gerçekleştirilen analizin ilk aşamasında ortaya çıkan sonuçlar incelenmiştir. Tutumsal sadakat boyutunda yer alan Madde 8 sahip olduğu t değeri (0.56) ile asgari standartları sağlayamamıştır. Ayrıca önden güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiş düzeltilmiş madde toplam korelasyonunda ise 0.02'lik bir değer olarak makul sınırların altında kaldığı görülmüştür. Ayrıca madde 8 çıkarılırsa tutumsal sadakat boyutunun alfa katsayısında kayda değer yükselişlerin (0.69'dan 0.80'e yükseliş) olacağı da gözlenmiştir. Bu sebepler çerçevesinde madde 8 analizlerden çıkarılarak modelin son şekli ortaya çıkmıştır. Modelin son bulguları aşağıdaki tablo 1-3 içerisinde yer almaktadır.

Tablo 1. Takım sadakati ölçeği DFA uyumluluk indeksi değerleri

Uyumluluk İndeksi	Model için elde edilen değerler	İyi uyum	Kabul edilir uyum
Ki-Kare (χ^2)	69.75		
Serbestlik Derecesi	24.00		
Ki-Kare/sd	2.91	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$
RMSEA	0.08	$0.00 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$
SRMR	0.04	$0.00 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$
GFI	0.95	$0.95 \leq GFI \leq 1.00$	$0.90 \leq GFI \leq 0.95$
AGFI	0.90	$0.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$0.85 \leq AGFI \leq 0.90$
CFI	0.98	$0.97 \leq CFI \leq 1.00$	$0.95 \leq CFI \leq 0.97$
NNFI	0.97	$0.97 \leq NNFI \leq 1.00$	$0.95 \leq NNFI \leq 0.97$
NFI	0.97	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI \leq 0.95$

Critical N=172.12

Tablo 1'e göre iki boyuttan oluşan model için elde edilen uyumluluk indeksi değerlerinin tümüyle, iyi uyum ya da kabul edilebilir uyum sınırları içinde bulunduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Takım sadakati ölçeği standart yükler, R^2 ve t değerleri ile düzeltilmiş madde toplam korelasyonu ve alt-üst %27'lik farklar

Boyutlar	Standart Yükler	R^2	t Değeri	Düzeltilmiş Madde toplam korelasyon	Alt-Üst %27'lik farklar*
Davranışsal Sadakat					
1. Genellikle iç saha maçlarını izlerim.	0.69	0.47	12.76	0.67	39.20
2. Maçlarını televizyondan izlerim.	0.62	0.39	11.21	0.56	62.20
3. Serbest zamanlarımın çoğunu maç izleyerek geçiririm.	0.67	0.45	12.29	0.62	35.17
4. Bu takımın ürünlerini satın alırım.	0.78	0.61	15.20	0.68	75.03
5. Biletim olursa stadyuma giderim.	0.62	0.39	11.21	0.53	87.88
Tutumsal Sadakat					
6. Bu takım hakkında farklı medya kuruluşlarından bilgi edinirim	0.87	0.76	18.02	0.70	87.33
7. Bu takım ligdeki en iyi takımdır.	0.51	0.26	8.92	0.40	47.71
9. Takımla ilgili haberleri devamlı takip ederim.	0.82	0.67	16.43	0.65	81.98
10. Bu takımın kombine biletini almaya hevesliyimdir.	0.66	0.43	12.02	0.56	62.04

* $p < 0,001$, sd: 152, $n^1-n^2=77$

Tablo 2'de alt boyutlara göre 9 maddenin standart yükleri, R^2 değerleri, t değerlerine, düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarına ve alt-üst %27'lik gruplar arası fark testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo incelendiğinde standart yük değeri, R^2 değeri ve t değeri açısından en güçlü maddenin madde 6, en zayıf maddenin ise madde 7 olduğu görülmektedir. Tüm maddeler için madde-toplam korelasyon değerlerinin 0.40 ve 0.70 arasında değiştiği belirlenmiştir. Alt %27 ve üst %27'lik gruplar arası bağımsız örneklem t-testi karşılaştırmasında tüm maddelerde ($p < 0.001$) anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 3. Takım sadakati ölçeği Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu ve Cronbach's alfa katsayıları

	Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu	Cronbach's alfa
1. Davranışsal Sadakat	0.79	0.82
2. Tutumsal Sadakat	0.80	0.80
Takım sadakati (Toplam)	0.90	0.90

Tablo 3'de toplam ölçeğin ve alt boyutların Cronbach's Alpha iç tutarlılık değerleri incelendiğinde Davranışsal sadakat boyutunun $\alpha=0.82$, tutumsal sadakat boyutunun da 0,80 olduğu belirlenmiştir. Toplam ölçeğin iç tutarlılık değerleri ise $\alpha=0.90$ olarak bulunmuştur. Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu katsayıları incelendiğinde elde edilen değerlerin sırasıyla 0.79 – 0.80 ve 0.90 olduğu tespit edilmiştir.

Ana Çalışma Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde elde edilen verilerin istatistik test sonuçları ve yorumlarına yer verilmiştir. Tablo 4'te katılımcıların toplanan bilgilerine ilişkin yüzde, frekans, ortalama ve yaygınlık ölçülerine ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri vardır.

Tablo 4. Tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler		<i>f</i>	%	Toplam	\bar{x}	<i>S</i>	Min.	Max.
Cinsiyet	Kadın	206	72.0	286				
	Erkek	80	28.0					
Kulüp taraftarlığı	Galatasaray	116	40.6	275				
	Fenerbahçe	106	37.1					
	Beşiktaş	53	18.5					
Maç seyretmek için spor sahasına gitme durumu	Evet	133	46.5	283				
	Hayır	150	52.4					
Yaş				284	20.93	2.17	18	40
Spor İçin Harcama				286	30.51	78.72	0.00	750.00
Yılda Maça Gitme Sayısı				286	1.55	3.67	0.00	30
Davranışsal Sadakat				271	3.65	1.64	1.00	7.00
Tutumsal Sadakat				282	3.95	1.75	1.00	7.00
Takım Sadakati Ölçeği (toplam)				269	3.78	1.62	1.00	7.00
Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği				278	4.65	1.94	1.00	8.00
Takım İmajı Ölçeği				279	4.55	1.60	1.00	7.00

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların; %72'sinin ($n=206$) kadınlardan, %28'inin ($n=80$) erkeklerden; %40.6'sının ($n=116$) Galatasaray spor kulübünün taraftarlarından, %37.1'inin (106) Fenerbahçe taraftarlarından, %18.5'inin ($n=53$) Beşiktaş spor kulübünün taraftarlarından, %52.4'ünün ($n=150$) spor takımının maçını izlemek için şimdiye kadar hiç spor sahasına gitmeyenlerden, %46.5'inin ($n=133$) spor takımının maçını izlemek için şimdiye kadar en az bir kez spor sahasına gidenlerden oluştuğu görülmektedir.

Yine tablo değerlendirildiğinde katılımcıların; yaş ortalamasının 20.93; minimum yaş değerinin 18, maksimum yaş değerinin 40; bütçeden ayda spor için harcama tutar ortalamasının 78.72 tl maksimum bütçeden ayda spor için harcama tutarının 750.00 tl; ortalama olarak yılda maça gitme sayısı ortalamasının 1.55, maximum ortalama olarak yılda maça gitme sayısının ise 30 olduğu tespit edilmiştir. Ölçüm araçlarına ilişkin puanlar incelendiğinde; Davranışsal Sadakat 3.65, Tutumsal Sadakat 3.95 ve Takım Sadakati Ölçeği (toplam) ortalamasının da 3.78; Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği ortalamasının 4.65; Takım İmajı Ölçeği ortalamasının da 4.55 olduğu görülmektedir

Tablo 5. Katılımcıların cinsiyetlerine göre TSÖ, STÖÖ, TIÖ alt boyutları arasındaki farklar

Değişkenler	Cinsiyet	n	\bar{x}	S	Sd	t	p
Davranışsal Sadakat	Kadın	196	3,24	1,52	269	-7,30	0,00
	Erkek	75	4,73	1,45			
Tutumsal Sadakat	Kadın	205	3,61	1,71	280	-5,68	0,00
	Erkek	77	4,87	1,52			
Takım Özdeşleşme	Kadın	199	4,38	1,94	276	-3,82	0,00
	Erkek	79	5,34	1,79			
Takım İmajı	Kadın	199	4,58	1,66	277	0,54	0,57
	Erkek	80	4,46	1,44			

Katılımcıların cinsiyetleri ile Takım Sadakati Ölçeği, Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği, Takım İmajı Ölçeği alt boyutları arasındaki farkı incelemek üzere yapılan fark testi bulguları Tablo 5'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde davranışsal sadakat ($t=-7.30$; $p=0,00$), tutumsal sadakat ($t=-5.68$; $p=0.00$), takım özdeşleşme ($t=-3.82$; $p=0.00$) alt boyutunda cinsiyetler arasında erkekler lehine anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların kulüp taraftarlığına göre TSÖ, STÖÖ, TIÖ alt boyutları arasındaki farklar

Değişkenler	Grup	n	\bar{x}	S	Var. Kay.	KT	Sd	KO	F	p	Tukey
Davranışsal Sadakat	1.Galatasaray	112	3.60	1.53	Grup arası	12.27	2	6.14	2.36	0.10	
	2.Fenerbahçe	100	3.52	1.69	Grup içi	672.27	259	2.60			
	3.Beşiktaş	50	4.10	1.64	Toplam	684.54	261				
Tutumsal Sadakat	1.Galatasaray	116	3.90	1.29	Grup arası	13.74	2	6.87	2.33	0.10	
	2.Fenerbahçe	103	3.85	1.60	Grup içi	794.23	269	2.95			
	3.Beşiktaş	53	4.44	1.39	Toplam	807.97	271				
Takım Özdeşleşme	1.Galatasaray	112	4.68	1.80	Grup arası	8.63	2	4.32	1.21	0.30	
	2.Fenerbahçe	104	4.58	2.01	Grup içi	941.02	264	3.56			
	3.Beşiktaş	51	5.07	1.81	Toplam	949.65	266				
Takım İmajı	1.Galatasaray	111	4.46	1.40	Grup arası	33.04	2	16.52	7.25	0.00	3-1
	2.Fenerbahçe	105	4.44	1.62	Grup içi	604.04	265	2.28			
	3.Beşiktaş	52	5.34	1.51	Toplam	637.08	267				

Katılımcıların kulüp taraftarlığına göre Takım Sadakati Ölçeği, Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği, Takım İmajı Ölçeği analiz sonuçlarına Tablo 6'da yer verilmiştir. ANOVA bulguları incelendiğinde katılımcıların kulüp taraftarlığına göre Takım İmajı Ölçeği için takım imajı ($F_{(2,265)}=7.25$; $p=0.00$) alt boyutunda anlamlı fark tespit edilirken diğer alt ölçekler arasında anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Yapılan Post Hoc Tukey bulguları ve aritmetik ortalamalar karşılaştırıldığında anlamlı farkın Beşiktaş kulübü taraftarları ile ayrı ayrı Galatasaray kulübü taraftarları ve Fenerbahçe kulübü taraftarları arasında Beşiktaş kulübü taraftarları lehine olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların spor takımının maçını izlemek için spor sahasına gitme durumuna göre TSÖ, STÖÖ, TIÖ alt boyutları arasındaki farklar

Değişkenler	Grup	n	\bar{x}	S	sd	t	p
Davranışsal Sadakat	Evet	126	4.44	1.48	266	8.13	0.00
	Hayır	142	2.98	1.45			
Tutumsal Sadakat	Evet	130	4.69	1.57	277	6.96	0.00
	Hayır	149	3.35	1.65			
Takım Özdeşleşme	Evet	129	5.39	1.84	273	6.15	0.00
	Hayır	146	4.05	1.78			
Takım İmajı	Evet	131	4.85	1.41	274	2.81	0.01
	Hayır	145	4.32	1.67			

Katılımcıların spor takımının maçını izlemek için spor sahasına gitmek ile Takım Sadakati Ölçeği, Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği, Takım İmajı Ölçeği arasındaki farkı incelemek üzere elde edilen bulgular Tablo 7'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, davranışsal sadakat ($t=-8.13$; $p=0.00$), tutumsal sadakat ($t=6.96$; $p=0.00$), takım özdeşleşme ($t=6.15$; $p=0.00$) ve takım imajı ($t=2.83$; $p=0.01$) alt boyutlarında spor takımının maçını izlemek için spor sahasına gidenler (evet grubu) lehine anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların aylık spor için harcama ve yıllık maça gitme sayısı değişkenleri ile TSÖ, STÖÖ, TIÖ arasındaki ilişkiler

Değişkenler	n	Spor İçin Harcama (TL)		Yıllık Maça Gitme Sayısı	
		r	r	r	r
Davranışsal Sadakat	271	0.31**		0.38**	
Tutumusal Sadakat	282	0.27**		0.34**	
Takım Özdeşleşme	278	0.27**		0.11	
Takım İmajı	279	0.11		0.40**	

**p<0,01

Alt problemin çözümü için katılımcıların ayda spor için harcama tutarı ve ortalama olarak yılda maça gitme sayısı değişkenleri ile Takım Sadakati Ölçeği, Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği, Takım İmajı Ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki bulguları Tablo 8’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde ayda spor için harcama tutarı değişkeni ile davranışsal sadakat ($r=0.31$; $p=0.00$), tutumsal sadakat ($r=0.27$; $p=0.00$), takım özdeşleşme ($r=0.27$; $p=0.00$) değişkenleri arasında anlamlı pozitif korelasyon tespit edilirken, Takım İmajı Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ortalama olarak yılda maça gitme sayısı değişkeni ile davranışsal sadakat ($r=0.38$; $p=0.00$), tutumsal sadakat ($r=0.34$; $p=0.00$), takım imajı ($r=0.34$; $p=0.00$) değişkenleri anlamlı pozitif korelasyon tespit edilirken Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Tablo 9. Cinsiyet ve maça gitme durumuna göre ölçüm araçlarının ilişki karşılaştırmaları

Gruplar	Değişkenler	1	2	3	4	
Cinsiyet	Kadın	1. Davranışsal Sadakat	1			
		2. Tutumsal Sadakat	0.79**	1		
		3. Takım Özdeşleşme	0.70**	0.76**	1	
		4. Takım İmajı	0.49**	0.56**	0.60**	1
	Erkek	1. Davranışsal Sadakat	1			
		2. Tutumsal Sadakat	0.81**	1		
		3. Takım Özdeşleşme	0.68**	0.72**	1	
		4. Takım İmajı	0.34**	0.40**	0.50**	1
Takımın Maçını İzlemek İçin Spor Sahasına Gitme	Evet	1. Davranışsal Sadakat	1			
		2. Tutumsal Sadakat	0.78**	1		
		3. Takım Özdeşleşme	0.69**	0.72**	1	
		4. Takım İmajı	0.23*	0.42**	0.41**	1
	Hayır	1. Davranışsal Sadakat	1			
		2. Tutumsal Sadakat	0.79**	1		
		3. Takım Özdeşleşme	0.64**	0.71**	1	
		4. Takım İmajı	0.46**	0.47**	0.61**	1
Toplam Gruplar	1. Davranışsal Sadakat	1				
	2. Tutumsal Sadakat	0,82**	1			
	3. Takım Özdeşleşme	0,72**	0,76**	1		
	4. Takım İmajı	0,41**	0,49**	0,56**	1	

**p<0,01

Tablo 9’da cinsiyet maça gitme durumu ve toplam gruplar arasında Takım Sadakati Ölçeği, Spor Taraftarları Özdeşleşme Ölçeği ve Takım İmajı Ölçeği’ne ilişkin korelasyon karşılaştırmaları verilmiştir. Cinsiyet değişkeni değerlendirildiğinde hem kadınlar ve hem de erkekler grubunda ölçüm araçları arasında orta ve yüksek düzey anlamlı pozitif korelasyonlar tespit edilmiştir. Takımın maçlarını izlemek için hem spor sahasına gidenlerde düşük, orta ve yüksek düzey pozitif yönlü anlamlı korelasyonlar görülürken gitmeyenlerde ise korelasyonun gücü pozitif yönlü orta ve yüksek düzeydir. Toplam gruplar ele alındığında ise ölçüm araçları arasında pozitif yönlü, anlamlı, orta ve yüksek düzey korelasyonların olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA

Spor taraftarlarının takım imajı, özdeşleşme ve takım sadakatine yönelik düşüncelerinin incelenmesi amacıyla yapılan mevcut araştırma bulguları, taraftarların gerek sadakat ve özdeşleşme gerekse takım imajı algılarında değişimler göstermektedir. Spor taraftarlığı sadece bir spor branşıyla ilgilenmek değil

aynı zamanda destekledikleri takımın kulübü için zaman, para ve enerji harcamak anlamına gelmektedir (Lenneis ve Pfister, 2015; Roose, Schäfer ve Schmidt-Lux, 2010). Bu bağlamda gerek sadece futbol kulüpleri nezdinde gerekse diğer spor kulüpleri için taraftarların tutum ve davranışları ile yaşam biçimlerinin farklılaşmasında sportif etkinliklere seyirci olarak katılımın etkisi olduğu aşikardır.

Yapılan analizlere göre katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından davranışsal sadakat, tutumsal sadakat, takım özdeşleşme alt boyutlarında erkekler lehine anlamlı farklılar tespit edilmiştir. Her ne kadar mevcut araştırma verilerinde kadın katılımcı sayısı fazla olsa da erkek katılımcıların sadakat ve takım özdeşleşme düzeylerinin fazla olduğu görülmektedir. Lenneis ve Pfister'e (2015) göre 19. yüzyılın başından beri sporun dünya çapında erkek egemen bir ayrıcalığa sahip olduğu ve bu duruma sebep olan etmenlerin başında ise sporun erkeklerin yetenek ve zevklerine karşılık geldiği belirtilmiştir. Diğer yandan kadınların özellikle futbol branşıyla 20 yüzyılın başında tanıştıkları ancak futbol federasyonlarıyla tanışmalarının 1970'li yıllara dayandığı ifade edilmiştir (Brus ve Tranbaek, 2003). Gantz ve Wenner (1991) ise kadın ve erkeklerin spora karşı davranışlarının farklılığına değinmiştir. Bu duruma ilişkin olarak araştırmacılar erkeklerin kadınlara göre daha fazla spor olaylarını takip ettiklerini ifade ederken, kadınların ise daha çok arkadaş ve aile ile zaman harcadıklarını belirtmişlerdir. Manzenreiter (2008) ise futbolun tüketim, yaşam tarzı ve popüler kültür anlamında önemli bir toplumsal etkisinin olduğunu ifade ederken, kadınların üretici olarak değil ancak tüketim (izleyici) noktasında bu etkileşimden faydalanabileceğini ifade etmiştir. Diğer taraftan ulusal alan yazın araştırmalarında da sadakat ve özdeşleşmenin erkekler lehine farklılık gösterdiğine ilişkin benzer sonuçlar mevcuttur (Altınok, Ekinci, Çimen, Özdilek, ve Kaya, 2017; Gültekin-Salman ve Giray, 2010).

Taraftarların kulüp taraftarlığına göre Anova sonuçlarında ise Beşiktaş taraftarları olan katılımcıların takım imajı algılarının Galatasaray ve Fenerbahçe taraftarlarından yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak kullanılan veriler 2017 yılında toplanmıştır. Özellikle bu dönemde üç takımın sportif başarıları değerlendirildiğinde Beşiktaş spor kulübünün bir adım önde olduğu söylenebilir. Beşiktaş spor kulübü futbolda 2015-2016 sezonu ve 2016-2017 sezonunda üst üste Türkiye şampiyonluğu (TFF, 2019), 2017-2018 sezonunda ise şapiyonlar liginde grubunu lider tamamlayarak ikinci turda son 16 takım arasına girebilmeyi başarmıştır (UEFA, 2018). Beşiktaş kulübüne yönelik takım imajı algısının daha yüksek olmasının sebebi olarak o dönemdeki sportif başarının etkili olabileceği düşünülmüştür.

Stadyumlara giderek maç izleme sıklığı değişkeninde ise takımlarının maçlarını izlemeye giden taraftarların davranışsal ve tutumsal sadakat, takım özdeşleşme ve takım imajı algılarının hiç gitmeyenlere göre anlamlı ve farklı olduğu tespit edilmiştir. Lenneis ve Pfister'e (2015) göre resmi ve resmi olmayan gruplara karşı aidiyeti olan bireylerin kulüplerine karşı sadakatleri de yüksek olabilmektedir. Dolayısıyla taraftarların tuttukları takımların maçlarını izlemeye gitmeleri, takımlarının yanında ve destek olduklarının önemli bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Taraftarların maç için yapılan harcama miktarı ile davranışsal sadakat, tutumsal sadakat ve takım özdeşleşme alt boyutları arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur. Torlak, Özkara ve Doğan (2014), özdeşleşmenin kulübün lisanslı ürünlerini satın alma niyeti üzerinde bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca taraftarların yıllık maça gitme sayısı ile davranışsal sadakat, tutumsal sadakat ve takım özdeşleşme alt boyutları arasında anlamlı pozitif korelasyon belirlenmiştir. Stevens ve Rosenberger, (2012) çalışmalarında özdeşleşmenin sadakat üzerinde pozitif etkisinin olduğu görülmüştür. Yine Wu, Tsai ve Hung (2012), sadakat değişkenlerini maçları stadyumdan, TV'den izleme ve takımın ürünleri satın alma soruları ile ölçtüğü çalışmasında özdeşleşmenin taraftar sadakatini pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Mahony ve Madrigal (1999) yapmış oldukları çalışmada sadakat düzeyi yüksek olan taraftarların oyunlara katılım, takım ürünleri satın alma televizyondan izleme ve radyodan dinleme olasılıklarının yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla mevcut araştırmalar harcama miktarı ve maça gitme sıklığı gibi değişkenler ile sadakat arasında gözlemlenen simbiyotik ilişkiyi doğrular niteliktedir. Diğer yandan her ne kadar yapılan çalışmalar kulüplerin lisanslı ürünlerini satın alma davranışı ile sadakat ve özdeşleşme arasında bir ilişkiden bahsetse de bu durum özdeşleşme ve sadakatın tk göstergesi değildir. Maça gitme sıklığı ve davranışsal değişimlerinde (şiddet eğilimi, o takımın kıyafetlerini giymesi, taraftar gruplarına üyelik vb.) sadakat ve özdeşleşme üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

Markalar popüler kültürün oluşturduğu kitlelere çabuk ulaşabilen spor organizasyonları ile etkin sonuç almayı hedeflemektedir. Halihazırda potansiyel müşteri kitlesi bulunan spor kulüpleri ve spor

alanları kuruluşlar tarafından sponsorluklar vasıtasıyla iyi intiba oluşturma aracı olarak kullanılırken, sosyal spor pazarlamasına yönelik gerekli destek henüz yapılmamaktadır. Halkla ilişkiler spor alanı için büyük önem taşır. Toplumun taraftarın güvenini kazanmak spor kulübünün değerini ve sadakatini aynı derecede arttıracaktır. Spor kulüplerine bağlılık insanların spora bakış açılarını olumlu ölçüde değiştirecek ve hayatlarına adapte olmalarını kolaylaştıracaktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak cinsiyet, stadyuma gitme, futbol için yapılan harcama, maça gitme sıklığı gibi değişkenlerin takım özdeşleşme, sadakat ve imaj seviyelerinde önemli bir etken oldukları, bunun yanısıra bu değişkenlerinde (davranışsal ve tutumsal sadakat, taraftar özdeşleşme, takım imajı) birbirleri üzerinde olumlu yönlü etkiler yarattığı söylenebilir. Sporda marka imajı ve marka sadakati günümüzde şirketleşen ve büyümek isteyen kulüplerin dikkat etmesi gereken önemli konulardandır. Çünkü spor kulüplerinin marka imajına önem verme amaçları ve bu durumun taraftarları/izleyicileri üzerinde kurduğu duygusal etki sürdürülebilirlik açısından faydalı olacaktır. Sporun, gencinden yaşlısına toplumda gerek sağlık gerekse sosyalleşme açısından dikkat çekici bir yeri vardır. Bunu en iyi şekilde değerlendirmek ve insanların tuttukları spor kulübüne olan sadakatlerini ve duygusal bağlarını yükseltmek için spor ve pazarlama ilişkilerine ön planda tutmaları gerekmektedir. Spor kulüpleri marka imajı ve marka sadakatlerini arttırmada konusunda zayıf kalmaktadırlar. Marka sadakati oluşturmada güçlü bir marka bilinci oluşturmada önemi ve gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Çünkü takım sadakati spor araştırmalarında, belirli bir takıma duygusal ve psikolojik olarak bağ kurma olarak ifade edilmektedir (Funk ve James, 2004). Dolayısıyla seyircilerin spor kulüpleri ile aralarında kuvvetli bir ortaklığın, güvenin sağlanması gerekmektedir. Seyirciler ile spor kulüpleri arasında sosyal medya üzerinden kurulacak güçlü duygusal bağ, yarının seyircilerinin spor kulüplerine uzun süreli bir bağlılık ilişkisi geliştirebilmesi için önem taşımaktadır. Rekabetin yoğun olduğu spor ürünleri sektöründe, seyirci tercihlerini etkileyebilmek ve pazar paylarını korumak ve artırmak için, spor kulüpleri bir taraftan yeni ürünleri ve markaları pazara sunarken (Passolig kartı); diğer taraftan da, mevcut ürünlerinde iyileştirmeler yapmakta ve ayrıca, yoğun bir şekilde tutundurma faaliyetlerine başvurumaktadırlar. Spor kulüplerinin sürdürülebilirliklerinde stratejik önem taşıyan, marka kavramı, seyircilerin dünyalarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir. Pazarlama açısından önemlerinin anlaşılıp doğru sosyal medya uygulamaları ile spor kulüplerinin markalarının spor ürünlerini seyircilerin farkına vardıkları ve satın almada tercih ettikleri markalar sınıfına dahil etmeleri başarılarını belirleyici bir faktördür. Günümüzde spor etkinlikleri eril kavramlar üzerinden tanımlanmaktadır. Bu kalıbın kırılması noktasında spor kulüpleri marka sadakati oluşturma çalışmalarında özellikle kadınlara yönelik özel çalışmalar (kadınları spor etkinliklerine teşvik edici) yapmalıdırlar. Mevcut araştırmanın sezon sonunda uygulanmış olması taraftarların sadakat, imaj ve özdeşleşme düzeylerini etkilemiş olma olasılığı bir kısıt olarak düşünülebilir. Ayrıca kadın katılımcıların fazla olması diğer bir kısıtlayıcı olarak kabul edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altınok, B., Ekinci, N. E., Çimen, K., Özdilek, Ç., ve Kaya, İ. (2017). Lise Öğrencilerinin Taraftarı Oldukları Takım İle Özdeşleşme Düzeylerinin İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 1(1), 59-68.
- Aycan, A., Polat, E., ve Uçan, Y. (2009). Takım özdeşleşme düzeyi ile profesyonel futbol müsabakalarına seyirci olarak kararını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(4), 169-174.
- Bauer, H. H., Stokburger-Sauer, N. E., & Exler, S. (2008). Brand image and fan loyalty in professional team sport: A refined model and empirical assessment. *Journal of Sport Management*, 22(2), 205-226. DOI: <https://doi.org/10.1123/jsm.22.2.205>.
- Beatty, S. E., Homer, P., & Kahle, L. R. (1988). The involvement—commitment model: Theory and implications. *Journal of Business research*, 16(2), 149-167. DOI: [https://doi.org/10.1016/0148-2963\(88\)90039-2](https://doi.org/10.1016/0148-2963(88)90039-2).
- Bozyiğit, E., & Doğan, F. (2018). Examination of the psychological commitment to team of the students of Faculty of Sports Sciences. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2159-2167.
- Brus, A. & Trangbæk, E. (2003). Asserting the right to play – Women’s football in Denmark. *Soccer & Society*, 4(2/3), 95-111. DOI: <https://doi.org/10.1080/14660970512331390855>.

- Demirel, M., Karahan-Güven, B., & Ünlü, H. (2007). Farklı üniversitelerdeki spor taraftarlarının takımları ile özdeşleşme düzeyleri. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 76-86.
- Enginkaya, E. (2014). Futbol taraftarlarının sponsor markalara ilişkin tutum, satın alma niyeti ve takımla özdeşleşmeleri arasındaki ilişki. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 36(2), 145-158. DOI: <https://doi.org/10.14780/iibd.75351>.
- Funk, D. C., & James, J. D. (2004). The fan attitude network (FAN) model: Exploring attitude formation and change among sport consumers. *Sport Management Review*, 7(1), 1- 26.
- Gantz, W., & Wenner, L.A. (1991). Men, women, and sports: Audience experiences and effects. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 35, 233-243.
- Giray, C. (2008). *Özdeşleşme, marka tutumu ve markaya yönelik davranışsal eğilimler: Futbol taraftarlığı üzerine bir inceleme*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gladden, J. M., & Funk, D. C. (2001). Understanding brand loyalty in professional sport: Examining the link between brand associations and brand loyalty. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 3(1), 54-81.
- Gültekin-Salman, G., & Giray, C. (2010). Bireylerin futbol taraftarı olmasını etkileyen güdüler ile sadakat arasındaki ilişki: Fenerbahçe taraftarları üzerine bir uygulama. *Öneri Dergisi*, 9(33), 89-97.
- Günay, N., & Tiryaki, Ş. (2003). Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeğinin (STÖÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 14-26.
- Huang, J., & Zhang, D. (2008). Customer value and brand loyalty: Multi-dimensional empirical test. In *2008 International Seminar on Future Information Technology and Management Engineering* (pp. 102-106). IEEE.
- Iwasaki, Y., & Havitz, M. E. (2004). Examining relationships between leisure involvement, psychological commitment and loyalty to a recreation agency. *Journal of Leisure Research*, 36(1), 45-72.
- Jung, C. W. (2012). *The Influence of Professional Sports Team's Corporate Social Responsibility (CSR) on Team Image, Team Identification, and Team Loyalty*. Dissertation. Florida: Thomas University.
- Lenneis, V., & Pfister, G. (2015). Gender constructions and negotiations of female football fans. A case study in Denmark. *European Journal for Sport and Society*, 12(2), 157-185. DOI: <https://doi.org/10.1080/16138171.2015.11687961>.
- Mahony, D. F., & Madrigal, R. (1999). The effect of individual levels of self-monitoring on loyalty to professional football teams. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 1(2), 36-57. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJSMS-01-02-1999-B004>.
- Manzenreiter, W. (2008). Football in the reconstruction of the gender order in Japan. *Soccer & Society*, 9:2, 244-258, DOI: <https://doi.org/10.1080/14660970701811156>.
- Oliver, R. L., & Bearden, W. O. (1983). The role of involvement in satisfaction processes. *ACR North American Advances*, 10(1), 250-255.
- Roose, J., Schäfer, M. S., & Schmidt-Lux, T. (2010). Was sind Fans? Eine Nominal- und eine Realdefinition. In H.-G. Soeffner (Hrsg.), *Unsichere Zeiten: Herausforderungen gesellschaftlicher Transformationen; Verhandlungen des 34. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in Jena 2008* (S. 1-13). Wiesbaden: VS Verl. für Sozialwiss.
- Sağiroğlu, Y. (2014). Ödül iletişiminin marka imajına etkisi. *İçinde İmaj üretimi* (Ed. Güzin Ilıcak Aydınalp). Ankara: Nobel Yayınları. 187-201.
- Sönmezoğlu, U., Çoknaz, D., & Polat, E. (2016). Kulüp imajı ölçeğinin (KIMJÖ) Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 270-279.
- Stevens, S., & Rosenberger, P. J. (2012). The influence of involvement, following sport and fan identification on fan loyalty: An Australian perspective. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 13(3), 57-71.
- TFF. (2019). TFF Süper lig şampiyonlukları. Erişim adresi: <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=545>.
- Torlak, Ö., Özkara, B. Y., & Dogan, V. (2014). Taraftarların takımlarla özdeşleşme düzeylerinin, takımların lisanslı ürünlerine yönelik kalite algısı ve satın alma niyetine etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 14(1), 73-81.

- UEFA. (2018). 2018 yılı UEFA Şampiyonlar ligi müsabaka sonuçları. Erişim adresi: <https://www.uefa.com/uefachampionsleague/history/season=2018/matches/#/all>.
- Wakefield, K. L., & Sloan, H. J. (1995). The effects of team loyalty and selected stadium factors on spectator attendance. *Journal of sport management*, 9(2), 153-172.
- Wann, D. L., & Branscombe, N. R. (1993). Sports fans: Measuring degree of identification with their team. *International Journal of Sport Psychology*, 24(1), 1-17.
- Wu, S. H., Tsai, C. Y. D., & Hung, C. C. (2012). Toward team or player? How trust, vicarious achievement motive, and identification affect fan loyalty. *Journal of Sport Management*, 26(2), 177-191.
- Yıldız, Y., Ay, C., ve Özbey, S. (2012). Futbol Takımlarında Tüketici Temelli Marka Değeri: Bir Model Önerisi. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 12 (Özel Sayı), 1-10.
- Yücel, N., ve Gültür, E. (2015). Spor Pazarlamasında Marka Değeri ve Taraftar Sadakatinin İncelenmesi: Fırat Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 145-161. DOI: <https://doi.org/10.18069/fusbed.56977>.

EK 1. Takım Sadakati Ölçeği

Takım Sadakati Ölçeği							
İfadelerin yanıtları 1'den 7'ye kadar verilmiştir. (1= Hiç Katılmıyorum, 4 = Kararsızım, 7 = Kesinlikle Katılıyorum) Lütfen dikkatlice okuyup ne kadar “katıldığınızı ya da katılmadığınızı” sizi en iyi biçimde yansıtan rakamın üstüne “X” işareti koyarak değerlendiriniz.							
Taraftarı olduğum spor kulübüyle ilgili düşüncelerinize ilişkin aşağıdaki soruları yanıtlar mısınız?	Hiç Katılmıyorum				Kesinlikle Katılıyorum		
	1	2	3	4	5	6	7
1. Genellikle iç saha maçlarını izlerim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Maçlarını televizyondan izlerim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Serbest zamanlarıma çoğunu maç izleyerek geçiririm.	1	2	3	4	5	6	7
4. Bu takımın ürünlerini satın alırım.	1	2	3	4	5	6	7
5. Biletim olursa stadyuma giderim.	1	2	3	4	5	6	7
6. Bu takım hakkında farklı medya kuruluşlarından bilgi edinirim.	1	2	3	4	5	6	7
7. Bu takım ligdeki en iyi takımdır.	1	2	3	4	5	6	7
8. Bu takımın maçı kaybetmesini önemsemem.	1	2	3	4	5	6	7
9. Takımla ilgili haberleri devamlı takip ederim.	1	2	3	4	5	6	7
10. Bu takımın kombine biletini almaya hevesliyimdir.	1	2	3	4	5	6	7

CITATION OF THIS ARTICLE

Polat, E., Sönmezoğlu, U., Yıldız, K., & Çoknaz, D. (2019) Determination of the Levels of Team Image, Team Loyalty and Team Identification of Sports Fans. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 143–153. DOI: 10.18826/useeabd.592699

Sportif Etkinlik İşletmelerinde Çalışan Personelin Öznel İyi Oluş Düzeyleri ile Yaşam Doyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ahmet DAĞ¹, Abdulmenaf KORKUTATA², Ramazan ÖZAVCI³

Öz

Amaç: Bu çalışmada, sportif etkinlik işletmelerinde çalışan personelin öznel iyi oluş düzeyleri ile yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Araştırmanın örneklemini, Sakarya ilinde bulunan fitness, yüzme, tenis, pilates ve uzak doğu sporları gibi spor işletmelerinde çalışan 106'sı erkek 44'ü kadın toplam 150 personel oluşturmaktadır. Personelin öznel iyi oluş düzeylerinin saptanması için 4 soruluk kişisel bilgi formu, Tuzgöl Dost (2005) tarafından geliştirilen 46 maddelik öznel iyi oluş ölçeği ile Diener (1984) tarafından geliştirilen ve Yetim (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 5 maddelik yaşam doyum ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 23.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda, öznel iyi oluşun yaşam doyumunu etkilediği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öznel iyi oluşun yaşam doyumunu %8 açıkladığı saptanmıştır. Yaşam doyumunda 31 ve üstü yaş kategorisinde yer alan bireylerin 26-30 yaşta yer alan bireylerden farklı olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Sosyodemografik özelliklere göre (yaş, cinsiyet, eğitim ve çalışma deneyimi) yaşam doyumunu ve öznel iyi oluş arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

AnahtarKelimeler

Öznel İyi Oluş,
Yaşam Doyumu,
Fitness,
Spor İşletmeleri,
Sportif Etkinlikler.

YayınBilgisi

Gönderi Tarihi: 30.07.2019
Kabul Tarihi: 04.09.2019
Online Yayın Tarihi: 01.10.2019

DOI:10.18826/useeabd.598909

Investigation of Subjective Well-Being Levels and Life Satisfaction of Personnel Working in Sport Activity Organizations in Terms of Some Variables

Abstract

Aim: The aim of this study was to investigate the subjective well-being levels and life satisfaction of personnel working in sport activity organizations in terms of some variables.

Methods: Totally 150 participants (10 male, and 44 female) joined into the study volunteers who were working on sport branches such as bodybuilding, fitness, swimming, tennis, pilates and Far Eastern sports in Sakarya. To determine the subjective well-being of the personnel, a 4-question personal information form, a 46-item subjective well-being scale developed by Tuzgöl Dost (2005) and a 5-item life satisfaction scale developed by Diener (1984) and adapted to Turkish by Yetim (1993) were used. SPSS 23.0 statistical package program was used for data analysis.

Results: As a result of the study, subjective well-being was found to affect life satisfaction ($p<0.05$). Subjective well-being explained 8% of life satisfaction. In life satisfaction, it was found that individuals in the age group of 31 and over were different from those in the 26-30 age group.

Conclusion: There was no statistically significant difference between life satisfaction and subjective well-being. As a result of the study, subjective well-being was found to affect life satisfaction according to sociodemographic characteristics (age, gender, education, and work experience).

Keywords

Subjective well-being,
Life satisfaction,
fitness,
Sports Enterprises,
Sporting Activities.

Article Info

Received: 01.08.2019
Accepted: 04.09.2019
Online Published: 01.10.2019

DOI:10.18826/useeabd.598909

GİRİŞ

Tarih boyunca, Aristippus, Aristoteles, Zhuangzi, Jean Jacques Rousseau, Jeremy Bentham ve Bertrand Russell gibi filozoflar, düşünürler ve yazarlar, insan motivasyonunun en yüksek hedeflerinden biri olarak öznel iyi oluşu görmüşlerdir. Örneğin, eski bir Sokrates öğrencisi olan Aristippus (M.Ö 435-356), yaşamdaki amacın maksimum zevk almak olduğunu ileri sürmüştür. Öte yandan, Platon'un öğrencisi ve Büyük İskender'in öğretmeni olan Yunan filozofu Aristoteles (M.Ö 384-322), gerçek mutluluğun zevkle ya da onun peşinde koşmakla bulunmadığını bunu gerçekleştirmenin insan potansiyelinde olduğunu savunmuştur (Ngamaba, 2017).

Uzun süredir devam eden araştırmalar, mutluluğun altında yatan bilişsel ve motivasyonel süreçleri anlama üzerine odaklanmıştır (Lyubomirsky, 2001). Makro ekonomi, siyaset bilimi ve psikolojiden elde edilen bulgular, genel olarak son 50 yılda, dünya nüfusunun ortalama gelirinin ve tüketim rakamlarının

The role and contributions of each authors as in the section of IJSETS Writing Rules "Criteria for Authorship" is reported that: **1. Author:** Contributions to the conception or design of the paper, data collection, writing of the paper and final approval of the version to be published paper; **2. Author:** Data collection, preparation of the paper according to rules of the journal, final approval of the version to be published paper; **3. Author:** Statistical analysis, interpretation of the data and final approval of the version to be published paper;

¹Bakırçay University, İzmir/Turkey, ahmet.dag@bakircay.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-4628-5067

²Sorumlu Yazar: Faculty of Sports Sciences, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale/Turkey, menafk@gmail.com, ORCID ID:0000-0001-7915-8174

³Faculty of Sports Sciences, Balıkesir University, Balıkesir/Turkey, ramazanozavcii@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-3370-8067

artmasına rağmen, mutluluk göstergeleri, dünya nüfusunun mutluluğunun ve genel yaşam memnuniyetinin önemli ölçüde değişmediğini göstermiştir (Clark, Frijters ve Shields, 2008).

Diener (2006), öznel iyi oluşu, bireylerin hayatları hakkında yaptıkları farklı bilişsel ve duyuşsal değerlendirmelerin bir şemsiye terimi olarak tanımlamaktadır. Duyuşsal boyutu, olumsuz (negatif) duygulanım ve olumlu (pozitif) duygulanımın bütününden oluştuğunu ifade etmiştir. Bilişsel boyut ise, bireyin yaşam doyumuyla ilgili kendi görüşlerine dayanmıştır. Çoğu zaman daha az sıklıkta, fakat daha yoğun pozitif duyguların yaşanması pozitif duyguları hissetmenin değerini vurgulamıştır. Pozitif duygulanım sıklığı, en mutlu kişiler arasında bile nadiren görülürken, yoğunluğa göre öznel iyi oluşun daha iyi bir öngörücüsü olduğu belirtilmektedir (Diener, 1984; Pavot, Diener, Colvin ve Sandvik, 1991). Fredrickson (2001), olumlu duygulanım deneyiminin kişinin refahını besleyebileceğini iddia etmiştir. Olumlu duygulanım bireylerin psikolojik ve fiziksel sağlığında merkezi bir rol oynamaktadır. İlgi, sevinç ve aşk gibi olumlu duygular, kişinin ruh hali ve öznel iyi oluşu üzerinde kısa süreli bir etkiye sahip olsa da zamanla psikolojik büyüme ve mutluluğu da teşvik etmektedir. Olumlu duygulanım, yüksek düzeyde öznel iyi oluş (Salovey, Rothman ve Detweiler ve Steward, 2000), yaşamın anlamı (Zika ve Chamberlain, 1992), stres yönetimi (Fredrickson, 2001) ve sosyal ilişkiler geliştirme (McCullough, Kilpatrick, Emmons ve Larson, 2001) gibi çeşitli faktörlerle ilişkili olduğu yapılan çalışmalarla gösterilmiştir.

İyi oluş ve yaşam kalitesi üzerine yapılan çalışmalar, ulusal hükümetler, araştırma kuruluşları, uluslararası kurumlar ve sosyoloji, psikoloji, ekonomi, işletme ve diğer disiplinlerdeki bilim insanları tarafından onlarca yıldır yürütülmektedir. Bu çalışmaların sonuçları, insanları neyin mutlu edeceği, hayatlarının tadını nasıl çıkaracağı ve bir başarı hissi duygusu yaratılması hakkında fikir vermektedir. Yaşam kalitesinin ölçümü, sosyal göstergeler, öznel iyi oluş veya ekonomik endeksler gibi çeşitli yaklaşımlar kullanılarak operasyonel hale getirilmiştir (Hartman-Maeir, Soroker, Ring, Avni ve Katz, 2007; Diener ve Fujita, 1997).

Filozoflar, sosyologlar, psikologlar, ekonomistler tarafından anlamlı yaşam arayışı arasında, yaşam doyumunun nasıl elde edilebileceğine yönelik prensipleri belirleyen sürekli bir ilgi bulunmaktadır (Peterson, Park ve Seligman, 2005). Yaşam doyumunu, bir kişinin gerçek hayat algısı ile olması gerektiğine inandığı hayat arasındaki uyumluluk derecesi olarak tanımlanmıştır (Lundqvist, 2011). Geçtiğimiz yüzyılda yaşam koşulları iyileştikçe, öznel iyi oluşa yönelik araştırma ve ilgi artmış ve sadece hayatta kalmak yerine, iyi bir yaşamın nasıl sürdürüleceğine daha fazla odaklanılmıştır (Bonniwell, 2008). Yaşam doyumunu, “iyi yaşam”ın değerlendirmesini oluşturan tüm duyguları, deneyimleri, beklentileri ve başarıları kapsamaktadır (Peterson, 2006). Onlarca yıl süren araştırmalar yaşam doyumunun, iş, evlilik, ilişkiler, sorunlarla başa çıkma, zihinsel ve fiziksel sağlık ve fizyolojik işlevsellik de dâhil olmak üzere birçok alandaki faydalarla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Howell, Kern ve Lyubomirsky, 2007).

Öznel iyi oluş yapısı itibarıyla her işin temelini oluşturmakta bu nedenle insan potansiyelinin açığa çıkarılmasında kullanılabilir ideal bir unsur olarak görülebilmektedir. Yoğun rekabetin olduğu işletmeler açısından bakıldığında bu unsurun önemi daha iyi anlaşılabilir. Nitekim öznel iyi oluşun yüksek olmasının bireysel performansın artmasını mümkün kıldığı söylenebilir bir geçektir (Luthans, Avolio, Avey ve Norman, 2007). Ayrıca bireysel performansları yüksek olan işgörenlerden oluşan bir örgüt yapısının ortaya koyacakları iş performanslarının da yüksek olmasını sağlayacağı söylenebilir (Luthans, Avolio, Avey, Walumbwa ve Li, 2005). Howell ve diğ. (2007) ifade ettiği gibi öznel iyi oluş zihinsel ve fiziksel sağlığın korunmasında önemli bir unsurdur. İşgörenlerin, işverenlerin istedikleri yüksek iş performansının ortaya koyulabilmesinde öznel iyi oluşun büyük bir etken olduğu düşünülebilir.

Yapılan literatür incelemesinde yaşam doyumunun pek çok araştırmacının çalışmalarına konu olduğu görülmüştür. Yaşam doyumunun bağımsızlık fonksiyonu ve ağrılar ile doğrudan ilişkili olduğu (Howell ve diğ., 2007), kalıtım (Lykken ve Tellegen, 1996), kişilik (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999), bireylerin değer yargıları (Kasser ve Ahuvia, 2002), daha yüksek yaşam doyumunu ve daha az alkol ve sigara tüketimi (Vansteenkiste ve Sheldon, 2006) bildirmişlerdir. Araştırmamızda, sportif etkinlik işletmelerinde çalışan personelin öznel iyi oluş düzeyleri ile yaşam doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmanın örnekleme Sakarya ilindeki 7 ilçede hizmet veren toplam 46 spor işletmesinde çalışan 150 personel oluşturmaktadır. Bu personellerden 44'ü kız, 106'sı ise erkektir. Araştırmada örnekleme alınan personeller rastgele (random) örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Veri toplama aracı olarak personelin demografik özelliklerini belirleyebilmek için 4 soruluk “*Kişisel Bilgi Formu*” kullanılmıştır. Bu formda personelin yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve iş deneyimi durumu sorgulanmıştır.

Öznel İyi Oluş Ölçeği, Tuzgöl Dost (2005) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek toplam 46 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin amacı, bireylerin yaşamları hakkındaki bilişsel değerlendirmeleri ile yaşadıkları olumlu ve olumsuz duyguların sıklığını ve yoğunluğunu belirleyerek öznel iyi oluş düzeylerini saptamaktır. Öznel iyi oluş ölçeği, yaşam alanlarına ilişkin kişisel yargılar ile olumlu ve olumsuz duygu ifadelerinden oluşmaktadır. Cevaplama sistemi her ifade için "(5) Tamamen Uygun", "(4) Çoğunlukla Uygun", "(3) Kısmen Uygun", "(2) Biraz Uygun", "(1) Hiç Uygun Değil" olarak beşli likert ölçeği şeklindedir. Araştırma kapsamında ölçeğin tüm ifadeleri üzerinden analizler yapılmıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği, Yaşam doyumunu ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek 'hiç katılmıyorum'dan, 'tamamen katılıyorum'a kadar değişen cevaplar içeren, 5 maddeli bir ölçektir (Diener, Sandvik ve Larsen, 1985). Her bir maddeden alınan puanlar 1 ile 7, toplam puan ise 1-35 arasında değişebilmektedir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe yaşam doyumunun yükseldiğine işaret eder. YDÖ'nün Türkçeye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılmıştır. Madde analizi sonucunda, ölçeğin her bir maddesinden elde edilen puanlarla toplam puanlar arasındaki korelasyon yeterli bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı 0,85 olarak saptanmıştır.

Araştırma sürecinde fitness, vücut geliştirme, yüzme, tenis, uzak doğu sporları ve pilates gibi sportif etkinlik işletmelerinde çalışan personelin öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu düzeylerini tespit edebilmek için öznel iyi oluş ölçeği ve yaşam doyumunu ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sonrasında elde edilen sonuçlardan hareketle cinsiyet, yaş, gelir ve çalışılan süre gibi değişkenlerin personelin öznel iyi oluş durumları ve yaşam doyumunu üzerine nasıl etki ettiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın amacı; çalışanların yaş, cinsiyet, eğitim durumları ve iş deneyimlerine göre öznel iyi oluşları ve yaşam doyumunu arasında farklılıkların tespit edilmesidir.

İstatiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde ortalama ve standart sapma değerleri incelenmiştir. Veri dağılımı incelendiğinde normal dağılımın olmadığı anlaşılmış bu nedenle nonparametrik test yöntemleri uygulanmıştır. Gruplar arasındaki etkiyi tespit etmek için Regresyon testi ve farklılığı tespit etmek için Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi, gruplar arasında farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını ortaya koyabilmek için ise post-hoc testlerden Tamhane T2 testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Demografik özellikler frekans ve yüzde dağılımları.

Değişkenler	n	%
Yaş	20 ve altı	14,0
	21-25	44,7
	26-30	15,3
	31 ve üstü	26,0
Cinsiyet	Erkek	70,7
	Kadın	29,3
Eğitim Durumu	İlkokul	9,3
	Lise ve Dengi	25,3
	Lisans	53,3
	Lisansüstü	12,0
İş Deneyimi	1-5 yıl arası	52,0
	6-10 yıl arası	34,0
	11-15 yıl arası	10,0
	16 yıl ve üzeri	4,0

Tablo 1'e göre, çalışmaya katılan bireylerin sosyodemografik yapısı incelendiğinde en kalabalık grubun 21-25 yaş aralığında olduğu (%44,7) ve %70,7'sinin erkek, %29,3'un kadın olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında lisans (%53,3) düzeyinde olanların

yoğunlukta olduğu ortaya çıkmaktadır. Çalıştıkları kurumlarda edindikleri iş deneyimleri sorgulandığında ise, katılımcıların %52'sinin 1-5 yıl arasında deneyime sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Yaş değişkenine göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doymu karşılaştırma sonuçları

Ölçek	20 ve altı(n=21)	21-25(n=67)	26-30(n=23)	31 ve üstü(n=39)	H	p	Tamhane T2
	X±SS	X±SS	X±SS	X±SS			
Öznel İyi Oluş	3,28±17,64	3,20±10,45	3,15±8,61	3,20±15,06	12,799	0,481	-----
Yaşam Doymu	3,23±3,86	3,50±3,79	2,91±4,60	3,73±3,41	16,046	0,001	26-30 yaş ile 31 ve üstü yaş

Ölçeklerden alınan puanlar ile yaş karşılaştırması incelendiğinde yaş gruplarına göre öznel iyi oluş puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Çalışanların yaşam doymu puanları ile yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0,05$). Söz konusu bu farklılık 31 ve üstü yaş grubunda yer alan bireyler ile 26-30 yaş aralığında yer alan birey arasından kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Alınan yaşam doymu puanları incelendiğinde 31 ve üstü yaş grubundakilerin 26-30 yaş grubunda yer alanlardan yüksek puan aldıkları dolayısıyla yaşam doymularının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doymu karşılaştırma sonuçları

Ölçek	Kadın(n=44)	Erkek(n=106)	U	p
	X±SS	X±SS		
Öznel İyi Oluş	3,25±12,73	3,18±12,62	-1,775	0,076
Yaşam Doymu	3,62±3,70	3,35±4,12	-1,676	0,094

Kadın ve erkeklerin öznel iyi oluş ölçeği puan ortalamaları ile yaşam doymu puanları arasında yapılan karşılaştırmalı analizde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4. Eğitim Seviyesi ve İş Deneyimlerine göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doymu karşılaştırma sonuçları

Ölçek	Gruplar	n	X±SS	H	p
Öznel İyi Oluş	İlkokul	14	3,21±16,22	2,189	0,534
	Lise ve Dengi	38	3,24±13,92		
	Lisans	80	3,21±11,23		
	Lisansüstü	18	3,10±13,41		
Yaşam Doymu	İlkokul	14	3,53±3,455	3,576	0,311
	Lise ve Dengi	38	3,49±3,888		
	Lisans	80	3,46±4,010		
	Lisansüstü	18	3,10±4,731		
Öznel İyi Oluş	1-5 yıl arası deneyim	78	3,21±13,51	1,289	0,732
	6-10 yıl arası deneyim	51	3,18±12,12		
	11-15 yıl arası deneyim	15	3,24±8,83		
	16 yıl ve üzeri deneyim	6	3,28±16,12		
Yaşam Doymu	1-5 yıl arası deneyim	78	3,37±3,61	5,653	0,130
	6-10 yıl arası deneyim	51	3,41±4,50		
	11-15 yıl arası deneyim	15	3,83±4,58		
	16 yıl ve üzeri deneyim	6	3,33±3,08		

Çalışanların öznel iyi oluş ölçek puan ortalamaları ile eğitim seviyesi arasındaki analiz sonuca göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ($p>0,05$). Eğitim seviyesi değişkenine göre yaşam doymu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

İş deneyimi değişkenine göre öznel iyi oluş puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,732$). İş deneyimi değişkenine göre yaşam doymu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Çalışanların Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doymu regresyon analiz sonuçları

Değişkenler	R	R ²	F	β	t	p
Yaşam Doymu	0,291	0,084	13,652	0,291	3,695	0,000

Yapılan analiz sonucunda çalışanların Öznel iyi oluş düzeyleri ile Yaşam Doymu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde düşük bir ilişki tespit edilmiştir ($r=0,291$; $p<0,05$). Çalışanların öznel iyi oluş düzeyinin yaşam doyumunu pozitif yönde etkilediği görülmüştür ($\beta =0,291$). R^2 değerinin 0,084 çıkması Öznel iyi oluş düzeyinin yaşam doyumunu ortalama olarak %8 açıklayabildiğini göstermektedir ($r=0,291$, $r^2=0,084$, $F=13,652$, $p=0,000$, $<0,05$).

TARTIŞMA

Araştırmamızda yaş değişkenine göre, öznel iyi oluş puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulguya göre çalışanların öznel iyi oluşları yaş değişkenine göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır. Bu bulgu gerek ülkemizde (Yurcu ve Atay, 2015; Şahin, 2011) gerekse yurt dışında (Siedlecki, Salthouse, Oishi ve Jeswani, 2014; Brann, Chaplin, Agelii, Sjoberg, Nikalsson, Albertsoon-Wikland ve Lissner, 2017; Xing ve Huang, 2014; Kunzmann, Little ve Smith, 2000) yapılan araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Alan yazının incelenmesi sonucunda araştırmanın bu bulgusu ile farklılık arz eden öznel iyi oluşun yetişkinlik döneminde arttığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Carstensen, Mikels ve Mathers, 2006; Reed ve Carstensen, 2012). Mroczek ve Spiro (2005), öznel iyi oluşun bir başka boyutu olan yaş ve pozitif duygulanım arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada öznel iyi oluşun olumlu etkisinin 65 yaş civarında en yüksek seviyeye ulaştığını belirtmişlerdir. Bu model ters U-ilişkisi olarak adlandırılmıştır.

Alınan yaşam doymu puanları incelendiğinde 31 ve üstü yaşındakilerin 26-30 yaş grubunda yer alanlardan daha yüksek puan aldıkları dolayısıyla yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu 31 ve üstü yaşındakilerin 26-30 yaş aralığındaki çalışanlara göre, deneyime bağlı olarak yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözme becerilerini geliştirmiş olmalarıyla yorumlanmaktadır. Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu, (2001) hekimler üzerinde yapmış oldukları çalışma sonucunda 40 yaş üzerindeki hekimlerin yaşam doyumlarının hem genç yaştaki hem de orta yaştaki hekimlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Alan yazındaki bu bulgu araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir.

Cinsiyet değişkeni ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında, kadın ve erkeklerin öznel iyi oluş ölçek puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Çıkan bu sonucu içinde yaşadığımız toplumun kültürel özellikleriyle ilişkilendirmek mümkün olabilmektedir. Zira günümüz toplumlarında, erkekler kadınlardan daha önemli bir konuma sahiptir ve yaşamın içinde pek çok alanda daha etkin ve avantajlı durumdadırlar. Kadınlar ise cinsiyet açısından bazı eşitsizlikler yaşamaları ve bu nedenden ötürü anlamlı bir farklılığın çıkmamış olması anlaşılır bir sonuç olarak örülebilir. Bulgularımız literatür bulguları ile karşılaştırıldığında uyumlu sonuçlarla karşılaştığımız söylenebilir (Aysan ve Bozkurt, 2004; Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005; Saygın, 2008; Telef, 2011; Katja, Päivi, Marja-Terttu, ve Pekka, 2002). Graham, Bradshaw, Surood ve Kline, (2014), Kanada'daki 646 sosyal hizmet uzmanına yönelik yaptıkları çalışmada, öznel iyi oluş, yaşam doymu ve iş doymu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulguları, kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur.

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkenine göre yaşam doymu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuca göre kadın ve erkek iş görenlerin yaşam doymu düzeyleri benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Yapılan alan yazın incelemesinde araştırmanın bu bulgusu ile örtüşen çalışmalara ulaşılmıştır (Lee, Hwang, Kim ve Daly, 2004; Sousa ve Lyubomirsky, 2001: 17). Örneğin, Telef (2011), öğretmenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada cinsiyetler arasında yaşam doymu yönünden istatistiksel bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonucunda eğitim seviyesi değişkenine göre öznel iyi oluş puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Genel kanı eğitim seviyesi yükseldikçe mutluluk seviyesinin de yükseleceği yönündedir. Eğitim seviyesinin yükselmesi ile bireylerin beklentilerinin de artması sunucunda bireyler gelirlerinden ve işlerindeki mevcut konularından memnun olmadıkları düşünülebilir. Konuya ilişkin alan yazın incelendiğinde öznel iyi oluşun eğitim seviyesi değişkenine göre farklılaşmadığı birçok çalışmada tespit edilmiştir (Clark ve Oswald, 1994; Veenhoven, 2006; Cuñado, Gil-Alana ve De Gracia, 2011). Bilgin (2017), tarafından çalışanlar ve öğrenciler olmak üzere iki gruptan oluşan toplam 50 katılımcıya yapılan çalışmada çalışanların eğitim seviyesi ile mutluluk, olumlu etki, olumsuz etki, öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Yapılmış olan bu çalışmaların bulguları ile araştırma bulgularımız paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda eğitim seviyesi değişkenine göre yaşam doyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Araştırmamıza katılan personelin büyük çoğunluğunun lisans mezunu bireylerden oluşması eğitim düzeyine göre yaşam doyumu puanları arasında anlamlı bir farklılık çıkmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bilgin (2017), tarafından çalışanlar ve öğrenciler olmak üzere iki gruptan oluşan toplam 50 katılımcıya yönelik yapılan araştırmada çalışanların eğitim seviyesi ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Baştemur (2006), tarafından emniyet mensuplarına yönelik yapılan araştırma bulgularında, eğitim düzeyi ile yaşam doyumu arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Yapılmış olan bu çalışmalar araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonucunda çalışma deneyimi değişkenine göre yaşam doyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmaya katılan personelin çoğunluğunun çalışma deneyiminin 1-5 yıl aralığında olduğu saptanmıştır. Mesleklerinin ilk yıllarında olan personelin geleceğe yönelik beklentilerinin yüksek olması ve çalıştıkları örgüte uzun yıllar katkı sağlayabilecekleri düşüncesinin gerçekleşmemiş olması personelin motivasyonunu düşürmüş olabilir. Avşaroğlu ve diğ., (2005) tarafından öğretmenlerin yaşam doyumlarına yönelik gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen bulguya bakıldığında, öğretmenlerin hizmet süresine göre yaşam doyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Yılmaz ve Altınok (2009), tarafından okul yöneticilerinin yalnızlık duyguları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelendiği araştırma sonucunda hizmet yılı değişkenine göre, okul yöneticilerinin yaşam doyumu puan ortalamaları karşılaştırmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgular araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir.

Öznel iyi oluşun yaşam doyumunu yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan incelemede öznel iyi oluş ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Öznel iyi oluşun yaşam doyumunu %8 açıkladığı tespit edilmiştir. Lyubomirsky, King ve Diener, (2005) öznel iyi oluşu, meta-analiz yoluyla kesitsel, boylamsal ve deneysel perspektiflerden analizini yaptıkları çalışma bulgularında; İlk olarak, mutlu insanların daha sağlıklı, işlerinde ve ilişkilerinde de daha başarılı olduğu, öznel iyi oluşun bireylerin hayatına anlam kattığı sonucunu bulgulamışlardır. Ayrıca, mutluluk ve bununla bağlantılı pozitif etkinin, fiziksel esenliğe ve üstün baş etme becerilerine katkıda bulunduğu görülmüştür. Ho, Cheung ve Cheung, (2010) Hong-Kong'da yaşayan 1807 ergenle yaptıkları çalışmada yaşamın anlamı, iyimserlik ve iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, yaşam doyumu ve iyimserlik arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır. Bu araştırmaların dışında yapılmış olan çalışmalarda (Brissette, Sheier ve Carver, 2002; Carver ve Connor-Smith, 2010; Segerstrom, 2007; SolbergNes ve Segerstrom, 2006; Daukantaite ve Zukauskienė, 2012; Dursun, 2012), genel olarak iyimserliğin, farklı yaşam alanlarında birçok olumlu sonuçla pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir. Yapılan bu çalışmaların sonuçları ile araştırma bulgularımız benzerlikler göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmabulgularına bakıldığında, yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi ve iş deneyimi değişkenlerine göre öznel iyi oluş puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Alınan yaşam doyumu puanları incelendiğinde 31 ve üstü yaş aralığındakilerin 26-30 yaş grubunda yer alanlardan yüksek puan aldıkları dolayısıyla yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, eğitim seviyesi ve iş deneyimi değişkenlerine göre yaşam doyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öznel iyi oluşun yaşam doyumunu %8 olarak açıkladığı tespit edilmiştir.

Çalışanların öznel iyi oluşları ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu sonuçtan hareketle personelin yaşam doyumunun yükseltilmesi için destek programları oluşturularak, çalışanlar psikolojik ve sosyal yönden desteklenebilir. Yıl içinde belli zaman aralıklarında psikolojik danışmanların desteği ile öznel iyi oluş ve yaşam doyumu düzeyleri kontrol edilerek önleyici ve geliştirici çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., & Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.

- Aysan, F. & Bozkurt, N. (2004). Okul psikolojik danışmanlarının yaşam doyumu, stresle başa çıkma stratejileri ile olumsuz otomatik düşünceleri: İzmir ili örnekleme. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9.
- Baştemur, Y. (2006). İş Tatmini İle Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkiler: Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nde Bir Araştırma (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kayseri.
- Bilgin, D. (2017). Understanding the relationship between happiness and creativity in terms of the dimensions of psychological and subjective well-being (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Boniwell, I. (2008). Positive psychology in a nutshell: A balanced introduction to the science of optimal functioning. PersonalWell-BeingCentre.
- Brann, E., Chaplin, J., Agelii, M., Sjoberg, A., Nikalsson, A., Albertsoon-Wikland, K., & Lissner, L. (2017). Declining well-being in young Swedes born in 1990 versus 1974. *Journal of Adolescent Health*, 60, 306-312.
- Brissette, I., Scheier, M.F., & Carver, C.S. (2002). The role of optimism in social network development, coping, and psychological adjustment during a life transition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(1), 102-111.
- Carstensen, L. L., Mikels, J. A., & Mather, M. (2006). Aging and the intersection of cognition, motivation, and emotion. In *Handbook of the Psychology of Aging (Sixth Edition)* (pp. 343-362).
- Carver, C.S. & Connor-Smith, J. (2010). Personality and coping. *Annual Review of Psychology*, 61, 679-704.
- Clark, A. E., & Oswald, A. J. (1994). Unhappiness and unemployment. *The Economic Journal*, 104(424), 648-659.
- Clark, A. E., Frijters, P., & Shields, M. A. (2008). Relative income, happiness, and utility: An explanation for the Easterlin paradox and other puzzles. *Journal of Economic Literature*, 46(1), 95-144.
- Cuñado, J., Gil-Alana, L. A., & De Gracia, F. P. (2011). Modeling international monthly tourist in Spain. *Estudios de Economía Aplicada*, 29(3), 723.
- Daukantaite, D. & Zukauskienė, R. (2012). Optimism and subjective well-being: Affectivity plays a secondary role in the relationship between optimism and global life satisfaction in the middle-aged women. Longitudinal and cross-cultural findings. *Journal of Happiness Studies*, 13, 1-16.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542.
- Diener, E. (2006). Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being. *Journal of happiness studies*, 7(4), 397-404.
- Diener, E., & Fujita, F. (1997). Social comparisons and subjective well-being.
- Diener, E., Sandvik, E., & Larsen, R. J. (1985). Age and sex effects for emotional intensity. *Developmental Psychology*, 21(3), 542.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276.
- Dursun, P. (2012). The role of meaning in life, optimism, hope, and coping styles in subjective well-being (*Unpublished Doctoral Thesis*). Middle East Technical University, Ankara.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American psychologist*, 56(3), 218.
- Graham, J. R., Bradshaw, C., Surood, S., & Kline, T. J. (2014). Predicting social workers' subjective well-being. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*, 38(4), 405-417.
- Hartman-Maeir, A., Soroker, N., Ring, H., Avni, N., & Katz, N. (2007). Activities, participation and satisfaction one-year post stroke. *Disability and Rehabilitation*, 29(7), 559-566.
- Ho, M. Y., Cheung, F. M., & Cheung, S. F. (2010). The role of meaning in life and optimism in promoting well-being. *Personality and Individual Differences*, 48(5), 658-663.

- Howell, R. T., Kern, M. L., & Lyubomirsky, S. (2007). Health benefits: Meta-analytically determining the impact of well-being on objective health outcomes. *Health Psychology Review*, 1(1), 83-136.
- Kasser, T., & Ahuvia, A. (2002). Materialistic values and well-being in business students. *European Journal of Social Psychology*, 32(1), 137-146.
- Katja, R., Päivi, Å. K., Marja-Terttu, T., & Pekka, L. (2002). Relationships Among adolescent subjective well-being, health behavior, and school satisfaction. *Journal of School Health*, 72(6), 243-249.
- Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kunzmann, U., Little, T. D., & Smith, J. (2000). Is age-related stability of subjective well-being a paradox? Cross-sectional and longitudinal evidence from the Berlin Aging Study. *Psychology and aging*, 15(3), 511. *Psychology and aging*, 15(3), 511.
- Lee, H., Hwang, S., Kim, J., & Daly, B. (2004). Predictors of life satisfaction of Korean nurses. *Nursing and Health Care Management and Policy*, 48(6), 632–641.
- Lundqvist, C. (2011). Well-being in competitive sports, The feel-good factor? A review of conceptual considerations of well-being. *International review of sport and exercise psychology*, 4(2), 109-127.
- Luthans, F., Avolio B. J., Avey J. B. & Norman S. M. (2007). Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship with Performance and Satisfaction. *Personnel Psychology*, 60, 541-572.
- Luthans, F., Avolio B. J., Walumbwa F. O. & Li W. (2005). The Psychological Capital of Chinese Workers: Exploring the Relationship with Performance. *Management and Organization Review*, 1(2), 249-271.
- Lykken, D., & Tellegen, A. (1996). Happiness is a stochastic phenomenon. *Psychological science*, 7(3), 186-189. Happiness is a stochastic phenomenon. *Psychological science*,
- Lyubomirsky, S. (2001). Why are some people happier than others? The role of cognitive and motivational processes in well-being. *American Psychologist*, 56(3), 239.
- Lyubomirsky, S., King, L., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success?. *Psychological Bulletin*, 131(6), 803.
- McCullough, M. E., Kilpatrick, S. D., Emmons, R. A., & Larson, D. B. (2001). Is gratitude a moral effect?. *Psychological Bulletin*, 127(2), 249.
- Mroczek, D. K., & Spiro III, A. (2005). Change in life satisfaction during adulthood: findings from the veteran affairs normative aging study. *Journal of personality and social psychology*, 88(1), 189.
- Ngamaba, K. H. (2017). *The correlates of subjectivewell-being* (Doctoral dissertation). The University of Manchester, United Kingdom.
- Pavot, W., Diener, E. D., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). Further validation of the Satisfaction with Life Scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of personality assessment*, 57(1), 149-161.
- Peterson, C. (2006). *A primer in positivepsychology*. Oxford University Press.
- Peterson, C., Park, N., & Seligman, M. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: the full life versus the empty life. *Journal of Happiness Studies*, 6, 25-41.
- Reed, A. E., & Carstensen, L. L. (2012). The theory behind the age-related positivity effect. *Frontiers in psychology*, 3, 339.
- Salovey, P., Rothman, A. J., Detweiler, J. B., & Steward, W. T. (2000). Emotional states and physical health. *American psychologist*, 55(1), 110.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Segerstrom, S. C. (2007). Optimism and resources: Effects on each other and on health over 10 years. *Journal of Research in Personality*, 41, 772- 786.
- Siedlecki, K. L., Salthouse, T. A., Oishi, S., & Jeswani, S. (2014). The relationship between social support and subjective well-being across age. *Social indicators research*, 117(2), 561-576.

- SolbergNes, L. & Segerstrom, S. C. (2006). Dispositional optimism and coping: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(3), 235-251.
- Sousa, L., & Lyubomirsky, S. (2001). Life satisfaction. *Encyclopedia of women and gender: Sex similarities and differences and the impact of society on gender* (Vol. 2, pp. 667-676).
- Şahin, G. N. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1).
- Tuzgöl Dost, M. (2005). Öznel iyi oluş ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, (23), 103–111.
- Ünal, S., Karlıdağ, R. ve Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu düzeylerinin Yaşam Doyumu düzeyleri ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 4, 113-118.
- Vansteenkiste, M., & Sheldon, K. M. (2006). There's nothing more practical than a good theory: Integrating motivational interviewing and self-determination theory. *British journal of clinical psychology*, 45(1), 63-82.
- Veenhoven, R. (2006). World database of happiness: Correlational findings. Available at www.worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_cor/cor_fp.htm Erişim Tarihi: 26.05.2019
- Xing, Z., & Huang, L. (2014). The Relationship between age and subjective well-being: evidence from five capital cities in main land China. *Social indicators research*, 117(3), 743-756.
- Yetim, Ü. (1993). Life Satisfaction: A Study Based on the Organization of Personal Projects. *Social Indicators Research*, 29 (3), 277-289.
- Yılmaz, E., & Altınok, V. (2009). Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15(3), 451-470.
- Yurcu, G., & Atay, H. (2015). Çalışanların Öznel İyi Oluşunu Etkileyen Demografik Faktörlerin İncelenmesi: Antalya İli Konaklama İşletmeleri Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 17-34.
- Zika, S., & Chamberlain, K. (1992). On the relation between meaning in life and psychological well-being. *British journal of psychology*, 83(1), 133-145.

CITATION OF THIS ARTICLE

Dağ, A., Korkutata, A., & Özavcı, R. (2019) Investigation of Subjective Well-Being Levels and Life Satisfaction of Personnel Working in Sport Activity Organizations in Terms of Some Variables, *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences - IJSETS*, 5(3), 154–162. DOI: 10.18826/useeabd.598909